

BALLA TIBOR

Kard és katedra

*A magyar királyi Honvéd
Ludovika Akadémia és elődszervezeteinek
igazgatói és parancsnokai, 1809–1945*

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

KARD ÉS KATEDRA

BALLA TIBOR

Kard és katedra

*A magyar királyi Honvéd
Ludovika Akadémia és elődszervezeteinek
igazgatói és parancsnokai, 1809–1945*

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

Budapest, 2026

Szakmai lektor
Padányi József

Kiadja a Nemzeti Közszerológati Egyetem
Ludovika Egyetemi Kiadó
A kiadásért felel: Deli Gergely rektor
Székhely: 1083 Budapest, Ludovika tér 2.
Kapcsolat: kiadvanyok@uni-nke.hu · ludovika.hu

Felelős szerkesztő: Gőcze István
Olvasószekesztő: Kutas Éva
Tipográfia, borítóterv és tördelés: Kilián Zsolt
Korrektor: Csinta Áron

ISBN 978-963-653-353-3 (nyomtatott)
ISBN 978-963-653-354-0 (ePDF)
DOI: <https://doi.org/10.36250/01344>

© Balla Tibor, 2026
© A kiadó, 2026

A mű elektronikus változata
a CC BY-NC-ND 4.0 nemzetközi licenc
feltételeinek megfelelően felhasználható.
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Tartalom

<i>Bevezetés</i>	7
Petrich András (1809–1827)	17
Luberth János (1848)	20
Petzelt József (1848–1849)	22
Móricz Sándor (1872–1873)	25
Edényi Lipót (1873–1876)	31
Péchy Ede (1877–1880)	37
Bassarabits Sándor (1880–1881)	41
Szabó József (1882–1883)	45
Szvetics József (1883–1895)	49
Csesznák Benő (1895–1899)	55
Nyíri Sándor (1899–1903)	63
Vajna Béla Albert (1903–1906)	67
Bartheldy István (1906–1908)	71
Braun József (1908–1913)	77
Siegler Konrád (1913–1914)	81
Papp-Váry Elemér (1914–1915)	85
Bartha Lajos (1915–1918)	89
Stromfeld Aurél (1918–1919)	95

Az 1919-es átmeneti időszak parancsnokai	101
Révy Kálmán (1919–1925)	107
Sipos Árpád (1925–1928)	113
Szinay Béla (1928–1931)	119
Jány Gusztáv (1931–1936)	125
Szombathelyi Ferenc (1936–1938)	133
Farkas Ferenc (1938–1943)	139
Sáska Elemér (1943–1944)	147
Kocsis László (1944–1945)	153
 Összegzés	 157
Jegyzetek	161
Irodalomjegyzék	165
A kötetben felhasznált képek forrása	167

Bevezetés

Az önálló magyar tisztképzés és a katonai felsőoktatás megteremtése érdekében az első lépést az 1808. évi VII., a katonai Ludovika-akadémiáról szóló törvénycikk elfogadásával tették meg. A Vácon, a hajdani Teréziánium (nemesi akadémia) épületében elhelyezendő katonai akadémiát I. Ferenc felesége, Mária Ludovika királyné iránti tiszteletből, aki az intézmény céljaira nagylelkű adományt tett, Ludovikának nevezték el. A tanintézet pénzalapja adományokból gyűlt össze, amelynek igazgatását a nádorra bízták.¹

A váci katonai akadémiai tanfolyam 200 növendék részére hat évig tartott volna az országgyűlés által megállapított tantárgyak alapján. A Nemzeti Katonai Ludovicea Akadémiában 1809. október 1-jén kellett volna az oktatásnak megindulnia. A növendékeknek olyan képzést szándékoztak adni, amellyel bármilyen fegyvernemi szolgálatot elláthatnak. A Ludoviceum pénzalapjának devalvációja következtében azonban a bécsi udvari körök 1827-ig folyton halogatták az intézmény megnyitását.²

Az 1827. évi XVII. törvénycikk első paragrafusa elrendelte a váci Teréziánium egykori épületének eladását és a katonai akadémia Pesten történő felállítását.³

Pollack Mihály klasszicista mesterműve, a Ludovika épülete 1830 és 1836 között készült el. Az 1830-as és 1840-es években megtartott rendi országgyűléseken napirendre került ugyan a Ludoviceum megnyitásának kérdése, érdemi előrelépés azonban nem történt.⁴

A munkáját 1848-ban megkezdő első felelős magyar kormány és hadügyminisztérium tervei között kiemelt helyen szerepelt a Ludoviceum létrehozása. Mészáros Lázár hadügyminiszter felszólítása 1848. november 22-én jelent meg a *Közlönyben*, amelyben bejelentette, hogy a Magyar Hadi Főtanoda elemi tanfolyamának első évfolyama az 1849. január 4-ei felvételi vizsgán megfelelt, 14. életévüket betöltött 50 növendékkel megindul. A magyar Országgyűlés határozata kimondta, hogy az intézmény 1849. január 7-én megnyílik.

A Főtanoda ünnepélyes megnyitására január 7-én, a tervek szerint került sor. Az elsőéves növendékek képzése 1849. január 4-étől 17-éig tartott. A Pestet megszálló osztrák császári hatóságok az intézmény működését betiltották, az épületet pedig katonai kórházzá alakították át. A Főtanoda újranyitása 1849 májusában ismét napirendre került, azonban a hadügyminisztérium június végén hozott döntése értelmében az épület a honvédsereg központi kórháza maradt.⁵

A vesztes magyar szabadságharc utáni önkényuralom időszakában, illetőleg az 1860-as években a Ludovika épülete a császári-királyi hadsereg katonai kórházaként működött.⁶

A KIEGYEZÉS UTÁNI FEJLŐDÉS

A magyar nemzeti tisztképzés ténylegesen csak az 1867-es kiegyezés után indulhatott meg. Az 1867-es kiegyezés eredményeként létrejött Osztrák–Magyar Monarchia szárazföldi

fegyveres erejének alkotórészeként 1868-ban létrehozták a bevetettség foka szerint csupán második vonalat alkotó magyar királyi Honvédséget, amelynek önálló, hazafias érzelmű, a kor színvonalán álló katonai ismeretekkel felvértezett tisztikarra volt szüksége. Annak mielőbbi megteremtése a Honvédség vezetőinek is alapvető érdeke volt. Az 1872. évi XVI. és XVII. törvénycikk rendelkezései nyomán került sor a magyar királyi Honvéd Ludovika Akadémia felállítására. Az önálló magyar honvédtisztképzés megteremtésével a magyar nemzet és az egykori alapítók több mint hat évtizedes vágya – nevezetesen, hogy a magyar ifjakat magyar tanintézményben és magyar nyelven képezzék tisztekké – vált valóra.

Az intézmény 1872. december 19-én kezdte meg működését, és egészen 1945 tavaszáig a magyar honvédtisztképzés fellegvára maradt.

A KÉT KORSZAK JELLEMZŐI

A Ludovika Akadémia működését egyértelműen két nagy történelmi korszakra lehet különválasztani, jelesül az 1872–1918 és az 1919–1945 közötti időszakra. Azon belül is az egyes vezetők neve külön korszakot fémjelzett az intézmény fennállása során.

A Honvéd Ludovika Akadémia mindenkori igazgatója, majd parancsnoka kezdettől fogva felelősségteljes és sokak által vágyott beosztást töltött be a Honvédségen belül. A magasan képzett, a szükséges vezetői tapasztalatokkal rendelkező, általában már ezredesi rendfokozattal rendelkező honvédtisztek közül tudatosan kiválasztott jelöltet a honvédelmi miniszter előterjesztése alapján az uralkodó, majd később a kormányzó nevezte ki.

Meglehetősen nagy önállóságot élvezett, közvetlenül a mindenkori honvédelmi miniszter alárendeltségébe tartozott. Mivel a jövőendő honvédtisztek szakmai tudása, hivatástudata, motiváltsága, erkölcsi tartása nagymértékben tőle függött, ezért mindig is magas képzettségű, tapasztalt tisztet állítottak az intézmény élére.

A DUALIZMUS KORI FELADATOK (1872–1918)

A Ludovikát irányító vezetőknek nyilvánvalóan más jellegű kihívásokkal, feladatokkal kellett megbirkózniuk az Osztrák–Magyar Monarchia fennállásának időszakában, mint a magyarságot ért trianoni trauma utáni évtizedekben.

1914 előtt – a kezdeti nehézségek leküzdése után – az önálló magyar katonai felsőoktatás és tisztképzés megteremtése, megszilárdítása és fejlesztése, valamint a jól képzett honvédtisztek létszámának jelentős emelése volt a céljuk. Az utóbbi célkitűzést a 20. század első évtizedére elérték, hiszen elegendő honvédtiszt szolgált az alakulatoknál és a különböző törzsekben, intézményekben.

Az Akadémia élén álló mindenkori vezetőket a dualizmus időszakában az a cél vezette, hogy a Ludovika falai között folyó tisztképzés színvonala elérje a császári és királyi hadsereg nagy múltú bécsújhelyi akadémiajáét, vagyis a kezdetben csak a fegyveres erő második vonalának számító Honvédség leendő tisztjei a közös hadseregben szolgáló bajtársaikkal azonos tudással és képességekkel rendelkezzenek.

Ugyanakkor az igazgatók és parancsnokok arra is gondot fordítottak, hogy a polgári társadalom elvárásainak meg-

felelő általános és klasszikus műveltséggel, veretes szakmai tudással, kifinomult ízléssel, makulátlan életvitellel és erkölcsökkel bíró, a katonai és a civil rendezvényeken egyaránt otthonosan mozgó, az úri társaság megbecsült tagjainak, valamint a birodalom és a fennálló társadalmi rend biztos védőpajzsának számító tisztek kerüljenek ki az Akadémia padjaiból.

Ez irányú törekvéseiket a századfordulóra siker koronázta. A Ludovika alig egy negyedszázad alatt valódi honvédségi felsőoktatási intézménnyé vált, s a képzés minősége is elérte a bécsújhelyi katonai akadémia, valamint az Európa más országaiban működő katonai akadémiák színvonalát.

Ennek a folyamatnak a két legfontosabb állomása 1883-ban, majd 1897-ben következett be, amikor a Ludovikán zajló képzést előbb hadapródiskolai, majd utóbb akadémiai szintre emelték. Az Akadémia élén álló igazgatók és parancsnokok törekvéseik megvalósítása során a korabeli politikai elit, valamint a Honvédség vezetésének abszolút támogatását élvezték.

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ KIHÍVÁSAI

A békeévekhez képest minden szempontból hatalmas kihívást jelentő első világhégés idején a parancsnokok szembesültek a szakmai ismeretek rovasára történő gyorsított tisztképzés árnyoldalaival, hiszen az óriási harctéri veszteségek miatt egyre több honvédtisztre volt szükség a csapatok irányításához a különböző hadszíntereken vagy éppen a fontosabb hátszági beosztásokban.

A KÉT VILÁGHÁBORÚ
KÖZÖTTI IDŐSZAK (1919–1945)

Az első világháború végén bekövetkezett katonai vereség, a Monarchia összeomlása és a történelmi Magyarország megcsonkítása, a proletárdiktatúra létezése és bukása a korábbiakhoz képest teljesen más helyzetet teremtett.

A trianoni békediktátum aláírása egyaránt mérföldkőnek számított az új magyar királyi Honvédség és a tisztképzés szempontjából. A békediktátum katonai előírásai által évtizedekre béklyóba kötött önálló magyar fegyveres erő egyetlen katonai képzéssel és neveléssel foglalkozó intézményeként a Ludovika Akadémia meghatározó szerepet játszott. Szinte az alapoktól kezdve kellett megújítani a honvédtisztképzést.

1920-tól kezdve az Akadémia parancsnokainak figyelme – a kezdetben mindössze 35 ezer fős Honvédség fejlesztésével és az ország anyagi lehetőségeivel összhangban – egyre inkább a magas szintű szakmai tudással bíró, fizikailag és mentálisan is jól felkészült, határozott és a váratlan harc-helyzetekben is gyors döntéshozatalra képes kiváló csapat-tisztek képzése felé fordult.

A polgári műveltséggel és habitussal bíró, a társadalmi elvárásoknak megfelelni akaró tisztek képzése pedig hát-terbe szorult. Mindez az 1930-as évek második felétől vált egyre hangsúlyosabbá.

Ez azzal állt összefüggésben, hogy a politikai vezetés által hivatalos céllá emelt és 1938 után részben megvalósult területi revízió, továbbá a haditechnika és a hadművészet két világháború közötti ugrásszerű fejlődése, az új fegyvernemek, szakcsapatok megjelenése a Honvédségnél, valamint a háborúra történő felkészülés egészen új típusú kihívások

elé állította a leendő honvédtiszteket és természetesen a Ludovika élén egymást váltó parancsnokokat is.

A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ IDŐSZAKA

A második világháború idején megismétlődött a negyedszázaddal korábbi szcenárió: az országnak az elsőhöz képest is nagyobb dimenziókban és hevesseggel folyó második világháborúba történt belépése után, a hadszíntéri veszteségek növekedésével egyenes arányban nőtt a csapatok tiszti szükséglete. Ezt az Akadémián folyó fokozott ütemű képzéssel és idő előtti avatásokkal igyekeztek biztosítani.⁷

Az 1944 telén részenként Németországba kitelepült Ludovika Akadémia vezetői és állománya 1945. április végén és május elején a nyugati szövetséges hatalmak fogságába estek, aminek következtében a nagy hírű intézmény végleg megszűnt létezni.

Életrajzok

Petrich András

hanusfalvi, császári-királyi altábornagy

(1809–1827)

Hanusfalvi Petrich András 1765. november 25-én született Szávaszentdemeteren.

KATONAI PÁLYAFUTÁSA

1787. október 1-jén kadétként kezdte tiszti pályafutását a császári-királyi mérnökkarban, ahol 1788. május 9-én alhadnaggyá, 1790. május 1-jén pedig főhadnaggyá nevezték ki. 1793. szeptember 3-ától a táborkarban (vezérkarban) szolgált. 1793. december 21-én kapitánnyá, 1799. augusztus 31-én őrnaggyá, 1805. szeptember 1-jén alezredessé, 1808. január 1-jén pedig ezredessé lépett elő a táborkarban.⁸

Részt vett II. József török háborújában, s a szisztovói béke után, 1791-ben mint mérnökkari főhadnagy került Bécsbe. 1793-tól részese volt a franciák elleni háborúknak. 1794-ben Valenciennes ostrománál kitüntette magát, aminek eredményeként vezérkari századossá nevezték ki.

1799-ben Itáliában osztrák szövetségben harcoló orosz csapatok szálltak partra Livornóban. Felsőbb parancsra

Petrich őket Nápolyba irányította. 1800 elején a bajorországi Donaueschingenben szolgált. 1800. augusztus 1-je és november 30-a között Salzburgban térképész igazgatóként tevékenykedett. 1800. december 3-án a bajorországi Hohenlindennél, a franciák és az osztrákok között vívott csatában megsebesült. 1803–1805 között a salzburgi hercegség háromszögelését végezte, továbbá katonai térképeket készített a Rovereto–Trient–Bozen–Innsbruck útvonalon.⁹

A LUDOVIKA SZERVEZŐJE

1807-től a bécsi császári–királyi főhadiszálláson ténykedett Károly főherceg kedvelt embere, Gomez de Parientos altábornagy mellett. Kitűnő katonai és mérnöki szaktudásával megnyerte előljáróinak rokonszenvét. Amikor a nádor megkezdte az 1808. évi VII. törvénycikk végrehajtását és a Ludovika Akadémia szervezését, 1808. november 3-án Károly főherceghez fordult tanácsért, aki Petrich András vezérkari ezredest ajánlotta az új akadémia igazgatójának. Károly főherceg a következőkkel indokolta ajánlását:

Petrich nemcsak magyarul és latinul, hanem majdnem az összes szláv nyelveken is tökéletesen beszél és ír. Elméleti és gyakorlati tudás tekintetében a hadsereg legkitűnőbb tisztjei közé tartozik. Mindazok a tulajdonságok megvannak benne, amelyek az ilyen állás betöltéséhez szükségesek.¹⁰

I. Ferenc 1809. február 16-án aláírta Petrich kinevezését, aki nagy igyekezettel látott hozzá a Ludovika szervezéséhez: a nádor parancsára tanulmányozta a bécsi Mérnöki Akadémia szervezetét, dolgozott a váci Teréziánum átalakítá-

sának tervein. A munkát megszakította az 1809-es nemesi felkelés meghirdetése. Petrich ezredest Gomez altábornagy, az inszurrekciós csapatok vezérkari főnöke saját helyettesévé választotta.¹¹

Petrich 1809 júliusától a nemesi felkelés vezérkari főnöke volt. A franciáktól elszenvedett vereség ellenére előrerukkolt: 1809. november 20-án császári-királyi vezérőrnaggyá nevezték ki.¹² 1810. március 25-én tért vissza a nemesi felkelés kötelékéből az akadémia igazgatói tisztségébe. 1824. július 3-án császári-királyi altábornagy lett a Ludoviceum élén.¹³

A nádor 1827. december 29-én értesítette Petrichet a váci épület eladásáról, így kénytelen volt megválni igazgatói posztjától. Petrich közel 20 éven át volt a meg nem nyílt váci Ludoviceum igazgatója.¹⁴

KÉSŐBBI ÉVEI ÉS HALÁLA

1828. június 2-án a Budai Erődítési Kerület igazgatójává nevezték ki, 1829. szeptember 29-étől pedig a Veronai Erődítési Kerület igazgatója volt. 1830. április 1-jén nyugállományba helyezték,¹⁵ azután Budán élt.

1828. október 2-án hunyt el Budán. A Vízivárosi katonai temetőben helyezték örök nyugalomra. A sírja fölé magasodó obeliszkre a következő feliratot vészték: „Hadban dicsón, békében jámborul, Ész, tudomány, míveltség, művészet díszével.”¹⁶ Sírköve a felszámolt Vízivárosi katonai temetőből a Kiscelli Múzeumba került.¹⁷

Családja 1537-ben kapott nemességet.¹⁸ Katonai pályafutása, hadmérnöki és térképészi tevékenysége mellett ismert festő, rajzoló, rézmetsző is volt. Számos akvarellen és *gouache*-on örökített meg magyar és külföldi tájakat.¹⁹ Művei közül mintegy 30-at a Magyar Nemzeti Galériában őriznek.

Luberth János

auenthali, császári-királyi altábornagy

(1848)

Auenthali Luberth János 1792-ben született Budán, német anyanyelvű polgári családban. 1809-ben kezdte meg katonai szolgálatát a császári-királyi 19. gyalogezredben. Folyamatosan szolgált, majd 1846-ban ezredessé léptették elő, és a császári-királyi 53. sorgegyezred parancsnoka lett.²⁰

LUDOVIKÁS KINEVEZÉSE

1848. augusztus 24-én nevezték ki a Magyar Hadi Főtanoda igazgatójává. Luberth Temesváron állomásozó horvát ezredét, mivel nem akart esküt tenni a magyar alkotmányra, először Komáromba, majd Itáliába vitték.²¹

Luberth János ezredet 1848 decemberében Pestre utazás közben feltartóztatták, mivel a parancsnak eleget téve át akarta venni a Magyar Hadi Főtanoda igazgatói posztját. Luberth megbetegedett, és Gräfenbergbe utazott.²²

TOVÁBBI PÁLYÁJA

Az 1848–1849-es szabadságharc idején a császári-királyi hadseregben maradt, és Grazban szolgált. 1849 októberétől vezérőrnagyi rendfokozatban Bécs város térparancsnoka volt. 1853-ban császári-királyi altábornaggyá nevezték ki. 1858-ban helyezték nyugállományba. 1877. december 12-én hunyt el Bécsben. 1844-ben kapott nemesi címet és előnevet.²³

Petzelt József

honvéd alezredes

(1848–1849)

Petzelt József alezredes 1805-ben született az ausztriai Weisskirchen in der Wachau településen, majd később Magyarországon nevelkedett.

TANULMÁNYAI ÉS KORAI PÁLYÁJA

Tanulmányait a pesti Királyi Magyar Tudományegyetemen és annak 1782 óta létező Mérnöki Intézetében végezte. 1825-ben földmérő mérnöki, 1830-ban pedig bölcsészdoktori oklevelet szerzett.

1825 és 1841 között a császári-királyi 5. tüzér-, valamint az 54. és a 44. sorgyalogezredben szolgált. Gyalogsági főhadnagyként a császári-királyi olmützi hadapródiskola tanára volt. 1841-ben nevezték ki a pesti Királyi Magyar Tudományegyetem és a Mérnöki Intézet Gyakorlati Mértan (geodézia) Tanszékének tanárává, ahol a víz- és hídépítéstan, valamint az építészet témakörében adott elő. Az 1840-es években Varasd vármegye táblabírájaként is tevékenykedett.

A SZABADSÁGHARC IDEJÉN

1848 nyarától a pesti nemzetőri tüzér üteg szervezője és századosi rendfokozatot viselő parancsnoka volt, amellyel 1848. október elejétől a feldunai hadtestben szolgált. Alakulatával november 7-én hazatért Pestre. 1848. december 15-én honvéd alezredessé és a Magyar Hadi Főtanoda aligazgatójává nevezték ki.²⁴

A Hadi Főtanoda megnyitásának előkészületeit – Luberth igazgató távollétében – Petzelt vezette, aki Mészáros Lázár hadügyminisztertől kapott erre felhatalmazást. Petzelt 1848. december 24-re elkészítette és kinyomatta az intézmény szervezeti, működési és tantervi szabályzatát *A Magyar Hadi Főtanoda szerkezete* címmel.²⁵

Az 1849. január 4-én megtartott felvételi vizsgán a Petzelt József alezredes által elnökölt bizottság az 50 jelentkező közül 38 fiatalt vett fel növendéknek. A Főtanoda ünnepélyes megnyitása – már az osztrák katonai megszállás ideje alatt – január 7-én volt. Az elsőévesek növendéki „pályafutása” 1849. január 4-étől 17-éig tartott.

A megszálló hatóságok az intézmény működését betiltották, felszerelését lefoglalták, az épületet pedig katonai kórházzá alakították át. Petzelt Józsefet rendőri megfigyelés alá helyezték. Pest 1849. április 24-ei, a magyar csapatok általi felszabadítása után Petzelt erődítési tisztként alkalmazták, május 5-én pedig megbízták a Hadi Főtanoda épületének helyreállításával és karbantartásával.

A hadügyminisztérium június 25-ei döntése alapján a Ludoviceum épülete azonban a honvédsereg központi kórháza maradt. Petzelt alezredes 1849. augusztus 17-én az aradi várőrséggel tette le a fegyvert.²⁶

ÉLETE VÉGE

A szabadságharc leverése után Pesten hadbíróság elé állították, azonban 1850 június közepén a császári-királyi hadsereg-ből korábban kilépett tisztekre vonatkozó amnesztiarendelet megjelenése következtében szabadon bocsátották. Utána rövid ideig ismét a pesti Királyi Magyar Tudományegyetem tanára volt. 1850. augusztus 12-én hunyt el Szentendrén.²⁷

A szentendrei Új köztemető 5. parcellájának 2. sorában, a 15. számú dízsírhelyen található síremlékét a helyi Kosuth Lajos Katonai Főiskola emeltette 1977-ben (Wikipédia-szerkesztők 2025).²⁸

MŰVEI

PETZELT József (1835): *Project zu Schleussen Thoeren für Kriegs-Schleussen.* Nebst 6 Plänen und 1 Modelle. Olmütz.

PETZELT József (1845): *A kis catoptrikai cathetometer és használata megismertetése.* Ford. Sztoczek József. Négy körre metszett táblával. Buda. (A német eredeti mű: PETZELT József [1845]: *Das kleine katadioptrische Kathetometer.* Pest.)

PETZELT József (1847): *A m. kir. tudományok egyetemi mérnöki intézeténél tartott előadásai a gyakorlati mértanból (geodesia) egész terjedelmében.* Két rész. Pest.

PETZELT József (1849): *A Magyar Hadi Főtanoda szerkezete.* Mészáros Lázár hadügyminiszter és a magyar vezérőrnagy megbízásából összeállított és az 1848. évi magyar országgyűlés CXVI. ülésében elfogadtatott. Pest. (Német nyelven is: Pest, 1849.)

Petzelt József előadásai útéptészetből 1847–48 (1848). Pest.

Mórícz Sándor

sepsiszentgyörgyi és nagyváradí,
magyar királyi honvéd ezredes (1872–1873)

Mórícz Sándor 1820. január 8-án született a háromszéki Köpecen.

KORAI SZOLGÁLAT

Katonatiszti pályafutását 1835. augusztus 18-án, kötelezettség nélküli hadapródként kezdte a császári-királyi 15. határőrezredben, ahol 1848-ig folyamatosan szolgált. 1839. augusztus 1-jén hadapróddá, 1842. október 15-én II. osztályú hadnaggyá, 1845. december 1-jén pedig I. osztályú hadnaggyá nevezték ki alakulatánál.

Mórícz hadapród 1836–1839 között elvégezte a császári-királyi tullni utásziskolát. Az ott megszerzett ismereteit hasznosítani tudta, ugyanis 1840 novemberétől a székely határőrezredek számára altiszti utánpótlást biztosító kézdivásárhelyi katonai nevelőintézetben matematikát, építészetet, utásztant, katonai rajzot, földmérést és fegyvertant oktatott.

1846 augusztusa és októbere között utak felmérésénél, új utak kijelölésénél alkalmazták katonai mérnökként.

Mórícz Sándor

1846 decemberétől fegyvertiszi tanfolyamot végzett Bécsben, majd az ezred fegyverraktárát felügyelő tiszt volt Kézdivásárhelyen. 1848 augusztusában főhadnaggyá léptették elő.

A SZABADSÁGHARCBA

1848. október elején nemzetőr őrnaggyá választották az erdővidéki nemzetőr zászlóaljnál. Háromszék önvédelmi harca idején, november 28-ától nagydobói Dobay Károly ezredes, Háromszék katonai parancsnoka mellett látott el segédtszti feladatokat. Részes volt annak a heroikus küzdelemnek, amelynek során a 10 ezer főnyi magyar védősereg december végéig sikeresen verte vissza az erdélyi császári-királyi csapatok jelentős részének támadásait.

1849 februárjában a Gyimesi-, Úzi- és Ojtozi-szorosok megerősítésében vett részt. Móricz felügyelte a csíkmadarasi löporgyár létrehozását 1849. március elején. 1849. április 19-én honvéd századossá léptették elő, s a két századból álló, 306 fős, Csíkszeredában, majd júniustól Ojtozban állomásozó székely utászosztály szervezője és parancsnoka lett. Később a csíkszentgyörgyi Gál Sándor ezredes, majd vezérőrnagy vezette székelyföldi hadosztály tábornoki (értsd: vezérkari) tisztjeként szolgált.

Az 1849. augusztus 24–25-i zsibói fegyverletétel előtt kazinczi és alsóredmeczi Kazinczy Lajos ezredes vezérkari őrnaggyá léptette elő. A szabadságharc leverése után Aradon raboskodott, 1849. szeptember 7-én 12, illetve 1850 januárjában 8 év várfogságra ítélték. Büntetését Theresienstadtban töltötte, ott fafaragással múlatta az idejét. A várfogságból 1852 júniusában uralkodói kegyelemmel szabadult.

Ezt követően az 1854–1855-ös tanévben (Arany János kollégájaként) a Nagykőrösi Református Gimnázium magyar- és németszépírás-, valamint rajztanára volt. 1856 és 1858 között elvégezte a bécsi műszaki főiskolát. 1858-tól 1866-ig fürdőigazgatóként, 1866-tól postamesterként, 1868–1869-ben pedig a Szatmár vármegyei bikszádi aranybánya vezetőjeként dolgozott.²⁹

A HONVÉDSÉGBEN

1869. október 24-én az újonnan felállított magyar királyi Honvédség kötelékében honvéd alezredessé, valamint a Szatmárnémetiben állomásozó közép-szolnoki 43. honvéd zászlóalj parancsnokává nevezték ki. 1871. május 23-án a 8. honvéd gyalogdandár ideiglenes parancsnoka lett Brassóban, ahol 1872. április 29-én ezredessé léptették elő.

Az uralkodó 1872. július 18-án kinevezte a magyar királyi Honvéd Ludovika Akadémia igazgatójává, beosztását 1873. november 4-éig látta el.³⁰ Az Akadémia épületét 1872. augusztus 31-én vette át a császári és királyi hadseregtől egy bizottság, amelynek Móricz ezredes is tagja volt. Az átalakítási munkálatok csak 1872 decemberére készültek el.

A LUDOVIKA ELSŐ IGAZGATÓJA

Nehéz feladat tornyosult elé, nem kevesebb, mint az 1872. évi XVI. törvénycikk rendelkezései értelmében felállított Ludovika Akadémia szervezeti kiépítése, az oktatás és a képzés beindítása, vagyis az önálló magyar honvédtisztképzés alapjainak a lerakása. Ezen a téren elvitathatatlan érdemeket szerzett. Munkáját egy törzstiszti rendfokozatú aligazgató

segítette. A honvédkerületi parancsnokkal azonos mértékű fenyítő jogkörrel rendelkezett.

A tisztképzés csak 1872. november 1-jén indult meg a Ludovikán, de az előadásokat az épület átalakítási munkálatainak elhúzódása miatt csupán december 19-én tudták megkezdeni. A Ludovika életében 1872-től 1882-ig tartott a „hallgatók korszaka”. Kezdetben csak két tanfolyam indult: a honvédtisztképző, valamint a honvéd felsőbb tiszti tanfolyam, összesen 125 hallgatóval és 21 tanárral.

A 100 fős tisztképző tanfolyamon önként jelentkezett szabadságolt állományú hadapródokat képeztek ki tényleges tisztekké, a 25 fővel induló felsőbb tiszti tanfolyamban a legalább már két éve csapattisztként szolgált tisztek kaptak lehetőséget arra, hogy mélyebb katonai ismereteket szerezzenek.

Móricz ezredesnek az Akadémia élén meghatározó szerepe volt a magyar katonai irodalom megalapozásában és fejlesztésében is. A Ludovika felállítása után a magyar nyelvű tankönyveket az Akadémia tanárai írták, továbbá a magyar nyelvű szabályzatok elkészítésével is befolyást gyakoroltak a magyar katonai szaknyelv kialakulására.

1873 tavaszán megindult a *Ludovika Akadémia Közlönye*, amely rövidesen a Honvédség kedvelt szaklapjává vált. Első 25 évfolyamában több mint 2500 közlemény látott napvilágot. A folyóirat 1908. január 1-jétől *Magyar Katonai Közlöny* címen jelent meg.³¹

ÉLETE VÉGE

A jó előadó hírében álló Móricz ezredes tartós gyengélkedése miatt igazgatói feladatának nem tudott többé eleget tenni, ezért felmentését kérte. 1873. november 5-én a brassói 8. hon-

véd gyalogdandár ideiglenes parancsnokává, majd 1874. augusztus 30-án a magyar királyi horvát–szlavón VII. honvédkerület zágrábi 1. dandárjának parancsnokává nevezték ki. 1874. szeptember 12-én pedig az erdélyi VI. honvédkerület 2. dandárjának ideiglenes parancsnoki beosztását vette át Nagyszebenben.

1874-ben már elhatalmasodott rajta a betegség, így 1875. március 1-jén nyugállományba helyezték, azután Nagyszebenben élt. 1882. augusztus 20-án hunyt el Nagyszebenben szívszélhűdés következtében. Két nappal később temették el a Nagyszebeni katonai temetőben.³²

Edényi Lipót

magyar királyi honvéd ezredes

(1873–1876)

Reindl Lipót 1826. október 23-án született az erdélyi Kudzsir (Szászvárosszék, később Hunyad vármegye) településen. Nevét a Magyar Honvédségbe történt átkerülése után, 1848 novemberében Edényire magyarosította.

1838-tól 1845-ig a császári-királyi katonai akadémiát végezte Bécsújhelyen.

A SZABADSÁGHARC ELŐTT ÉS ALATT

Katonatiszti pályafutását 1845. szeptember 22-én kezdte alhadnagyként az erdélyi császári-királyi 16. határőr gyalogezredben, majd 1847. március 16-án a nagyszebeni, de Galíciában állomásozó császári-királyi 31. sorgyalogezred állományába került. Új állomáshelyén hadsegédként szolgált Balthasar Simunich altábornagy, tarnóvi hadosztályparancsnok mellett. 1848. október 15-én főhadnaggyá léptették elő beosztásában.³³

Edényi (Reindl) Lipót
m. kir. honvéd ezredes,
a Ludovikae Akadémia
tagja és rektora
1873-1877.

Edényi Lipót

1848. október 22-én hazatért, és szolgálatra jelentkezett a honvédseregbe. 1848. november 1-jén tábornari (vagyis vezérkari) főhadnaggyá nevezték ki a Magyar Honvédségben, s a hadügyminisztérium tábornari osztályára osztották be. November végén a Galíciából Magyarországra vezető kárpáti szorosok megerősítési munkálataihoz vezényelték. Ezen munkák azonban a Franz von Schlik császári-királyi altábornagy vezette hadtest csapatainak az ország területére történt betörése miatt nem kezdődtek meg.

1848. december 15-én a felső-tiszai honvéd hadtest Dessewffy Arisztid alezredes által irányított dandárjának tábornari tisztje lett, december 28-án Szikszónál, január 4-én pedig Kassánál két vesztes csatában vett részt. 1849. január 26-án a Dessewffy-hadosztály vezérkari főnökévé és századoszá nevezték ki. E minőségében vett részt február végén a kápolnai és a mezőkövesdi csatában, majd a tavaszi hadjárat jelentősebb ütközeteiben (Tápióbicske, Isaszeg, Vác, Nagysalló, Komárom).

1849. május 25-étől a Felső-Magyarország védelmét ellátó és Henryk Dembiński altábornagy vezette IX. honvéd hadtest segédtisztje volt, 1849. július 16-án pedig őrnaggyá léptették elő beosztásában. Részt vett a hadtest nyár folyamán vívott harcainak, majd 1849. augusztus 19-én Karánsebesnél seregtete csapataival együtt letette a fegyvert.

Az aradi várba szállították, ahol a császári-királyi hadbíró-ság 1850. január 30-án, illetve február 15-én 12 év várfogságra ítélte, amelyből öt évet Aradon, egy évet pedig Josefstadtban raboskodott. 1855. augusztus 28-án kegyelmet kapott, és kiszabadult. Josefstadti börtönéből hazatérve gazdálkodott, majd 1858–59 és 1863–69 között állami hivatalnokként tevékenykedett a földmérő és föld-tehermentesítő bizottságnál Nagyszebenben.³⁴

A HONVÉDSÉGBEN
ÉS A LUDOVIKÁN

A magyar királyi Honvédség megalakításakor reaktiválták. 1869. április 18-án honvéd őrnaggyá, valamint a nagyszebeni 21. honvéd zászlóalj parancsnokává nevezték ki. 1870. november 1-jén alezredessé léptették elő alakulatánál. 1869–70-ben a honvédtiszti és a -tisztképző iskola, majd 1870–71-ben a honvédtisztképző iskola (részben tényleges, részben pedig tartalékos tisztek képzésére szolgált) parancsnoka és tanára volt Nagyszebenben.

1871. május 1-jétől magasabb beosztásba helyezték: a 7. honvéd gyalogdandár ideiglenes parancsnoka lett Nagyszebenben, 1873. május 1-jén pedig ezredessé nevezték ki beosztásában.

Edényi ezredes 1873. december 1-jétől 1876. július 15-éig volt a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia igazgatója.³⁵ Az 1873/74-es tanévtől szervezeti változások mentek végbe az Akadémián. A korábbi kettő helyett három tanfolyam indult. A 250 fős, 8 hónapos előkészítő tanfolyamba a nyolchetes alapkiképzést követően a csapatparancsnokságok által javasolt, a gimnázium vagy a reáliskola első négy osztályát jó eredménnyel végzett honvédek kerültek, akiket tisztte történő képzésre alkalmasnak tartottak.

A mintegy 150 fős általános tisztképző tanfolyamba az előkészítő tanfolyamot legalább jó eredménnyel elvégzett hallgatókat vagy a nyolchetes újonckiképzésben részesült, a gimnázium 8, illetve a reáliskola 6 osztályát jó eredménnyel elvégzett s az előkészítő tanfolyam katonai tárgyaiból jó eredménnyel vizsgát tett honvédeket vették fel. A harmadik, a már korábbi feltételekkel és 25 fővel tovább működött,

nyolc hónapig tartó felsőbb tiszti tanfolyam volt, ahová a császári és királyi Hadiiskolába vagy vezérkari alkalmazásra törekvő hallgatók nyertek felvételt. A tanári kar létszáma 25 főre bővült.

1874-től 1883-ig a Ludovikán működött az először 3, majd 10 hónapos törzstiszti tanfolyam (a Honvédség leendő törzstisztjei számára), amelynek felügyeletével is az igazgatót bízták meg.³⁶

Edényi ezredes 1876. július 16-ától féléves betegszabadságon tartózkodott. 1876. december 23-án saját kérelmére felmentették a Ludovika Akadémia parancsnoksága alól. 1877. április 1-jén egészségügyi okokból nyugállományba helyezték, majd az erdélyi Mihályfalva településen élt. 1897. június 22-én hunyt el a Nagy-Küküllő vármegyei Hidegvíz településen.³⁷

1867-től a Nagyszeben városi Honvédegylet tagja volt.³⁸

Péchy Ede

Péchy Ede

péchufalusi, császári és királyi vezérőrnagy

(1877–1880)

Péchy Ede 1817. április 6-án született a Sáros vármegyei Péchufalu településen. Nyolc gimnáziumi osztályt, majd 1834–1837 között a császári-királyi 60. gyalogezred hadapródiskoláját végezte Kremsben.

KATONAI PÁLYÁJA

Katonatiszti pályáját 1834. augusztus 29-én kezdte önkéntes hadapródként az eperjesi, de Kremsben állomásozó császári-királyi 60. gyalogezredben. 1837. július 1-jén hadnaggyá nevezték ki a bécsi Magyar Nemesi Testőrségnél. 1842. május 1-jétől századtiszt, majd századparancsnok volt a galíciai Łańcutban állomásozó császári-királyi 2. vértesezredben. 1843. július 1-jén főhadnaggyá, 1848. április 1-jén pedig századossá léptették elő alakulatánál. A császári-királyi hadsereg és ezrede kötelékében vett részt az 1848–1849-es magyar szabadságharc ellen indított hadjáratban.

1853. október 19-én őrnaggyá nevezték ki a császári-királyi 5. huszárezredben Körmenden, 1857. július 1-jén pedig nyug-

állományba helyezték. 1869. december 23-án őrnagyként ténylegesítették a magyar királyi Honvédség állományában, egyúttal az Eperjesen állomásozó sárosi 37. honvéd zászlóalj parancsnokává nevezték ki. 1870. november 1-jén alezredessé léptették elő beosztásában.

1871. május 7-étől a 16. honvéd gyalogdandár parancsnokságát látta el Budán, 1872. április 28-ától már ezredesi rendfokozatban. 1873 és 1877 között a budapesti Honvéd Főtörvényszék ideiglenes elnöki teendőit is ellátta.

DANDÁR- ÉS KERÜLETPARANCSNOKI BEOSZTÁSOK

1874. augusztus 30-ától a budai V. honvédkerület budai 1. dandárjának parancsnoka volt. 1875. december 30-ától a budai V. honvédkerület ideiglenes parancsnokaként tevékenykedett. 1876. február 11-étől a pesti I. honvédkerület pesti 1. dandárjának ideiglenes parancsnokává nevezték ki. 1876. március 24-étől a 79. honvéd gyalogdandár ideiglenes parancsnokaként foglalatoskodott Pesten.

1877. január 23-ától a Ludovika Akadémia ideiglenes, 1877. szeptember 12-étől 1880. augusztus 25-éig pedig a Ludovika tényleges kinevezett igazgatója volt. Teendőit 1878. május 1-jétől császári és királyi vezérőrnagyként látta el.³⁹ (Az Osztrák–Magyar Monarchia szárazföldi fegyveres erejének bármely alkotórészénél szolgáló tiszteket, amint elérték a legalacsonyabb tábornoki rendfokozatot, egyöntetűen császári és királyi vezérőrnaggyá nevezte ki az uralkodó, ezzel is biztosítva a haderő egységes irányítását.) Folytatta az elődei által megkezdett munkát, s a korábbiakhoz képest új feladat-

ként felügyelte az 1877-től 1882-ig a Ludovika Akadémián működött, öt hónapos tábori rendőriskola működését.⁴⁰

ÉLETE VÉGE

1880. augusztus 26-án felmentették az Akadémia igazgatói beosztásából. 1881. március 11-én saját kérelmére nyugállományba helyezték, azt követően Eperjesen élt, egészen az 1896. szeptember 4-én a Sáros vármegyei Péchujfalun agyvérzés miatt bekövetkezett haláláig. 1896. szeptember 6-án Péchujfalun, a családi sírboltban helyezték örök nyugalomra.

Családja eredetileg Erdélyből származott, ősei 1555-ben kaptak nemesi címet I. Ferdinánd császártól.⁴¹

Bassarabits Sándor

Bassarabits Sándor

jassenovai, magyar királyi honvéd ezredes

(1880–1881)

Bassarabits Sándor 1839. április 28-án született a Temes vármegyei Jaszenova településen.

A bécsújhelyi császári-királyi katonai akadémiát 1858-ban végezte jó eredménnyel.

KATONAI PÁLYAFUTÁSA

Katonatiszti pályafutását 1858. szeptember 1-jén kezdte II. osztályú hadnagyként a fogarasi császári-királyi 2. gyalogezredben, ahol 1859. április 24-én I. osztályú hadnaggyá nevezték ki, és tanárként működött a 2. gyalogezred hadapródiskolájában. 1859. június 15-én főhadnaggyá lépett elő a temesvári önkéntes zászlóaljban. 1859. október 1-jén áthelyezték az újvidéki császári-királyi 6. sorogyalogezredbe. 1861 és 1863 között elvégezte a bécsi császári és királyi Hadiiskolát.

1863-tól különböző vezérkari beosztásokban szolgált. Először a vezérkarhoz beosztott főhadnagyként a bécsi császári-királyi Főhadparancsnokság I. osztályán, majd a

bécsi császári-királyi II. hadtest báró Josef Rezniček vezérőrnagy vezette dandárjánál egy, a báró Emanuel Saffran vezérőrnagy által irányított dandárjánál pedig másfél évet töltött. 1866. május 1-jén II. osztályú vezérkari századossá nevezték ki.

1866-ban Michael Ritter von Thom vezérőrnagy dandárjának vezérkari tisztjeként harcolva vett részt a Poroszország elleni háborúban, a július 3-ai königgrätzi, továbbá a július 22-ei blumenaus csatában. 1866. december 1-jén átkerült a budai császári-királyi 32. sorfegyverezredbe, ahol 1867-ben századparancsnok, s emellett a dandár hadapródiskola megbízott vezetője lett.

1868. február 1-jétől ismét a császári-királyi vezérkarban szolgált. Először a zágrábi 21. határőrvidéki hadosztály parancsnokságán, majd a temesvári Főhadparancsnokságon, annak feloszlatása után pedig a temesvári 17. hadosztály- és katonai parancsnokságon. 1869-től a Császári és Királyi Hadügyminisztérium Országleíró Irodájának külföldi osztályán tevékenykedett, 1870. október közepétől a császári és királyi 16. hadosztály- és katonai parancsnokság vezérkari tisztje volt Nagyszebenben.

A HONVÉDSÉGBEN

1871. május 1-jén I. osztályú századosként áthelyezték a magyar királyi Honvédséghez, ahol a szegedi II. honvédkerületi parancsnokság segédtisztje lett. 1872. március 14-én a kolozsvári VI. honvédkerületi parancsnokság segédtisztbeosztásába helyezték. 1872. szeptember 9-étől a pesti I. honvédkerületi parancsnokság segédtisztje, valamint a vezérkari szolgálat és a harcászat tanára volt a Honvéd Lu-

dovika Akadémián. 1872. november 1-jén őrnaggyá nevezték ki beosztásában.

1873. május 27-étől a magyar királyi Honvéd Főparancsnokság második segédtisztjeként tevékenykedett. 1873. november 1-jétől katonai előadó volt a budapesti Honvédelmi Minisztérium elnöki osztályán.

1874. szeptember 3-án a VII. honvédkerületi parancsnokság segédtisztje lett Zágrábban. A sok vezérkari beosztás után csapathoz került: 1875. december 17-én a békés-bihari 9. honvédszászlóalj parancsnokává nevezték ki Nagyszalontán, 1876. május 1-jén pedig alezredessé lépett elő alakulatánál.

1876. szeptember 3-ától a Honvédelmi Minisztérium I. ügyosztályának vezetőjévé, majd beosztásában 1878. május 1-jén ezredessé nevezte ki az uralkodó.

1880. augusztus 26-ától a Honvéd Ludovika Akadémia igazgatói beosztását töltötte be. 1881. június 27-én felmentették tisztségéből, 1882. augusztus 1-jén pedig nyugállományba helyezték. Utána az ausztriai Grazban élt, ahol 1909. január 27-én hunyt el.

1889. szeptember 10-én az uralkodó a magyar nemesi címet és a jassenovai nemesi előnevet adományozta számára.⁴²

Szabó József

Szabó József

boczonádi, császári és királyi altábornagy

(1882–1883)

Szabó József 1824. december 1-jén született a Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyei Kiskunfélegyházán.

Hat gimnáziumi osztályt végzett. 1840–1841-ben a császári-királyi tüzértanfolyam hallgatója volt a pesti 5. tábori tüzérezredben, 1841–1849 között pedig a Bécsben állomásozó császári-királyi 19. gyalogezred hadapródiskoláját végezte.

KORAI PÁLYÁJA ÉS A SZABADSÁGHARC

Katonatiszti pályafutását 1841. szeptember 28-án hadapródként kezdte a Bécsben állomásozó császári-királyi 19. sorgyalogezredben. 1844. május 1-jén hadnaggyá és testőrré nevezték ki a Magyar Nemesi Testőrségnél. 1847-ben beosztották a pozsonyi országgyűlés idejére kirendelt testőrkülönítménybe. 1848. szeptember 20-án elbocsátották a testőrségből.⁴³

1848. szeptember 23-án a magyar szabadságharc ügye mellé állt, s a 13. honvéd zászlóalj főhadnagyaként az ideiglenes honvéd főparancsnok, nádosi Nádosy Sándor al-

ezredes mellett segédtsitzként ténykedett. 1848. október 1-jén a 34. honvéd zászlóalj segédtsitzje lett, ahol 1848. október 12-én századossá nevezték ki. 1848. október 19-én századparancsnoki kinevezést kapott a Zemplén megyei 42. honvéd zászlóaljnál.

A felső-tiszai hadtest kötelékében vett részt a téli hadjárat ütközeteiben 1848 decembere és 1849 februárja között, valamint a győzedelmes tavaszi hadjárat összes jelentősebb csatájában. 1849. május 14-én őrnaggyá nevezték ki. 1849. május 21-én, Budavár visszafoglalásánál az egyik elsőként csatába vonuló alegység parancsnoka volt. 1849. augusztus 13-án végül Világosnál tette le a fegyvert, és esett fogságba.

1849. december 14-én Aradon halálra, majd december 27-én 16 évi várfogságra ítélték. Munkácson és Aradon raboskodott. 1856. július 15-én kegyelemmel szabadult, majd 1869-ig gazdálkodott. 1861-től Kiskunfélegyháza országgyűlési képviselőjeként vált neve ismertté.⁴⁴

A HONVÉDSÉGBEN ÉS A LUDOVIKÁN

1869. április 18-án őrnagyként ténylegesítették a magyar királyi Honvédség állományában, s a pest-solti 2. honvéd zászlóalj parancsnokává nevezték ki. 1870. november 14-én alezredessé lépett elő beosztásában. 1871. december 16-án a 4. honvéd gyalogdandár ideiglenes parancsnokságát vette át Zombolyán, 1873. május 1-jén pedig ezredessé nevezték ki beosztásában.

1874. augusztus 30-án az I. honvédkerület pesti 1. dandárjának, 1876. február 11-étől az erdélyi VI. honvédkerület nagyszebeni 2. dandárjának ideiglenes parancsnoka volt. 1877. január 23-án a pesti 79. honvéd gyalogdandár ideiglenes

parancsnokává, 1877. október 12-én addigi beosztása megtartása mellett a Honvéd Főtörvényszék ideiglenes elnökévé is kinevezték. 1878. október 19-én a 79. honvéd gyalogdandár tényleges parancsnokává, 1878. október 29-én pedig beosztásában vezérőrnaggyá nevezték ki. 1879. október 20-án a budapesti I. honvédkerület ideiglenes parancsnoka lett.

1882. február 9-én a Honvéd Ludovika Akadémia igazgatójává nevezték ki. Beosztását 1883. szeptember 24-éig látta el, s közben 1883. május 1-jén altábornaggyá léptették elő.⁴⁵

Nevéhez fűződik a Ludovikán zajló honvédtisztképzés második időszakának kezdete és beindítása. 1883 őszétől 1901 augusztusáig tartott a „növendékek korszaka”, amikor is hadapródképzés folyt az Akadémián, vagyis az intézmény valóságos katonai nevelőintézetté vált. A Ludovika fejlesztését a Honvédség krónikus és állandó tiszthiánya is indokolta.

Az uralkodó által 1883. május 29-én szentesített 1883. évi XXXIV. törvénycikk az Akadémián három tanfolyamot állított fel: a tényleges állományú, valamint a szabadságolt állományú tisztképző tanfolyamot, továbbá a felsőbb tiszti tanfolyamot. A négy évfolyamos tényleges állományú tisztképző tanfolyamon évente 60, 14–16 éves fiatal tanulhatott, akiket tanulmányaik végeztével hadapródokká neveztek ki.

A szabadságolt állományú (mai szóhasználattal tartalékos) tisztképző tanfolyamba olyan, a nyolchetes alapkiképzésen már átesett honvédek vezényeltek, akik a középiskola 5–6. osztályát sikeresen elvégezték, illetve olyan tehetséges és szorgalmas altiszteket, akiket előjáróik arra alkalmasnak ítélték. Mindnyájan felvételi vizsgát tettek. A tanfolyam az 1889–1890-es tanévben a tartalékostiszt-képző nevet kapta, majd a tanév végén megszűnt.

A tanfolyamot jó eredménnyel elvégzetteket szabadságolt (tartalékos) hadapródokká, majd a rátermettségüket az őszi

fegyvergyakorlatokon is bizonyítókát szabadságolt állományú hadnagyokká nevezték ki. A felsőbb tiszti tanfolyam a korábbi feltételekkel működött tovább.⁴⁶

1883. szeptember 25-én szembaja miatt szabadságolták. 1884. május 1-jén egészségügyi okokból nyugállományba helyezték, azt követően Kiskunfélegyházán élt, és ott is hunyt el 1893. június 26-án. A kiskunfélegyházi Felső temetőben található síremlékét 2018-ban felújították, és ünnepélyes keretek között újraavatták. „A dicsőséget karddal szerezte, s mégis büszkesége a hazáért viselt rablánc volt” – olvasható a síremléken.

Apja révén 1843. január 12-én kapott magyar nemességet, 1867-től a Kiskun Kerületi Honvédegylet tagja, majd 1890-től annak elnöke volt.⁴⁷

Szvetics József

nemességodi, császári és királyi altábornagy

(1883–1895)

Szvetics József 1828. május 29-én született a Vas vármegyei Újhegy településen.

KORAI ÉVEK ÉS A SZABADSÁGHARC

Katonai pályafutását a szombathelyi főgimnázium elvégzése után 1848 tavaszán kezdte, amikor is tizedes, őrmester, majd hadnagy lett Vas vármegye nemzetőrségénél. 1848 szeptemberében részt vett a Josip Jellačić császári-királyi altábornagy és horvát bán által vezetett sereg elleni dunántúli harcokban. 1848. november 11-én hadnaggyá nevezték ki a Vas vármegyében alakult 44. honvédszászlóaljban.

Alakulatával 1849 januárjától vett részt a harcokban, s a Központi Mozdgó Sereghez került. 1849. április 24-én főhadnaggyá, végül pedig századossá nevezték ki zászlóaljánál, amellyel az augusztus 13-án Világosnál lezajlott fegyverletételig harcolt a magyar szabadság ügyéért.⁴⁸

A szabadságharc bukása után besorozták, 1849. augusztus 27-én gyalogosként kezdte meg szolgálatát a marburgi

Szvetic József

császári-királyi 47. sorgealozezredben. 1852. május 13-án tizedes, 1854. június 20-án őrmester, 1855. május 16-án hadapród lett alakulatánál. 1855–1856-ban ezrede hadapródiskoláját végezte Bolognában. 1856. november 16-án II. osztályú hadnaggyá lépett elő alakulatánál.

1857. október 1-jén zászlóaljsegédtiszti beosztásba került ezredénél, emellett tanárként is dolgozott a bolognai hadapródiskolában. 1859. április 1-jén I. osztályú hadnaggyá, 1859. május 15-én ezredsegédtisztté, 1859. június 24-én pedig főhadnaggyá nevezték ki a császári-királyi 47. sorgealozezredben.

Az 1859-es második olasz függetlenségi (vagy piemonti-francia-osztrák) háborúban ezredsegédtisztként vett részt május 20-án a montebellói, majd június 24-én a solferinói csatában. Az 1866-os porosz-osztrák háborúban részese volt a július 3-án lezajlott königgrätzi, majd a július 22-én vívott blumenuai csatának. Július 3-án II. osztályú századossá és századparancsnokká nevezték ki alakulatánál.

1867. március 1-jén századparancsnok lett a császári-királyi kolozsvári kiegészítésű, de Olmützben állomásozó 51., 1867. szeptember 1-jén pedig a szombathelyi kiegészítésű, Budweis törzsállomáshellyel bíró császári-királyi 16. sorgealozezredben.

A HONVÉDSÉGBEN

1869. november 1-jén I. osztályú századossá léptették elő, és áthelyezték a magyar királyi Honvédséghez. A körmendi 76. honvéd zászlóalj századparancsnokává nevezték ki. 1870-ben beosztása mellett a budai V. honvédkerületi tiszt- és tisztképző iskola parancsnoka és tanára volt. 1871. november 1-jén a körmendi 76. honvéd zászlóalj ideiglenes

parancsnoka lett, 1873-ban pedig törzstiszti vizsgát tett tanfolyam elvégzése nélkül.

1874. május 1-jén őrnaggyá és a 76. honvéd zászlóalj tényleges parancsnokává nevezték ki. 1878. október 1-jén második törzstisztként beosztották a Honvédelmi Minisztérium I. ügyosztályára, ahol 1879. május 1-jén alezredessé lépett elő.

A LUDOVIKÁN ELTÖLTÖTT MÁSFÉL ÉVTIZED

1880. augusztus 26-án a Honvéd Ludovika Akadémia aligazgatójává, 1881. február 11-én az intézmény ideiglenes, 1881. november 1-jén pedig annak helyettes igazgatójává nevezték ki. 1882. március 1-jén ismét a Ludovika aligazgatója, 1883. május 1-jén pedig ezredes lett beosztásában. 1883. szeptember 25-én a Ludovika Akadémia ideiglenes, 1885. január 19-én végül az Akadémia tényleges igazgatójává, 1889. május 1-jén pedig beosztásában vezérőrnaggyá nevezték ki.

1890. március 17-étől Szvetics vezérőrnagy volt a Ludovika Akadémia *első parancsnoka*, amely a korábbi, civil megnevezésként ható igazgatói cím helyett az intézmény katonai jellegének is jobban megfelelt. Beosztását 1895. szeptember 5-éig töltötte be.

1893. május 24-étől a Ludovika Akadémia parancsnokságának megtartása mellett a Honvéd Főtörvényszék teendőit is ellátta. 1894. május 1-jén altábornaggyá léptették elő. 1895. október 1-jén nyugállományba helyezték, azonban a Honvéd Főtörvényszék elnöke maradt.⁴⁹

A honvédtisztképzés fellegrárában eltöltött másfél évtized és 12 év igazgatói, majd parancsnoki megbízása alatt az

Akadémiát mintaintézménnyé sikerült fejlesztenie. Ezen időszakban mintegy 900 új honvédtisztet avattak fel. A középosztályba tartozó 14–17 éves ifjak valósággal versengtek az Akadémiára való bekerülésért.

Az 1890. évi XXIII. törvénycikk rendelkezései nyomán a tényleges állományú tisztképző tanfolyamba évente felvehetők számát 90 főre emelték a korábbi 60 helyett. 1887. augusztus 20-án zajlott le a tanulmányaikat 1883-ban megkezdett növendékek első ünnepélyes felavatása. A császári és királyi hadügyminiszter hadapródokká nevezte ki a közös hadsereghez felavatott növendékeket, akiket a Honvédséghez helyezett át. A két legjobb tanulmányi eredményt elért növendéket az uralkodó hadnaggyá, a többieket a Honvédség főparancsnoka altisztekké (címzetes őrmester, szakaszvezető, tizedes) nevezte ki.

1885–1886-ban építették meg az Akadémia szárnyépületét. Az intézmény protestáns kápolnáját 1888 decemberében avatták fel. A leendő tisztek fizikai felkészültségének növelését szem előtt tartva 1885-től kezdve az úszás oktatása kötelezővé vált, 1887-től a tornát és a harcszerű tornát, 1890-től pedig a kerékpározást is oktatták.

Szvetics vezérőrnagy több tanfolyam és képző intézet működését is felügyelte: 1886-ban élelmezőtiszti tanfolyam, 1887 márciusában a honvéd népfelkelő csapatokhoz jelentkező országgyűlési képviselők számára indított háromhetes tisztképző tanfolyam, 1887 és 1890 között a korábban Jászberényben képző Központi Lovasiskola működött a Ludovikán. A Szvetics névvel fémjelzett időszakhoz köthető az első, az 1880-ban tisztképző tanfolyamot végzett hallgatók részvétele mellett lezajlott bajtársi találkozó is 1890. július 10-én.⁵⁰

ÉLETE VÉGE

1907. december 23-án saját kérelmére felmentették a Honvéd Főtörvényszék elnöki posztjáról. Azután Budapesten élt 1912. április 6-án bekövetkezett haláláig. 1912. április 9-én temették el a Farkasréti temető katonai parcellájában. A Farkasréti temető 58. (VK8.) parcella, 1. sor 33. sírhelyén található nyughelyét a Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság 2012-ben a Nemzeti Sírkert részévé nyilvánította.

A kiegyezés idején a Vas Megyei Honvédegylet tagja volt. 1879. december 7-én az uralkodótól magyar nemesi címet és a nemességodi nemesi előnevet kapta. 1888. március 26-ától a Magyar Tudományos Akadémia Hadtudományi Bizottságának külső, majd 1889. június 24-étől 1898-ig annak segédtagja volt.⁵¹

Csesznák Benő

császári és királyi altábornagy

(1895–1899)

Csesznák Benő 1845. augusztus 5-én született a Zala vármegyei Pusztamagyaród községben. 1860–62 között részt vett a császári-királyi tüzérségi iskolaszázad tanfolyamán Olmützben, majd a szombathelyi főgimnáziumot járta ki, ahol 1870-ben érettségi vizsgát tett.

KATONAI PÁLYAFUTÁSA

1863. január 11-én hadapródként kezdte katonatiszti pályáját a galíciai Łańcutban állomásozó császári-királyi 14. huszárezredben. 1865. július 16-án áthelyezték a radkersburgi állomáshellyel bíró császári-királyi 1. huszárezredbe. 1866. február 1-jén II. osztályú, 1866. május 1-jén pedig I. osztályú hadnaggyá nevezték ki alakulatánál. 1866-ban részt vett a porosz-osztrák-olasz háború itáliai hadszínterén, a június 24-én lezajlott custozzai csatában.

1867. szeptember 9-én tiszti rendfokozatának megtartásával szabadságolt (tartalék) állományba, 1870. június 26-án

Csesznák Benő

pedig a magyar királyi Honvéd lovasság szabadságolt állományába helyezték.

1870. november 20-án a honvéd gyalogság tényleges állományába került, és az V. honvédkerületi tisztiiskolában szolgált. 1871. május 1-jén főhadnaggyá léptették elő. 1871. június 1-jén századparancsnok lett a székesfehérvári 65., 1871. november 14-én pedig a budai 63. honvéd zászlóaljban. 1872. január 1. és augusztus 15. között a pesti központi tisztiiskolát végezte el kitűnő eredménnyel. 1872. március 27-én századparancsnoki beosztást kapott a tatai 64. honvéd zászlóaljban.

A LUDOVIKÁN TANÁRKÉNT ÉS PARANCSNOKKÉNT

1872. szeptember 20-ától a Ludovika Akadémia ideiglenes, majd 1873. október 16-ától az intézmény tényleges fegyvertan-, szolgálatiszabályzat- és tereptantanára volt. 1876. január 1-jétől a tanítás mellett még a Ludovika fegyvertisztjeként is tevékenykedett. Csesznák főhadnagy állította össze a Ludovika 1874-től fejlődésnek induló könyvtárának címjegyzékét, továbbá 1876. július 1-jéig a könyvtárat is ő kezelte.⁵²

1875. május 1-jén soron kívül II. osztályú századossá léptették elő. 1876–1877-ben a Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát végezte, 1877–1879 között pedig a császári és királyi Hadiiskola hallgatója volt Bécsben. Közben 1877. november 1-jén I. osztályú századossá nevezték ki.

1879. november 15-én a pozsonyi IV. honvédkerületi parancsnokságra osztották be, ahol 1880. február 11-étől megbízott segédtsízt lett. 1881. november 1-jétől a VI. honvédkerületi parancsnokság ideiglenes segédtsíztjeként működött Kolozsváron. 1882. november 1-jén a Ludovika Akadémia

felsőbb tiszti tanfolyamában a harcászat, a tisztképző tanfolyam osztályaiban pedig a harctéri szolgálat tanára, s egyúttal az utóbbi tanfolyam századparancsnoka lett.

1883. októberétől a törzstiszti tanfolyam tereptan- és fegyvertan-, a felsőbb tiszti és a régi tisztképző tanfolyam fegyvertantanára volt. 1883. november 1-jén őrnaggyá léptették elő beosztásában. 1884-től a felsőbb tiszti, az egyéves önkéntesi és szabadságolt állományú tisztképző tanfolyam fegyvertantanára volt az Akadémián.

1885. augusztus 29-én a nagykanizsai 78. honvéd zászlóalj parancsnokává nevezték ki. 1886. június 30-ától a 20. honvéd gyalog féldandár nagykanizsai 2. zászlóaljának parancsnoka volt. 1886. augusztus 1. és október 31. között az V. honvédkerületi parancsnokság segéd tiszti beosztását látta el Budán, majd ismét a 20. honvéd gyalog féldandár 2. zászlóaljának parancsnoka lett Nagykanizsán.

1887. február 27-étől a III. honvédkerületi parancsnokság segéd tiszteként ténykedett Kassán. 1887. július 15-én tartósan a budapesti Honvédelmi Minisztérium I. ügyosztályába vezényelték. 1887. december 1-jén a Honvédelmi Minisztérium IV. ügyosztályának megbízott vezetőjévé, 1888. május 1-jén alezredessé, 1890. november 1-jén pedig ezredessé nevezték ki beosztásában.

1892. február 6-án a nagyszebeni 23. honvéd gyalogezered parancsnoka, 1894. október 26-án a pozsonyi 73. honvéd gyalogdandár megbízott, 1895. május 1-jén pedig annak tényleges parancsnoka lett.

1895. szeptember 6-án a Ludovika Akadémia parancsnokává nevezték ki, s 1899. június 20-áig állt az intézmény élén. 1896. május 1-jén császári és királyi vezérőrnaggyá léptették elő.⁵³

Csesznák vezérőrnagy vezetői időszaka számos szempontból mérföldkőnek számít az Akadémia történetében. Először is megváltoztatta az intézmény belső szervezetét, új tantervet, új nevelési és kiképzési rendszert vezetett be. Az Akadémia teljes vezetését saját kezében összpontosította, a korábbi parancsnok-helyettesi beosztást megszüntették. Csupán egy századosi rendfokozattal bíró gazdasági főnököt osztottak be mellé, aki egyúttal a növendéki zászlóalj parancsnoka és a gyakorlati kiképzés vezetője is volt.

Csesznák megváltoztatta az évfolyamrendszert, amelyben az egyes évfolyamok egy-egy külön századot képeztek. 1896. október 1-jétől a három alsó évfolyam egy-egy századot alkotott, a meghatározott számú tisztesként alkalmazott negyedévesekkel együtt. A növendékek így gyakorlati tapasztalatokra tettek szert a katonai belszolgálat terén.

Parancsnoksága idején vett nagyobb lendületet az Akadémián a sporttevékenység. A növendékek társasági életének és az ott kívánatos jó modor elsajátításának ösztönzésére a téli időszakban hetente növendéki teaestélyeket, éves rendszerességgel pedig bálakat tartottak. A gyakorlati kiképzés terén az alaki gyakorlatokat a legszükségesebb mértékűre csökkentette, a rendelkezésre álló idő nagyobbik részében a harc és a harctéri szolgálat oktatása zajlott, továbbá télen is tartottak menetgyakorlatokat.

MILLENNIUMI KIÁLLÍTÁS ÉS AKADÉMIAI SZINT

A Ludovika Akadémia az 1896-os millenniumi kiállításon is részt vett. A Honvédség pavilonjának egyik különtermében

mutatták be az intézmény életét és az ott folyó képzést. 1896. május 5-én a parancsnok kezdeményezésére állították fel I. Ferenc József mellszobrát, amely az Akadémia előterében arccal a bejárat felé helyezkedett el. 1897-ben szintén Csesznák vezérőrnagy javaslatára hozták létre a tiszti kaszinót az intézményben.

Az 1897. évi XXIII. törvénycikk elfogadása a Ludovika Akadémia életében új korszakot nyitott. A törvény valóságos akadémia szintjére emelte a Ludovikát, amely egyenrangúvá vált a Mária Terézia által alapított bécsújhelyi katonai akadémiával. A Ludovikán három évfolyamos tisztképzés folyt, évfolyamonként 100 fővel, ahová a valamely teljes középiskola legfelsőbb osztályát elvégzett, 17–20 éves fiatalok felvételizhettek.

Az új akadémiáról kikerült hadnagyokat a közös hadseregbe is be lehetett osztani szolgálatra. Az átszervezést elsősorban a Honvédség egyre növekvő tisztigénye indokolta. Az újjászervezett Ludovika ünnepélyes megnyitására 1898. október 4-én került sor.⁵⁴

Csesznák Benő vezérőrnagyot 1899. június 21-én a pesti I. honvédkerület parancsnokává, 1900. november 1-jén pedig altábornaggyá nevezték ki beosztásában. 1902. július 11-én felmentették az I. honvédkerület parancsnoksága alól. 1902. december 1-jén nyugállományba helyezték, majd Budapesten élt. 1909. szeptember 27-én hunyt el Balatonföldváron. 1909. szeptember 30-án temették el a Farkasréti temetőben, ahol a 39/1. parcella 1. sorának 43/44. sírhelyén nyugszik.⁵⁵

SZAKÍRÓI TEVÉKENYSÉGE

A *Ludovika Akadémia Közlönye* című folyóiratban több tanulmánya is megjelent:

CSESZNÁK Benő (1875): Észleletek a tábori tüzérség leendő harcászatáról és a tábori lövegeknek legújabbkori fejlődéséről. *Ludovika Akadémia Közlönye*, (9–12).

CSESZNÁK Benő (1876): Észleletek a tábori tüzérség leendő harcászatáról és a tábori lövegeknek legújabbkori fejlődéséről. *Ludovika Akadémia Közlönye*, (1–2).

CSESZNÁK Benő (1876): Az Uchatius-féle hátultöltő aczélbronz tábori lövegszer. *Ludovika Akadémia Közlönye*, (4).

CSESZNÁK Benő (1877): Az Uchatius-ágyúk leírása és hatása a külföldi ágyúkkal összehasonlítva. *Ludovika Akadémia Közlönye*, (4).

CSESZNÁK Benő (1884): A m. kir. honvédségi Ludovika Akademia tiszti tanfolyam hallgatóinak 1883. július havában tartott gyakorlati utazása. *Ludovika Akadémia Közlönye*, (1).

Nyíri Sándor

Nyíri Sándor

székelyi, császári és királyi altábornagy

(1899–1903)

Nyíri Sándor 1854. november 7-én született a Szabolcs vármegyei Székely településen. 1870–1874 között a bécsújhelyi császári és királyi katonai akadémiát végezte.

KATONAI PÁLYAFUTÁSA

Katonai pályafutását 1874. augusztus 30-án hadnagyként kezdte meg a császári és királyi 68. gyalogezredben Szolnokon. 1875. január 1-jétől az egyéves önkéntesi és az altiszt-képző iskola tanára volt alakulatánál Budapesten. 1876. október 1-jétől zászlóaljsegédtiszt volt alakulata 4., majd 1. zászlóaljában Budapesten, illetve Zimonyban. 1877–1878-ban emellett az egyéves önkéntesek tanáraként is ténykedett alakulatánál Podhajcén.

Bosznia-Hercegovina megszállásában hadnagyként és zászlóaljsegédtisztként vett részt, több ütközetnek is részese volt. 1879. január 1-jétől ezrede segédtisztjeként szolgált Dolnja Tuzlában. 1879. május 1-jén pedig főhadnaggyá nevezték ki alakulatánál.

1879 és 1881 között elvégezte a bécsi császári és királyi Hadiiskolát. 1881. november 1-jétől a császári és királyi 31. gyalogdandár vezérkari tisztje volt Nagyszebenben, 1884. február 23-ától pedig a császári és királyi 40. gyalogdandaré Bécsben. 1884. november 1-jén I. osztályú századosná léptették elő, és a császári és királyi 13. gyaloghadosztály vezérkari osztályára került Banja Lukán.

1887. április 27-étől a császári és királyi IV. térképész osztag vezérkari tisztjeként az ausztriai Lienz és Klagenfurt környékén végzett felméréseket. 1888. május 1-jétől a 8. század parancsnokaként, 1889. január 1-jétől pedig különleges alkalmazású századosként szolgált a császári és királyi 68. gyalogezredben Budapesten.

1891-ben honvéd törzstiszti tanfolyamot végzett Budapesten, majd sikeres vezérkari törzstiszti vizsgát tett. 1891. május 1-jétől a császári és királyi 24. gyaloghadosztály vezérkari főnöke volt Przemyslben. 1891. szeptember 7-étől a bécsi közös Hadügyminisztérium elnöki osztályán szolgált, ahol 1891. november 1-jén őrnaggyá nevezték ki.

1892. október 18-ától a császári és királyi hadügyminiszter szárnysegédje volt Bécsben, 1894. május 1-jén alezre-desi kinevezést kapott beosztásában. 1895. október 15-én a 2. zászlóalj parancsnokságát vette át a debreceni császári és királyi 39. gyalogezredben. 1896. május 1-jén áthelyezték a magyar királyi Honvédségbe, ahol a debreceni 3. honvéd gyalogezred parancsnoka lett. 1896. november 1-jén ezredessé lépett elő beosztásában.

A LUDOVIKÁN

1899. június 21-én a Honvéd Ludovika Akadémia parancsnokává nevezték ki, beosztását 1903. november 2-áig látta el.

Közben 1903. május 1-jén császári és királyi vezérőrnaggyá nevezték ki.⁵⁶

Parancsnoksága idején, 1900-ban jelent meg *A m. kir. honvéd Ludovika Akadémia* című propagandafüzet, amelynek célja a magyar ifjúság érdeklődésének felkeltése volt a Ludovikán folyó képzés és a honvédtiszti pálya iránt. 1901. május 8-án Ferenc József jelenlétében zajlott le a Ludovika uralkodó által adományozott zászlójának a zászlószentelési ünnepélye. A zászlóanyai tisztséget Augusztá Mária Lujza főhercegasszony, József Ágost főherceg felesége vállalta.

1901. augusztus 18-án avatták hadnaggyá a tanulmányait az új akadémiai képzési rendszerben, 1898-ban megkezdett első növendékeket (akiket csak 1902 decemberétől hívtak hivatalosan is akadémikusoknak).⁵⁷

POLITIKAI ÉS KATONAI SZEREPEK

Nyíri vezérőrnagyot 1903. november 3-án szolgálaton kívüli állományba helyezték, mivel gróf Tisza István első kormányában rábízta a honvédelmi miniszteri tárca irányítását. Elsősorban a honvéd katonai oktatás terén ért el eredményeket, de nevéhez fűződik a honvédtüzérség létrehozásának szorgalmazása is. 1905. június 18-án felmentették miniszteri posztjáról, majd 1905. augusztus 16-án a székesfehérvári V. honvédkerület parancsnokává nevezték ki.

1906. február 17–19. között teljhatalmú királyi biztosi kinevezést kapott az Országgyűlés képviselőházának feloszlására, amelyet február 19-én a Fabritius Győző honvéd ezredes által vezetett karhatalom által meg is tett. 1906. április 16-án felmentették az V. honvédkerület parancsnoksága alól. 1906. április 18-ától a törzstisztjelölteket megítélő bizottság elnökének helyettese volt Budapesten.

1906. október 27-én a bécsi császári és királyi 25. gyaloghadosztály parancsnokává nevezték ki, 1907. május 1-jén pedig altábornaggyá léptették elő beosztásában. 1910. április 7-étől a bécsi magyar királyi Testőrség főhadnagya és házparancsnoka volt, egészen az 1911. május 5-én bekövetkezett haláláig. A császárváros Központi temetőjében helyezték örök nyugalomra 1911. május 8-án.

Apja révén 1899. október 23-án nemesi címét, 1901. november 30-án pedig a székelyi nemesi előnevét kapta az uralkodótól. 1904. május 31-én császári és királyi valóságos belső titkos tanácsosi címmel gazdagodott.⁵⁸

Vajna Béla Albert

pávai, császári és királyi altábornagy

(1903–1906)

Vajna Béla Albert 1854. március 6-án született a Brassó vármegyei Brassóban. Három gimnáziumi osztály befejezése után, 1871 és 1875 között a bécsújhelyi katonai akadémiát végezte.

KATONAI PÁLYAFUTÁSA

Katonatiszti pályáját hadnagyként kezdte a brassói császári-királyi 2. gyalogezredben 1875. szeptember 1-jén. 1877–1878, valamint 1878–1879 telén az ezred egyévi önkéntesosztág-kiképzőtisztje, amellelt pedig zászlóaljsegédtiszt volt. 1878. május 17. és július 14. között a határerődítési munkálatokat irányította az Ósánci-szorosban egy esetleges cári támadás ellen.

1879–1881 között a bécsi császári és királyi Hadiiskolát végezte. 1880. november 1-jén főhadnaggyá lépett elő alakulatánál. 1881. november 1-jén a császári és királyi 19. gyalogdandár beosztott vezérkari tisztje lett Josefstadtban, amellelt

Vajna Béla Albert

1882. május 1-től szeptember 1-ig a táboricsendőr-tanfolyam tanára volt állomáshelyén.

1883. november 1-jétől a császári és királyi 6. gyalogdandár beosztott vezérkari tisztjeként szolgált Salzburgban. 1885. november 1-jén I. osztályú századosná nevezték ki a császári és királyi 35. gyaloghadosztály vezérkari osztályára beosztott tisztként Kolozsváron. 1887. március 5-én a császári és királyi Vezérkar Vasúti Irodájába került Bécsbe.

1890. november 1-jétől a 4. század parancsnoki feladatait látta el az esztergomi császári és királyi 26. gyalogezredben. 1891. november 1-jén vezérkari őrnaggyá nevezték ki, és beosztották a császári és királyi Vezérkar Vasúti Irodájába Bécsbe, ahol 1894. november 1-jén alezredes lett.

A HONVÉDSÉGBEN

1896. május 1-jén a magyar királyi Honvédség állományába történt áthelyezése mellett a nagyszebeni 23. honvéd gyalogezred 2. zászlóalja, 1896. május 23-án pedig a pozsonyi 13. honvéd gyalogezred parancsnokává nevezték ki. 1896. október 2-án azonban visszahelyezték a közös hadseregbe, ahol a 25. gyalogezred 4. zászlóaljának parancsnoka lett Losoncon.

1897. május 1-jén ezredessé, 1898. május 1-jén pedig a miskolci császári és királyi 5. gyalogezred parancsnokává nevezték ki. 1902. május 11-én a szegedi 45. honvéd gyalogdandár parancsnokává, majd 1903. november 1-jén vezérőrnaggyá nevezték ki.

1903. november 13-án a Honvéd Ludovika Akadémia parancsnoki beosztásába helyezték, amelyet 1906. december 26-áig töltött be.⁵⁹ Parancsnoksága időszakában Nyíri Sándor honvédelmi miniszter kezdeményezésére 1904-ben

32, 1905-ben pedig 10 Ludovikán végzett fiatal hadnagyot vett át a közös hadügyminiszter a császári és királyi hadsereg állományába. Mindez bizonyítja, hogy a Ludovikán folyó tisztképzés színvonala megegyezett a közös hadsereg akadémiáin folyóéval. A Ludovika akademikusai 1901 után – a budapesti helyőrség csapatai mellett – már rendszeresen részt vettek az uralkodó részvételével megtartott szemléken.⁶⁰

TOVÁBBI PÁLYÁJA

1906. december 27-én a kolozsvári VI. honvédkerület parancsnokává nevezték ki, s 1908. május 1-jén altábornaggyá lépett elő beosztásában. 1909. április 2-án felmentették a kolozsvári VI. honvédkerület parancsnoksága alól. 1909. október 1-jén nyugállományba helyezték, azt követően a stájerországi Leibnitzben élt, egészen 1913. április 10-én bekövetkezett haláláig.

Nemessége és pávai nemesi előneve 1584-ből eredeztethető.⁶¹

SZAKÍRÓI TEVÉKENYSÉGE

Két tanulmánya is megjelent a *Ludovika Akadémia Közlönye* hasábjain:

VAJNA Béla Albert (1883): Az orosz hadsereg harcmódjáról, tekintettel annak szervezetére s kiképzésére. *Ludovika Akadémia Közlönye*, (1).

VAJNA Béla Albert (1884): Az orosz hadsereg lovasságának jelenlegi állapotáról. *Ludovika Akadémia Közlönye*, (5).

Bartheldy István

zsarnóczai, császári és királyi címzetes tábornaszernagy

(1906–1908)

Bartheldy István 1854. augusztus 18-án született a Bars vármegyei Zsarnócza településen. Egy gimnáziumi osztályt végzett Nagyszombatban, majd 1867 és 1870 között a császári és királyi katonai felső nevelőintézet növendéke volt Kőszegen. Tanulmányait a császári és királyi katonai műszaki iskolában folytatta 1870 és 1873 között a morvaországi Mährisch-Weisskirchenben. Az 1873 és 1877 közötti években a bécsi császári és királyi Katonai Műszaki Akadémiát végezte el.

KATONAI PÁLYAFUTÁSA

Katonatiszti pályafutását 1877. szeptember 1-jén hadnagyként kezdte a komáromi császári-királyi 3. tábori tüzérezred 7. nehéz ütegében. 1878-ban a 3. tábori tüzérezred 4. ütegének tisztjeként vett részt Bosznia-Hercegovina osztrák-magyar csapatok általi megszállásában. 1879. április 1-jét követően ezrede különböző nehéz és a lovagló ütegeinél szolgált. 1883. január 1-jén főhadnaggyá lépett elő alakulatánál Komáromban.

Bartheldy István

1883. május 1-jén a bécsújhelyi császári-királyi 10. tábori tüzérezredbe került csapattisztként, majd 1883. szeptember 1-jétől magyarnyelv- és a számtantanár lett a kőszegi császári-királyi katonai alreáliskolában. 1885. szeptember 1-jétől a kassai császári-királyi 6. hadtest tüzérezredben szolgált.

1887. december 31-én áthelyezték a magyar királyi Honvédség kötelékébe, ahol a 9. honvéd gyalog féldandár 2. keretszázadában kezdte meg szolgálatát Kassán, majd 1888. november 1-jétől a pozsonyi 13. gyalog féldandár 1. zászlóaljában folytatta azt. 1888–1890 között a bécsi császári és királyi Hadiiskolát végezte el. Közben 1889. szeptember 1-jén II. osztályú századossá léptették elő alakulatánál.

1890. október 1-jétől a budapesti császári és királyi IV. hadtest vezérkari osztályára osztották be, ahol 1890. november 1-jén I. osztályú századossá nevezték ki. 1891. október 1-jétől a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia harcászat- és hadtörténelem-tanára volt. 1895. október 1-jétől a 10. honvéd gyalogezred 2. zászlóaljának megbízott parancsnoka volt Egerben. 1895. november 1-jén kézhez kapta őrnagyi és egyúttal az egri 10. honvéd gyalogezred 2. zászlóaljának parancsnokává történő kinevezését.

1896. augusztus 1-jétől az I. honvédkerületi parancsnokság segédtisztjeként szolgált Budapesten, 1898. május 1-jén pedig alezredessé lépett elő beosztásában. 1900. március 8-án a Honvéd Lovassági Felügyelő vezérkari főnöki beosztását vette át Budapesten. 1901. április 25-én a brassói 24. honvéd gyalogezred parancsnokává nevezték ki, 1901. november 1-jén pedig ezredessé léptették elő beosztásában. 1905. július 7-étől a 79. honvéd gyalogdandár megbízott parancsnokaként ténykedett Budapesten.⁶²

A LUDOVIKÁN

1906. december 27-én a Honvéd Ludovika Akadémia parancsnokává, majd ezen a poszton 1908. május 1-jén vezérőrnaggyá nevezték ki. 1908. szeptember 14-éig tartó parancsnoksága idején folytatódott a Ludovikán frissen végzett tisztek átvétele a közös hadseregbe (a magyar kormány kérésére 1906–1907 során 10-10 főt vettek át), azonban ez a folyamat a honvédtisztek állítólagos gyenge német nyelvtudása miatt a következő évtől megakadt.⁶³

TOVÁBBI PÁLYÁJA
ÉS AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ

Bartheldy 1908. október 5-én a kolozsvári 75. honvéd gyalogdandár parancsnokává kapott kinevezést. 1911. november 1-jén altábornaggyá és egyúttal a kassai III. honvédkerület parancsnokává nevezték ki. 1914. április 4-én felmentették beosztásából. 1914. szeptember 1-jétől várakozási illetékkal fél évre szabadságolták Kassán.

1915. január 13-án az uzsoki csoport parancsnoka lett az első világháború orosz hadszínterén. 1915. január 17-e és 1915. június 12-e között a 38. honvéd gyaloghadosztály parancsnokaként vett részt az orosz harctéren zajlott hadműveletekben, seregteste élén részese volt példának okáért a kárpáti téli és húsvéti csatának, a gorlicei áttörést követő előrenyomulásnak.

Megrendült egészsége következtében azután már csak hátdországi beosztásokban szolgált. 1916–1917 folyamán a magyar királyi honvédelmi miniszteri mozgó ellenőrző

bizottság elnöke volt a budapesti I. honvédkerület területén. 1917. május 13-án az uralkodó címzetes tábornagyi rangot adományozott számára. 1917. július 1-jén várakozási illetékekkel szabadságolták, 1917. szeptember 1-jén pedig nyugállományba helyezték, utána Budapesten élt.

1929. május 26-án hunyt el Budapesten. A rákospalotai Új köztemetőben temették el, és sírja ma is ott található.

1916. április 6-án magyar nemesi címet és előnevet adományozott számára a birodalom uralkodója, 1920. június 24-én a magyar minisztertanács ülésén az Alkotmányvédő Bizottság tagjává választották.⁶⁴

Braun József

Braun József

császári és királyi címzetes lovassági tábornok

(1908–1913)

Braun József 1857. december 24-én született a Torontál vármegyei Nagybecskerek településen. 1867 és 1869 között a katonai alsó nevelőintézet növendéke volt Fehértemplomban és Přerovban, majd 1869-től 1873-ig a katonai felső nevelőintézetet látogatta Kassán, az ausztriai Strass településen és Kőszegen. 1873 és 1875 között a katonai műszaki iskola hallgatója volt a morvaországi Mährisch-Weisskirchenben, majd 1875–1876-ban tanulmányait az ottani katonai főreáliskolán folytatta, 1876-tól 1879-ig pedig a bécsújhelyi katonai akadémiát végezte.

KATONAI PÁLYAFUTÁSA

Katonatiszti pályáját 1879. augusztus 18-án hadnagyként kezdte a Fehértemplomban állomásozó császári-királyi 1. huszárezredben, ahol 1884. május 1-jén főhadnaggyá léptették elő. 1884–1887 között a bécsi császári és királyi Hadiiskolát végezte el, majd 1887. november 1-jétől a császári

és királyi 14. lovasdandár vezérkari tisztje lett a galíciai Jaroslauban és Rzeszówban.

1890. április 16-án Lembergbe került, a közös hadsereg 30. gyaloghadosztályának vezérkari osztályára. 1890. november 1-jén I. osztályú századossá nevezték ki beosztásában. 1891. április 15-én az 1890-ben Jaroslauban felállított császári és királyi lovashadosztály vezérkari osztályára osztották be.

1891. szeptember 1-jén áthelyezték a magyar királyi Honvédséghez, ahol a kassai 9. honvéd gyalogezred 4. zászlóaljában lett századparancsnok Lőcsén. 1892. október 1-jén a III. honvédkerületi parancsnokság kerületi segédtiszt-helyettesévé nevezték ki Kassán. 1895. november 1-jétől a budapesti Honvédelmi Minisztérium I. ügyosztályán volt foglalmazótiszt.

1896. november 1-jén őrnaggyá s egyidejűleg a budapesti Honvéd Főparancsnokság második segédtisztjévé nevezték ki. 1899. július 19-én a Honvéd Főparancsnokság első segédtisztjének beosztásába helyezték. 1900. március 15-én kinevezték a Honvéd Főparancsnokság vezérkari főnökévé. Beosztásában léptették elő 1900. május 1-jén alezredessé, 1903. november 1-jén pedig ezredessé. 1906. június 10-től a nagyváradi 4. honvéd gyalogezred parancsnoka volt.

A LUDOVIKÁN

Braun ezredes 1908. szeptember 15-én vette át elődjétől a Honvéd Ludovika Akadémia parancsnoki beosztását, amelyet 1913. február végéig töltött be.⁶⁵ 1910. május 1-jén császári és királyi vezérőrnaggyá nevezték ki.

Parancsnoksága idején, 1912-ben fogadták el a magyar honatyák a Honvédség létszámának jelentős növelését, szer-

vezeti bővítését és technikai fejlesztését (többek között a honvédtüzérség felállítását) előirányzó új véderőtörvényt, amelynek következtében a korábbiakhoz képest megnőtt a honvéd csapatok tisztí létszáma, így egyre több honvédtiszt képzésére volt szükség. Braun ezeknek az új kihívásoknak is eleget tett a Ludovika élén.⁶⁶

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ

1913. március 1-jén a Budapesten újonnan megalakult 41. honvéd gyaloghadosztály parancsnokságát vette át. 1913. március 27-én a budapesti I. honvédkerület parancsnoka lett, 1913. május 1-jén pedig altábornaggyá léptették elő.

1914. július 24-étől a 40. honvéd gyaloghadosztály parancsnoki teendőit látta el a szerb hadszíntéren, ahol divíziója élén vett részt a fontosabb ütközetekben. 1914. szeptember 21-én vérhasban megbetegedett, majd betegszabadságon tartózkodott. Megrendült egészsége miatt már csak hátszói beosztásokban szolgált a háború folyamán: 1915. január 10-én ismét a budapesti I. honvédkerület parancsnokává nevezték ki.

1916. november 1-jén az uralkodó címzetes lovassági tábornokká nevezte ki. 1916. november 27-én a budapesti Legfelsőbb Honvéd Törvényszék elnöke lett, s ebben a beosztásban szolgálva ragadta el a halál 1918. augusztus 20-án, a budapesti Zita Királyné Honvéd Helyőrségi Kórházban. A Farkasréti temető 56. (VK6.) parcella 1. sor 10. sírhelyére temették el.⁶⁷

Siegler Konrád

Siegler Konrád

eberswaldi, császári és királyi

címzetes gyalogsági tábornok (1913–1914)

Siegler Konrád 1857. szeptember 20-án született a Somogy vármegyei Zics községben. Az alreáliskola három osztályát Budapesten, majd 1874–1877 között a császári és királyi gyalogsági hadapródiskolát Bécsben végezte.

KATONAI PÁLYAFUTÁSA

Katonai pályafutását 1874. szeptember 22-én gyalogosként kezdte a császári-királyi 44. gyalogezredben Triesztben. 1878. május 1-jén hadnaggyá nevezték ki alakulatánál. 1878 őszén alakulatával vett részt Bosznia-Hercegovina osztrák-magyar csapatok általi megszállásában. 1881. október 1-jétől mint ezred-élelmezőtiszt, 1884. május 1-jétől pedig mint hadkiegészítő tiszt tevékenykedett ezredénél. 1883. január 1-jén főhadnaggyá léptették elő alakulatánál Plevljában.

1889. november 1-jén II. osztályú századossá és a 8. század parancsnokává nevezték ki a kaposvári 44. közös gyalogezredben. 1892. május 1-jén I. osztályú századosi kinevezést kapott. 1894. január 1-jétől a 44. közös gyalogezred

15. századának parancsnoka, majd az év októberétől egyúttal ezredfegyvertest is lett Pécsen.

1896. október 1-jén áthelyezték a magyar királyi Honvédséghez. Először századparancsnokként, majd 1897. augusztus 1-jétől az 1. zászlóalj és a 17. népfelkelő járás ideiglenes, 1897. október 25-étől kezdve pedig már azoknak tényleges parancsnokaként tevékenykedett a szabadkai 6. honvéd gyalogezredben. 1897. november 1-jétől őrnagyi rendfokozatban szolgált tovább ezredében. 1898. június 1-jétől különleges alkalmazású törzstisztként ténykedett szabadkai alakulatánál.

1902. február 21-étől a szegedi 5. honvéd gyalogezred 2. zászlóaljának parancsnoka volt, 1903. május 1-jétől alvezredesi, 1906. május 1-jétől pedig ezredesi rendfokozatban. 1906. november 18-ától különleges alkalmazású törzstiszt és a kezelőbizottság elnöke volt a szegedi 5. honvéd gyalogezredben. 1907. április 14-étől különleges alkalmazású törzstisztként ténykedett a trencsényi 15. honvéd gyalogezredben.

1907. szeptember 14-étől a 15. honvéd gyalogezred parancsnoki teendőit látta el Trencsénben. 1911. április 30-ától a kassai 77. honvéd gyalogdandárt irányította, 1911. november 1-jétől császári és királyi vezérőrnagyként. 1912. szeptember 25-étől a budapesti Honvéd Becsületügyi Fellebbezési Tanács elnökeként vált neve ismertté.

A LUDOVIKÁN ÉS A TÜZÉRTISZTKÉPZÉS BEINDÍTÁSA

Siegler vezérőrnagy 1913. március 1-jétől 1914. július 31-éig töltötte be a Honvéd Ludovika Akadémia parancsnoki beosztását.⁶⁸ Kinevezésével egyidejűleg állították fel a Honvédségnél az 1868 óta hiányzó tűzeralakulatokat. Parancsnokságának

időszakában a legszembetűnőbb szervezeti változás az volt, hogy az 1912–1913-as tanévtől indították be a korábban nem létező honvédtüzértiszt-képzést az Akadémián. A gyalogsági és a lovassági akadémikusok mellett még évente 40, a tüzérosztályban tömörült új tüzéradadémikus képzését is meg kellett szerveznie és irányítania. Az első honvédtüzér hadnagyokat 1914. október 15-én avatták fel, majd pedig rögtön a különböző hadszínterekre kerültek.⁶⁹

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ

1914. augusztus 1-jétől a 101. népfelkelő gyalogdandár parancsnoka volt az orosz hadszíntéren, 1914. november 1-jétől altábornagyként. Seregteste élén részt vett az 1914. augusztus végi, osztrák–magyar szempontból győztes krászniki csatában, majd november folyamán Krakkó cári csapatok elleni védelmében.

1915. január 13-án hátországi beosztásba került, a honvédelmi miniszteri mozgó ellenőrző bizottságban ténykedett. 1915. október 26-ától a kolozsvári V. honvédkerület parancsnoka volt a világháború végéig, időközben 1918. május 10-én címzetes gyalogsági tábornokká nevezte ki az uralkodó. Beosztásában részese volt a román támadás elhárításának 1916 őszén.

1919. január 1-jén nyugállományba helyezték, azután Budapesten, majd Körösszakálon élt. 1935. március 22-én hunyt el Budapesten. Három nap múlva, március 25-én temették el a rákoskeresztúri Új köztemető 29. parcella, II. szakasz, 1. sor 22-K sírjába.

Családja 1834. március 8-án kapott osztrák nemesi címet és az eberswaldi nemesi előnevet az uralkodótól.⁷⁰

Papp-Váry Elemér

Papp-Váry Elemér

nemes, magyar királyi címzetes vezérőrnagy

(1914–1915)

Papp-Váry Elemér 1870. augusztus 21-én született Hajdúböszörményben. Négy gimnáziumi osztályt abszolvált Pécsen, 1885 és 1889 között pedig a Honvéd Ludovika Akadémia tényleges állományú tisztképző tanfolyamának négy évfolyamát végezte.

KORAI PÁLYÁJA

1889. augusztus 18-án hadapród-tiszthelyettesként kezdte meg katonatiszti pályafutását a 19. honvéd gyalog féldandárnál Pécsen és Kaposváron. 1890. november 1-jén hadnaggyá nevezték ki az időközben gyalogezreddé átszervezett, 19. hadrendi számot viselő honvéd alakulatánál, ahol zászlóalj-segédtsízt lett.

1892–1893-ban a Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát, 1895-ben pedig a négyhónapos bécsújhelyi katonai vívó- és tornatanári tanfolyamot végezte, s vívótanárnak alkalmas minősítést kapott. 1893. december 16-ától a 21. hon-

véd gyalogezred ezredsegédtisztjeként szolgált Kolozsváron. 1894. május 1-jén ezredénél főhadnaggyá nevezték ki.

1896. október 1-jétől a kolozsvári 75. honvéd gyalogdandár segédtisztjeként tevékenykedett. 1898. december 1-jétől a 21. honvéd gyalogezred 3. századának parancsnoka volt Kolozsváron. 1900. február 1-én kezdte meg szolgálatát a 9. honvéd gyalogezred 2. zászlóalja 6. századának parancsnokaként Kassán, majd 1902. május 1-jétől a 9. század parancsnoka lett Eperjesen. Közben 1900. november 1-jén II. osztályú, 1902. november 1-jén pedig I. osztályú századossá lépett elő alakulatánál.

1903. szeptember 1-jén a nagyváradi honvéd hadapródiskola torna-, vívó- és szolgálati szabályzat tanárává, valamint a 2. növendékszázad parancsnokává nevezték ki. 1905 szeptemberétől a katonai ügyirály, majd 1906 szeptemberétől emellett még a földrajz és az illetmen tanára is volt.

1907. szeptember 1-jétől a 19. honvéd gyalogezred 4. századának parancsnoki teendőit látta el Pécsen. 1910. szeptember 1-jétől a soproni honvéd főreáliskola szolgálatiszabályzat-tanára, a gyakorlati kiképzés vezetője, valamint tanulmányvezetője lett. 1911. november elsején őrnaggyá lépett elő beosztásában. 1912. szeptember 1-én került a Honvéd Ludovika Akadémiára, ahol a szolgálati szabályzat és a gyakorlati kiképzés tanáraként, az akadémikus zászlóalj parancsnokaként, valamint tanulmányvezetőként vált a neve ismertté.

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚBAN PARANCSNOKKÉNT

1914. augusztus 1-jén alezredessé léptették elő, és kinevezték a Honvéd Ludovika Akadémia parancsnokává, amely beosztást 1915. április 4-éig látta el.⁷¹

Parancsnokként számos nehézséggel szembesült. Azok közül a legszembetűnőbb a gyorsított képzés volt, mivel a hadszíntereken harcoló honvéd és népfelkelő alakulatok a háború első hónapjaiban hatalmas tiszti veszteségeket szenvedtek. Az égető tiszthiányt mielőbb pótolni kellett, ezért felértékelődött a hátországban folyó tisztképzés jelentősége.

A Ludovika Akadémián a világegés kitörésétől számított egy év alatt négy idő előtti tisztavátás történt (1914. augusztus 1-jén, 1914. október 15-én, 1915. március 16-án, valamint 1915. augusztus 18-án), csaknem az összes akadémikus kikerült a harcterekre. Nehézségekkel járt, hogy a háborús mozgósítás elrendelése után a tanári kar túlnyomó többsége azonnal bevonult a csapattestekhez, így hivatásos tiszt tanár kevés maradt az Akadémián. Helyüket népfelkelő és helyi alkalmazású (harctéri fegyveres szolgálatra egészségileg kevésbé alkalmas) tisztek vették át, de később ismét tényleges tiszteket vezényeltek a Ludovikára.⁷²

A HÁBORÚ HÁTRALÉVŐ IDŐSZAKA

Papp-Váry alezredes 1915. április 11-étől a 102. népfelkelő gyalogezred parancsnokaként vett részt az orosz hadszíntéren a Kárpátokban és Galíciában zajlott harcokban. 1915. június 17-étől betegszabadságon tartózkodott a csehországi Karlsbadban. 1915. november 1-jén az 1. honvéd pótzászlóaljhoz osztották be, valamint megbízták a budapesti I. honvédkerület területén található tartalékos tisztiiskolák vezetésével és felügyeletével. 1916. november 1-jén ezredessé léptették elő beosztásában.

1917. március 1-jétől 1918. november elejéig a 30. honvéd pótzászlóalj parancsnoka volt, ugyanakkor a budapesti

I. honvédkerületben található tartalékos tiszti iskolák vezetését és felügyeletét is tovább folytatta. Szolgálatát 1917-ben Budapesten, majd 1918. február 15-étől Kecskeméten látta el.⁷³

1919. január 1-jén nyugállományba helyezték, majd Budapesten élt. 1922-ben az újonnan megszervezett magyar királyi Honvédségben léptették elő címzetes vezérőrnaggyá. 1925. november 2-án hunyt el Cinkota (Mátyásföld) községben. 1925. november 5-én temették el a Kerepesi úti temetőben.

Ósi magyar nemesi címét 1754-ig tudta visszavezetni.⁷⁴

Bartha Lajos

sepsiszek-nagyborosnyói, császári
és királyi altábornagy (1915–1918)

Bartha Lajos 1869. január 17-én született a Kolozs vármegyei Kolozsváron. A szülővárosában működő főgimnáziumot, majd 1884 és 1888 között a Honvéd Ludovika Akadémia tisztképző tanfolyamát végezte.

KORAI KATONAI PÁLYÁJA

Katonatiszti pályafutását 1888. augusztus 18-án hadnagyként kezdte a 21. honvéd gyalog féldandárban Kolozsváron, ahol ezredsegédtiszti beosztásban tevékenykedett. 1889. december 1-jétől a 23. honvéd gyalog féldandár 1. zászlóaljában szolgált zászlóaljsegédtisztként Nagyszebenben. 1892. május 1-jétől, immáron főhadnagyként az időközben megszervezett 23. honvéd gyalogezred ezredsegédtisztje lett Nagyszebenben.

1891–1892-ben a Ludovika Akadémia honvéd felsőbb tiszti tanfolyamát, majd 1892–94 között a bécsi császári és királyi Hadiiskolát végezte el. 1894. november 1-jétől a császári és királyi VII. hadtestparancsnokság vezérkari osztályán szolgált Temesváron. 1895. november 1-jétől a

Bartha Lajos

császári és királyi Vezérkar Vasúti Irodájában, 1896. május 1-jétől pedig a Vezérkar Hadművelési Irodájában teljesített szolgálatot Bécsben. 1896. november 1-jén soron kívül II. osztályú századossá léptették elő, egyidejűleg áthelyezték a magyar királyi Honvédség kötelékébe.

A budapesti Honvédelmi Minisztérium 4. osztályán fogalmazótisztként tevékenykedett, 1898. május 1-jén I. osztályú századossá nevezték ki beosztásában. 1898. november 1-jén a 9. század parancsnoka lett a 21. honvéd gyalogezred 3. zászlóaljában Kolozsváron. 1899. október 1-jétől a Honvédelmi Minisztérium 1., 1904. augusztus 1-jétől pedig annak 4. osztályán szolgált, ahol 1905. május 1-jén őrnaggyá nevezték ki. 1905. október 31-én a Honvédelmi Minisztérium 1. osztálya helyettes vezetője lett.

1907. április 19-én a budapesti császári és királyi 32. gyaloghadosztály vezérkari főnöki beosztásába helyezték. 1907. október 10-én az uralkodó bécsi katonai irodájába osztották be, ahol 1908. november 1-jén alezredessé, majd 1911. november 1-jén ezredessé léptették elő. 1912. november 1-jén a 3. zászlóalj parancsnoka lett a debreceni császári és királyi 39. gyalogezredben. 1913. március 1-jén az 1. honvéd gyalogezred parancsnokságát vette át a magyar fővárosban. 1914. augusztus 1-jén a budapesti 1. honvéd gyalogezred élén vonult az orosz hadszíntérre, ahol a harcok közben kétszer is megsebesült. 1914 októberétől Budapesten lábadozott.

A LUDOVIKA ÉLÉN

Bartha ezredest 1915. április 5-én a Honvéd Ludovika Akadémia parancsnokává nevezték ki, és ezt a beosztást 1918.

november 24-éig látta el.⁷⁵ Közben számos, a háborús helyzetből adódó nehézséggel kellett szembesülnie.

A nagyváradi és pécsi honvéd hadapródiskolákat a háború kitörése után Pécssett egyesítették. A pécsi hadapródiskola legfelsőbb évfolyamait helyszűke miatt 1915 őszétől a Ludovikán helyezték el. 1915 szeptemberétől az 1917-es tanév végéig tehát két éven át tartó (akadémiai és hadapródiskolai), gyorsított és a korábbiakhoz képest rövidített háborús képzés folyt, amelyet a fiatal, sokszor még a középiskolát sem befejezett hallgatók (1916-tól kezdve már a középiskola nyolcadik osztályos tanulóit is felvették az Akadémiára) nagyjából részben tartalékos tisztekből álló tanári kartól kaptak, így annak színvonala már nem érte el a békeévek ludovikás képzéséét.

A krónikus tiszthiány enyhítésére 1916. augusztus 1-jén egyéves tisztképző tanfolyamot indítottak a három hónapos harctéri szolgálattal már rendelkező fiatalok számára. Az 1916–1917-es tanévben tehát a kétéves és az egyéves képzés párhuzamosan folyt. Barthának jelentős szerepe volt abban, hogy a Ludovika Akadémia 1914–18 között több mint 800 végzett honvédtisztet bocsátott ki.⁷⁶ Közben 1915. május 1-jén vezérőrnaggyá, 1918. május 1-jén pedig altábornaggyá nevezték ki.

Bartha tábornok minden tanév végén bejárta a háborús hadszíntereket az akadémikusokkal és a tanfolyamok hallgatóival. Gondja volt többek között arra is, hogy a Ludovika épülete a kor követelményeinek megfelelő korszerűbb felszerelésekhez jusson. Higiénikusabbá, modernebbé alakította az épületet, új nyitott lovardát és hajtóiskolát, korcsolyapavilont, lövegszíneket, műszaki raktárakat, sportöltözőket építtetett, a tanári kar és az akadémikusok számára külön kaszinóhelyiséget létesített.

Legmaradandóbb alkotásai közé tartozott az elesett ludovikás bajtársak emlékére emelt Hősök Csarnoka, amelyet 1918. augusztus 20-án szenteltek fel.⁷⁷

TOVÁBBI PÁLYÁJA

Bartha 1916. március 22-étől a Honvéd Ludovika Akadémia parancsnoksága mellett a Hadtudományi Kérdések Szakértői Bizottságának tagjaként is tevékenykedett Bécsben. 1919. január 1-jén nyugállományba helyezték, azután Budapesten élt.

A Nemzeti Hadseregben, majd a magyar királyi Honvédségben is jelentős szerepet vállalt. 1919. augusztus 22-én az 5. tiszti igazolóbizottság elnöke, 1919. november 16-án a tábornoki becsületügyi választmány tagja, majd 1920. január 25-én a tábornoki igazoló bizottság elnöke lett Budapesten. 1920. április 1-jén ténylegesítették, és a Legfelsőbb Katonai Törvényszék elnökévé nevezték ki.

1921. március 19-én a Honvédelmi Minisztérium ellenőrző bizottságának elnöki beosztását vette át. 1921. május 1-jétől a Legfelsőbb Katonai Törvényszék elnöki, valamint a Honvédelmi Minisztérium ellenőrző bizottságának elnöki teendőit egyaránt ellátta. 1923. április 1-jén visszahelyezték a korábbi nyugállományba, majd Budapesten élt. 1946. december 20-án hunyt el a fővárosban, december 23-án temették el a főváros által adományozott díszsírhelyre a Kerepesi úti temetőben.⁷⁸

Öröklött nemesi címmel és előnévvel bírt, a Volt Budapesti 1-es Honvédek Bajtársi Szövetségének elnöke tisztét is betöltötte a két világháború közötti időszakban.

SZAKÍRÓI TEVÉKENYSÉGE

Bartha nevéhez fűződik az 1913–1914-ben általa vezetett 1. honvéd gyalogezred első világháborús albumának összeállítása, amely *A m. kir. „IV. Károly király” volt 1. honvéd gyalogezred története és háborús emlékalbuma* címmel látott napvilágot 1939-ben Budapesten.

Stromfeld Aurél

magyar királyi honvéd ezredes

(1918–1919)

Stromfeld Aurél 1878. szeptember 19-én született Budapesten. A budapesti Markó utcai gimnázium négy osztályát, majd 1892–1896 között a Ludovika Akadémia tisztképző tanfolyamát végezte.

KORAI KATONAI PÁLYÁJA

Katonatiszti pályafutását 1896. augusztus 18-án hadapród-tiszthelyettesként kezdte a soproni 18. honvéd gyalogezredben, ahol 1897. november 1-jén hadnaggyá nevezték ki. 1897. december 1-jén áthelyezték a munkácsi 11. honvéd gyalogezredbe, ahol először az ezredirodában ténykedett, 1898. április 1-jétől zászlóaljsegédtiszt és fegyvertiszt volt. 1900. november 1-jén főhadnaggyá léptették elő alakulatánál.

1899–1900-ban a Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát, majd 1900 és 1902 között a bécsi császári és királyi Hadiiskolát végezte. 1902. október 15-én a bécsi császári és királyi II. hadtestparancsnokság vezérkari osztályán

Stromfeld Aurél

lett fogalmazótiszt. 1903. november 1-jétől a pozsonyi IV. honvédkerületi parancsnokság vezérkari osztályán látott el fogalmazótiszt feladatokat.

1905. május 1-jén frissen kinevezett II. osztályú századosként a 9. honvéd gyalogezred 16. századának parancsnoka lett Iglón. 1906. október 1-jétől századparancsnoki teendői mellett még az ezred iglói altisztképző iskolájának parancsnoki beosztását is ellátta. 1907. január 1. és július 20. között a kassai III. honvédkerület tisztiiskolájának hadtörténelem-, harcászat- és földrajztanára volt. 1907. július 21-étől különleges alkalmazású tisztként ténykedett a kassai 9. honvéd gyalogezredben. 1907. szeptember 1-jén harcászat- és hadseregszervezet-tanárként került a Honvéd Ludovika Akadémiára, ahol 1907. november 1-jén I. osztályú vezérkari századosná nevezték ki.

1909. szeptember 1-jétől a Ludovika harcászat-, 1910-től pedig a Ludovika harcászat- és hadijátéktanára volt. 1911. november 1-jén fogalmazótisztté és osztályvezető-helyettesé nevezték ki a budapesti Honvédelmi Minisztérium 1. osztályán. 1912. november 1-jén vezérkari őrnaggyá lépett elő beosztásában. 1913. március 1-jén az újonnan létrehozott budapesti 41. honvéd gyaloghadosztály vezérkari főnökévé kapott kinevezést. 1913. június 1-jén egyedüli honvédtisztként a bécsi császári és királyi Hadiiskola harcászattanárává nevezték ki.

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚBAN

1914. július 27-étől a császári és királyi XIII. hadtest vezérkari főnökének helyettese volt a szerb, majd 1915 januárjától az orosz hadszíntéren. 1915. augusztus 13-ától a Henriquez-

csoportparancsnokság, 1915. szeptember 25-étől a Hadfy-csoportparancsnokság vezérkari főnökeként működött az orosz hadszíntéren. 1916. április 17. és május 25. között a 20. népfelkelő gyalogezred parancsnoka volt az orosz harctéren.

1916. május 25-étől a Hadfy-hadtest, 1917. április 5-étől pedig a császári és királyi XXVI. hadtest vezérkari főnökeként ténykedett az orosz hadszíntéren. 1917. augusztus 1-jén ezredessé nevezték ki beosztásában. 1917. szeptember 16-ától a háború végéig a XXVI. hadtest vezérkari főnökeként volt része az olasz hadszíntéren vívott harcokban.⁷⁹

A LUDOVIKÁN ÉS AZ ÁTMENETI KORSZAKBAN

A frontszolgálatból hazatérve 1918. november 25-én vette át a Honvéd Ludovika Akadémia parancsnokságát, az intézményt 1919. január 14-éig irányította. A Ludovikát az új viszonyoknak megfelelően szervezte át. A változások között szerepelt a bizalmi férfiak választása és a legénységi esküdt-szék megválasztása, azonban ez a rendszer nem működött. December 14-én az intézmény állománya letette az esküt a Népköztársaságra.

Stromfeld az önálló magyar hadsereg részére történő, hazafias, nemzeti szellemű oktatást valósított meg. Rendbe hozta az Akadémia gazdasági ügyeit, kiképzési és szervezési reformokat is javasolt. Jelentősen (270-ról 460 főre) nőtt a hallgatók száma, mivel az elszakadt területeken található katonai nevelőintézetek növendékei is Budapestre érkeztek.

Stromfeld ezredes 1919. január 15-én kormányzati szerepet kapott: a Hadügyminisztérium államtitkára lett. Több

feladat megoldását tűzte célul maga elé, ezek közé tartozott a Hadügyminisztérium alapos átszervezése, a toborzott hadsereg újjászervezése, majd az átszervezés után a románok elleni támadás végrehajtása. 1919. február 25-én benyújtotta lemondását, mivel a hadseregszervezés ügyében nem történt előrelépés, de azt a hadügyminiszter nem fogadta el, és továbbra is a helyén maradt. 1919. március 1-jén a Népköztársaság hadseregének összes tábornokával és ezredesével együtt őt is nyugállományba helyezték. A proletárdiktatúra kiépülése után, március 27-én felmentették, majd Győrbe vonult vissza.

A TANÁCSKÖZTÁRSASÁGBAN

1919. április 21-én Szolnokon átvette a Böhm Vilmos által vezetett Keleti Hadseregparancsnokság vezérkari főnöki beosztását. 1919. május 5-étől a Vörös Hadsereg vezérkari főnökeként Gödöllőről irányította annak hadműveleteit. Nevéhez fűződnek az északi hadjáratban elért felvidéki katonai sikerek, amelyek során megmutatkoztak szervezői és vezetői erényei. Szerepe volt a Vörös Hadsereg proletárparancsnokképző tanfolyama megszűnése után az akadémiai képzés visszaállításában, továbbá abban is, hogy a június 24-én lezajlott ellenforradalmi események után a Ludovika hallgatóit nem érték súlyos atrocitások.⁸⁰

Az antant diplomácia nyomására megkötött fegyverszünet és a hadsereg visszavonulása elleni tiltakozásul július 3-án lemondott. 1919. szeptember 1-jén visszahelyezték a korábbi nyugállományba. 1920 júliusában a budapesti hadosztálybíróság felségárulás (az 1919. április 21. és július 3. közötti tevékenysége) miatt két év kilenc hónap börtönre

ítélte, ahonnan 1921. augusztus 23-án kormányzói kegyelemmel szabadult. 1927. október 10-én hunyt el Budapesten, a Kerepesi úti temetőben temették el. Az Ideiglenes Nemzetgyűlés Elnöksége 1945 szeptemberében, 1945. május 1-jei ranggal posztumusz vezérezredessé léptette elő.

SZAKÍRÓI TEVÉKENYSÉGE

Több tanulmány és tankönyv szerzője volt:

STROMFELD Aurél (1910): *Tankönyv a hadseregszervezésnek a m. kir. Honvéd Ludovika Akadémián és a m. kir. honvéd hadapródiskolákon való oktatásához*. Budapest: Pallas.

STROMFELD Aurél (1911): *Hadseregszervezés*. Budapest: Pallas.

STROMFELD Aurél (1928): *Készül az új háború*. Budapest: Világosság Nyomda.

STROMFELD Aurél – VÉGH Kálmán (1909): A katonai altiszti kérdés általában, a továbbszolgáló altisztek polgári szolgálatba való átlépése. *Magyar Katonai Közlöny*, (4–5), 303–343, 466–495.

Az 1919-es átmeneti időszak parancsnokai

A parancsnokok közül öten az 1919 januárja és 1919 augusztusa közötti átmeneti időszakban (többnyire kényszerűségből) álltak a különböző megnevezéssel illetett intézmény élén.

KIRCHLECHNER KÁROLY,
KÉSŐBBI MAGYAR KIRÁLYI HONVÉD
CÍMZETES VEZÉRŐRNAGY

1919. január 15-étől február 4-éig alezredesi rendfokozatban és megbízott parancsnokként irányította a Ludovika Akadémiát.⁸¹

BINDER FERENC,
KÉSŐBBI MAGYAR KIRÁLYI
HONVÉD EZREDES

1919-ben kétszer is állt a Ludovika Akadémia élén, először 1919. február 10-étől április 12-éig alezredesként, annak

Kirchlechner Károly

Binder Ferenc

megbízott parancsnokaként. Második alkalommal 1919. július 10-étől az ellenforradalmi felkelés után visszaállított Vörös Hadsereg proletár parancsnokképző tanfolyamának parancsnoka volt, amely megbízás alól hivatalosan csak augusztus 25-én mentették fel.⁸²

KEREKES JÓZSEF,
ABAÚJSZÁNTÓI,
MAGYAR KIRÁLYI ALEZREDES

1919. április 12-étől május 10-éig alezredesként látta el a Tanácsköztársaság Hadügyi Népbiztossága által hivatalosan megszüntetett Ludovika Akadémia helyébe lépő, a Vörös Hadsereg parancsnokképző tanfolyamának parancsnoki beosztását.⁸³

BARTHA LÁSZLÓ,
VITÉZ SZÁRAZAJTAI ÉS NAGYBOROSNYÓI,
KÉSŐBBI MAGYAR KIRÁLYI VEZÉRŐRNAGY

1919. május 11-étől június 8-áig őrnagyként a Ludovika épületében működött Vörös Hadsereg parancsnokképző tanfolyamának, majd június 8-ától – Balassa Béla ezredes helyett – a Katonai Főiskolai Tanfolyam parancsnoki teendőit látta el, s jelentős szerepe volt az 1919. június 24-i ellenforradalmi események irányításában a Ludovikán. Még 24-én este letartóztatták, a főiskolai tanfolyamot pedig a Hadügyi Népbiztosság megszüntette.⁸⁴

Kerekes József

Bartha László

BALASSA BÉLA, VITÉZ NEMES,
KÉSŐBBI MAGYAR KIRÁLYI ALTÁBORNAGY

1919. június 8-ától július 10-éig ezredesként a Ludovika Akadémián indult és közel fél évesre tervezett Katonai Főiskolai Tanfolyam kinevezett parancsnoka volt, azonban június 24-éig betegszabadságon tartózkodott. A tanfolyamot a Hadügyi Népbiztosság megszüntette.⁸⁵

Balassa Béla

Révy Kálmán

vitéz dombóvári, magyar királyi vezérezredes
(1919–1925)

Révy Kálmán 1877. március 14-én született Budapesten. Öt gimnáziumi osztályt végzett Budapesten, majd 1892–1896 között a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia tisztképző tanfolyamán folytatta tanulmányait.

KORAI PÁLYÁJA

Akadémiai tanulmányainak lezárása után, 1896. szeptember 1-jén hadapród-tiszthelyettesként kezdte meg katonatiszti pályafutását a soproni 18. honvéd gyalogezredben. 1897. november 1-jén hadnaggyá nevezték ki alakulatánál. 1897. december 1-jén áthelyezték a munkácsi 11. honvéd gyalogezredbe, ahol századti szolgálatot látott el. 1900. november 1-jén főhadnaggyá léptették elő alakulatánál.

1901–1902-ben a budapesti honvéd felsőbb tiszti tanfolyamot, 1902–1904 között pedig a bécsi császári és királyi Hadiiskolát végezte el. 1905. május 1-jétől a kassai III. honvédkerületi parancsnokságra beosztott vezérkari tisztként tevékenykedett. 1908. május 1-jén áthelyezték a debreceni

Révy Kálmán

3. honvéd gyalogezredhez, ahol századtszti feladatokat látott el. 1908. szeptember 1-jétől a nagyváradi honvéd hadapródiskola tanára volt, 1908. november 1-jén pedig II. osztályú vezérkari századoszá nevezték ki.

1912. május 1-jén beosztották a budapesti Honvédelmi Minisztérium I. osztályára. 1913. november 1-jétől a budapesti 29. honvéd gyalogezredben teljesített csapatszolgálatot.

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚBAN

1914. május 1-jén a szegedi II. honvédkerületi parancsnokság vezérkari főnökévé nevezték ki. 1914. augusztus 1-jén vezérkari őrnaggyá léptették elő. 1914 szeptemberétől a 23. honvéd gyaloghadosztály vezérkari főnöke volt az orosz hadszíntéren. Részt vett a leMBERGI csatában, majd a cári csapatok által kétszer (1914. szeptember–októberében, majd november elejétől 1915 márciusáig) körbezárt Przemysl erődrendszerének védelmében.

1915. március 22-étől, a vár átadása után orosz hadifogságban sýnylódott egészen 1918 nyaráig. 1918 májusában visszamenőleg, 1916. február 1-jei hatállyal vezérkari alezredessé nevezték ki. 1918. augusztus 1-jétől az 51. honvéd gyaloghadosztály vezérkari főnöki beosztását töltötte be az olasz hadszíntéren. 1918 novemberétől a magyar hadügyminiszter szárnysegédi beosztását töltötte be Budapesten.

A proletárdiktatúra idején is fontos beosztásokat látott el: 1919 májusában a megerősített budapesti hídfő, 1919. június 10-étől pedig a Vörös Hadsereg IV. hadtestparancsnoksága alá sorolt Hídfőhadosztály parancsnoka volt. 1919. augusztus 20-án ideiglenesen megbízták a budapesti Honvédelmi Minisztérium III. csoportjának vezetésével.

A LUDOVIKA ÚJJÁSZERVEZŐJE

1919. augusztus 25-én kinevezték a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia parancsnokává, beosztását 1925. június 30-áig látta el. Az intézmény élén az 1918–1919-es forradalmi események utáni újjászervezés és építkezés volt a feladata, időközben 1920. május 1-jén ezredessé, 1924. január 1-jén pedig vezérőrnaggyá nevezték ki.⁸⁶

Az 1922. évi X. törvénycikk által létrehozott, négy év-folyamos akadémia (vagyis a mindegyik fegyvernem számára tiszteket képző katonai főiskola) tantervének megalkotása mellett számos, az Akadémia további sorsát évtizedekre meghatározó kezdeményezés fűződött a nevéhez. Ezek közé tartozott 1920 februárjában a Ludovika Akadémia Sportegyletének (LASE) létrehozása, az 1920. június 24-étől minden évben megrendezett évrő sporttűnnepélyek bevezetése (amelyeken a magyar hadtörténelem jelentősebb időszakait s csatáit rendszeresen megelevenítették), és 1920 júliusában az első világégés alatt megjelenését szűneteltetett *Magyar Katonai Közlöny* című folyóirat újraindítása.

Megalapították az akadémikusok négy osztályba (irodalmi, hadtudományi, műszaki és képzőművészeti) tagolt önművelő egyesületét, az 1921. április 7-én munkáját megkezdett Levente-kört, s azzal összefüggésben megindult a *Ludovikás Levente* című lap 1922 májusában. 1923. november 9-én megnyitották az Akadémia múzeumát, a ludovikás hagyományok ápolása és a ludovikás szellem ébrentartása szándékával.

Parancsnoksága idején, 1920. június 24-én leleplezték le az egy évvel korábban lezajlott ludovikás ellenforradalomra emlékeztető emlékoszlopot, 1924. május 25-én pedig az első

világháborús névtelen hősök emlékművét avatták fel az Akadémia előterében a főbejárattal szemben. Parancsnokságához köthető az Akadémia működése 50 éves jubileumának megünneplése 1923. június 24-én, amelyen Hazai Samu és Szurmay Sándor nyugállományú tábornokok is részt vettek.

Rényi parancsnoksága idején indult be 1922 októberében a rendszeres híradóképzés, az 1923/1924-es tanév elején pedig a műszaki tisztek képzése a Ludovikán. Parancsnoki tevékenységének elismeréseként 1925. június 20-án a kormányzó a Magyar Érdemkereszt II. osztályával tüntette ki, az indoklásban a következő állt: „Kiválóan eredményes és rendkívül értékes szolgálataiért.”⁸⁷

TOVÁBBI PÁLYÁJA

1925. július 1-jétől a miskolci 7. honvéd vegyesdandár parancsnoki teendőit látta el, 1927. május 1-jétől altábornagyi rendfokozatban. 1928. november 1-jétől a tábornoki becsületügyi választmány elnöke volt. 1930. május 26-ától 1932. augusztus 1-jéig a Legfelsőbb Honvéd Törvényszék elnökeként, illetve a magyar királyi Honvédség főparancsnokának tisztképző nevelésügyi szemlélőjeként tevékenykedett. 1932. november 1-jén nyugállományba helyezték, azután Budapesten élt.

1940. május 31-én címzetes gyalogsági tábornoki kinevezést kapott, amely 1941 augusztusától vezérezredesre változott. 1949. február 9-én hunyt el Budapesten, a Farkasréti temető 42. parcellája 2. sorának 19/20. sírhelyén nyugszik.

1907. április 23-án (apja után) magyar nemesi címet és a dombóvári előnevet, 1925. június 21-én pedig vitézi címet kapott. 1939 és 1947 között az Országos Tiszti Tudományos és Kaszinó Egyesület elnöke, 1925 és 1944 között a Magyar Katonai Írók Körének tagja volt.⁸⁸

HADTUDOMÁNYI MUNKÁI

RÉVY Kálmán (1920): Przemysl feladata és szerepe 1915. március 22-ig. *Magyar Katonai Közlöny*, (6), 381–389.

RÉVY Kálmán (1921): A Ludovika Akadémia tradíciója. *Magyar Katonai Közlöny*, (5–6), 300–305.

RÉVY Kálmán (1929): A gyalogsági szellem. *Magyar Katonai Közlöny*, (5), 502–522.

RÉVY Kálmán (1935): Az egységes hivatásos altisztikar. *Magyar Katonai Szemle*, (8), 34–47.

RÉVY Kálmán (1939): Tamásy Árpád tábornaszernagy 1861–1939. *Magyar Katonai Szemle*, (3), 237–239.

RÉVY Kálmán (1939): Szent István a katona. *Magyar Katonai Szemle*, (4), 20–26.

Sipos Árpád

vitész, magyar királyi vezérezredes

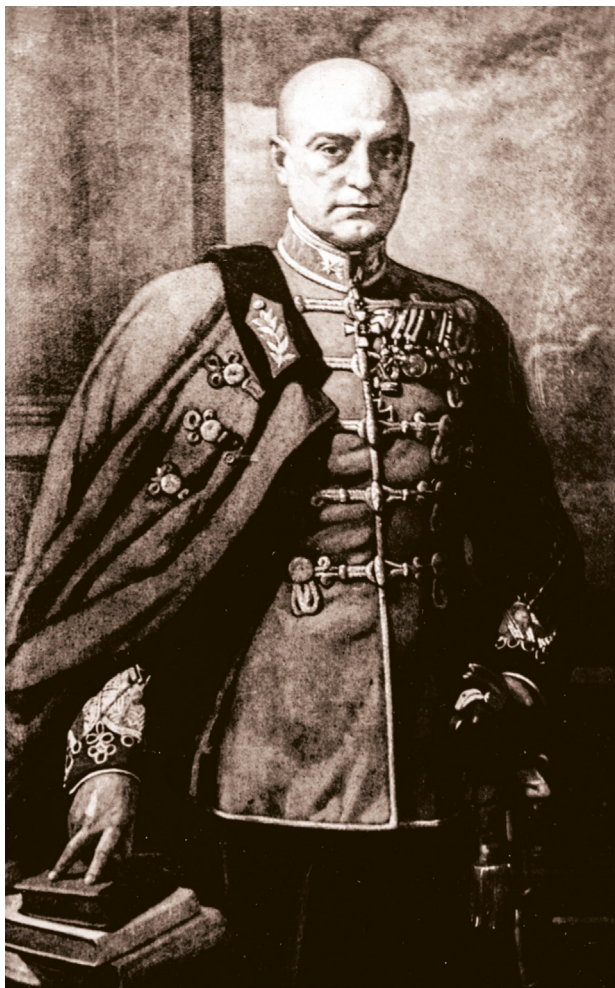
(1925–1928)

Sipos Árpád 1879. augusztus 1-jén született Nagyváradon. A nagyváradai gimnázium négy osztályát, majd 1893 és 1897 között a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia tisztképző tanfolyamát végezte a Szilágyi Mihály-féle alapítványi helyen, jó eredménnyel.

KORAI PÁLYÁJA

Katonatiszti pályafutását 1897. augusztus 18-án hadapród-tiszthelyettesként kezdte meg a nagyváradai 4. honvéd gyalogezred 2. zászlóaljában. 1898. november 1-jén hadnaggyá, 1903. május 1-jén pedig főhadnaggyá nevezték ki alakulatánál.

Szakmai ismeretei bővítésére fiatal tisztként végezte el 1900. október 15. és 1901. július 31. között a honvéd felsőbb tiszti tanfolyamot jeles, majd 1901. október 1. és 1903 júliusa között a bécsi császári és királyi Hadiiskolát igen jó eredménnyel. 1904. május 1-jétől a 3. honvéd lovasdandárparancsnokság vezérkari tisztje volt Pécsen. 1907. május 1-jén

Sipos Árpád

II. osztályú századossá léptették elő a brassói 24. honvéd gyalogezredbe beosztott tisztként.

1908. szeptember 1-jétől a pécsi honvéd hadapródiskola tanára volt. 1910. szeptember 1-jétől a brassói 24. honvéd gyalogezredben szolgált beosztott tisztként. 1910. november 1-jétől a székesfehérvári V. honvédkerületi parancsnokság vezérkari tisztjeként teljesített szolgálatot. 1912. szeptember 1-jétől tanárként működött a budapesti Honvéd Központi Lovasiskolában.

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚBAN

Az első világháború kitörése után, 1914. augusztus 1-jétől 1916. augusztus végéig az orosz hadszíntéren harcolt: először a császári és királyi XII. hadtest vezérkari osztályán, 1914. november 8-ától a császári-királyi 12. Landsturm (osztrák népfelkelő) dandárparancsnokság, majd 1915. június 5-étől a császári és királyi Hofmann-hadtest parancsnokság vezérkari tiszti beosztásában tevékenykedett. 1915. július 1-jén őrnaggyá léptették elő.

1915. október 30-ától Josef Blum vezérőrnagy csoportjának vezérkari főnöke volt, majd 1916. április 1-jétől vezérkari tisztként szolgált a császári és királyi 2. hadsereg parancsnokságán. 1916. augusztus 24-én a budapesti I. honvédkerület vezérkari főnökévé nevezték ki, majd 1917. augusztus 1-jén alezredessé lépett elő beosztásában.

1918 áprilisa és szeptembere között beosztás nélkül a császári és királyi Hadsereg-főparancsnokság rendelkezési állományába került. 1918 szeptembere és 1918. november 4-e között a 315. honvéd gyalogezred parancsnokhelyettese volt az olasz hadszíntéren. 1918. december 14-étől a budapesti

katonai kerületi parancsnokságon szolgált, 1919. január 19-étől a budapesti városparancsnokság katonai osztályának vezetője, majd 1919. augusztus 19-étől a budapesti katonai körletparancsnokság vezérkari főnöke volt.

1920. május 1-jén ezredessé nevezték ki. 1920. augusztus 19-étől a budapesti Ludovika Akadémia tiszti továbbképző tanfolyama (Hadiakadémia) tanáraként ténykedett. 1923 januárjától a budapesti rendőrtartalék I. csoportjának parancsnoka volt. 1924. január 1-jétől a budapesti Pénzügyminisztérium XIX. osztályát (vámőrségi ügyek) vezette. 1925. május 1-jén vezérőrnagyi kinevezést kapott.

A LUDOVIKA PARANCSNOKA

1925. július 1-jén a Honvéd Ludovika Akadémia parancsnokává nevezték ki, s 1928. szeptember 30-áig maradt beosztásában.⁸⁹ Irányításával történt az Akadémia tantervének újabb átdolgozása, amely alapján meghosszabbították a gyakorlati kiképzésre szánt időszakot.

Sipos tábornok úgy vélte, hogy az elméleti képzés, valamint az erkölcsi nevelés a gyakorlati kiképzés szolgálatában áll. Véleménye szerint az Akadémiáról kikerült fiatal tisztnek mielőbb használható csapattisztté kellett válnia. Ennek a szellemnek megfelelően a sportélet is virágzott a parancsnoksága idején.

Sipos vezérőrnagya a fegyvernemi szellem intézményi ápolása és fejlesztése terén is eredményeket ért el. Hozzá köthető több fegyvernemi serleg alapítása: 1927. június 15-én a Híradó-serleg a híradó, 1927. június 27-én a Szent László-serleg a gyalogsági, 1927. augusztus 6-án a Mária Ludovika-serleg a műszaki, 1927. december 4-én a Szent Borbála-serleg

a tüzer-, 1928 áprilisában pedig a Simonyi József-serleg a lovassági képzésben részt vevő akadémikusok részére.

Több szoborral is gazdagodott a Ludovika parancsnoksága idején. Még 1925-ben került az első világháborúban felállított Nemzeti Áldozatkészség Szobra a Ludovika fő- és szárnyépülete közötti térségbe. A nevéhez fűződik az első világháborúban hősi halált halt magyar tisztek emlékművének (Vass Viktor szobrászművész alkotása) felavatása 1928. május 17-én a kerti tó feletti dombon. Az ő időszakához kötődik az gyakorlat is, miszerint 1926–29 között három éven át főhadnaggyá avatták a végzett akadémikusokat.⁹⁰

TOVÁBBI PÁLYÁJA

1928. október 1-jétől a 6. honvéd vegyesdandár parancsnoki teendőit látta el Debrecenben, 1928. november 1-jétől altábornagyként. A debreceni seregtest élén kifejtett eredményes tevékenységének igazolásaként 1932. október 12-én a Honvédség Főparancsnoka okirati dicsérő elismerésben részesítette a csapatkiképzés terén elért eredményes és hasznos tevékenységéért.

Felhalmozott tudását és szakmai ismereteit későbbi pályája során is kamatoztatni tudta. 1932. október 1-jétől Budapesten teljesített szolgálatot: először a Honvédség Főparancsnoka tisztképzési és nevelésügyi szemlélője és egyúttal a Legfelsőbb Honvéd Törvényszék elnökhelyettese, majd 1935. január 16-ától a Honvédség Főparancsnokának helyettese.

1935. november 1-jén gyalogsági tábornokká nevezték ki, amely 1941 augusztusában vezérezredesre változott. 1936. szeptember 9-én felmentették a Honvédség főparancsnok-helyettesi posztjáról, s 1936. október 1-jén nyugállományba

helyezték. Nyugdíjas éveit Budapesten töltötte, a IV. kerületi Királyi Pál utca 7. III. emelet 7. számú lakásában. 1950. március 8-án hunyt el Budapesten, március 11-én helyezték örök nyugalomra a budapesti Farkasréti temetőben.

1926. június 20-án vitézi, 1937. október 10-én pedig magyar királyi titkos tanácsosi címet kapott.

Számos szervezet a tagjává vagy elnökévé választotta: 1927. február 4-étől a budapesti Hungária Evezős Egylet élethossziglani tiszteletbeli tagja, 1929. február 28-ától a debreceni Békessy Béla Vívó Club dísztagja, 1930. május 23-ától a budapesti magyar királyi Honvéd Ludovika Akadémia Levente-körének dísztagja, 1932. november 4-étől a Debreceni Sportrepülő Egyesület tiszteletbeli elnöke, 1933. február 4-étől a soproni magyar királyi Rákóczi Ferenc Reáliskolai Nevelőintézet önképzőkörének dísztagja, 1933. június 12-étől a Debreceni Torna Egyesület díszelnöke, 1939 és 1945 között pedig a budapesti Nemzeti Takarékpénztár Rt. igazgatósági tagja, az 1940-es évek elején a Turáni Vadászok Országos Egyesületének elnöke, az Országos Kaszinó választmányi tagja volt.

SZAKÍRÓI TEVÉKENYSÉGE

Fő művét Szinay Bélával együtt írta:

SIPOS Árpád – SZINAY Béla (1926): *Szent László ünnep a Ludovika Akadémián*. Budapest: [k. n.].

Szinay Béla

vitéz nemes szinai, magyar királyi altábornagy

(1928–1931)

Szinay Béla 1880. június 9-én született Egerben. Eredeti családi neve Sznistsák volt, amelyet 1921. szeptember 30-án változtatott meg.

Szülővárosában négy gimnáziumi osztályt, majd 1895 és 1899 között a Honvéd Ludovika Akadémia négy évfolyamát végezte.

KORAI PÁLYÁJA

Katonatiszti pályafutását 1899. augusztus 18-án hadapród-tiszthelyettesként kezdte a 24. honvéd gyalogezredben Fogarason. 1900. november 1-jén hadnaggyá nevezték ki alakulatánál. 1902. augusztus 19-étől a 24. honvéd gyalogezred póttartalékos századának századparancsnoka volt, majd 1902. szeptember 8-ától századtiszti szolgálatot látott el alakulatánál.

1903. január 1-je és 1903. március 31-e között a 24. honvéd gyalogezred altisztképző iskolájának parancsnoki teendőit látta el, 1903. április 1-jétől pedig a 24. honvéd gyalogezred

Szinay Béla

2. zászlóaljában volt századtsízt. 1905. január 1-jétől a 24. honvéd gyalogezred 2. zászlóaljának zászlóaljsegédtisztje volt Brassóban, 1906. május 1-jén főhadnaggyá léptették elő beosztásában.

1906. december 21-én áthelyezték a miskolci 10. honvéd gyalogezredbe, ahol 1907. január 1-jétől zászlóaljfegyvertiszt-ként működött, 1907. március 14-étől emellett a 10. honvéd gyalogezred altisztképző iskolájának parancsnoka volt. 1907. június 21-étől zászlóaljsegédtisztként és állomástisztként szolgált alakulatánál Miskolcon.

1910. szeptember 1-jétől a Honvéd Ludovika Akadémia szolgálati szabályzat és gyakorlati kiképzés tanára, valamint osztály- és oktatótisztje lett. 1913. május 1-jén századosi kinevezést kapott. 1913. szeptember 1-jétől a Budapesti Honvéd Hadkiegészítő Parancsnokságra vezényelték. 1914. szeptember 1-jétől a budapesti 30. honvéd gyalogezred kötelékében harcolt 1914 decemberéig a szerb, 1915 januárjától pedig az orosz hadszíntéren.

1915 őszén ezrede kötelékében részt vett a Szerbia elleni hadjáratban. 1916–1917-ben a Szurmay-hadtest parancsnokságán szolgált az orosz hadszíntéren. 1918 tavaszán a budapesti Honvédelmi Minisztérium 1. osztályára osztották be. 1918 májusától 1918. november 4-éig a 64. honvéd gyaloghadosztály rohamzászlóaljának parancsnoki teendőit látta el az olasz hadszíntéren.

1918. november 1-jén őrnaggyá, 1920. szeptember 1-jén alezredessé, 1921. szeptember 1-jén pedig ezredessé nevezték ki. 1921–1922-ben a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia csapatpedagógia- és csapatszolgálat-tanára, 1922-ben rövid ideig a budapesti 1. honvéd gyalogezred ezredparancsnok-helyettese, 1923-tól a Honvéd Ludovika Akadémia akadémikus zászlóaljának parancsnoka, továbbá tanulmányvezető

és a gyalogság gyakorlati kiképzésének vezetője volt. 1926. október 1-jétől a budapesti 1. honvéd gyalogezred parancsnokaként szolgált.

A LUDOVIKÁN

1928. október 1-jén a Honvéd Ludovika Akadémia parancsnokává nevezték ki. Beosztását 1931. október 31-éig töltötte be.⁹¹ Parancsnoksága a hagyományápolás terén is emlékezetes, ugyanis 1929. június 24-én avatták fel az Akadémia kertjében felállított új, bronzból készült Ludovika-szobrot, 1929. december 1-jén pedig a Ludovika épületének homlokzatán elhelyezett Romanelli-emléktáblát. Az Akadémia alapkőletételének 100 éves évfordulóját kezdeményezésére 1930. október 19-én emléktábla avatásával ünnepelték meg.⁹²

1930-ban irányításával készült el, és jelent meg a *Magyar Kir. Honvéd Ludovika Akadémia története* címet viselő, vas-kos és alapos, valamint gazdagon illusztrált kötet is, amely máig alpműnek számít az intézmény történetét megismerni kívánó olvasók számára. 1929. május 1-jén vezérőrnaggyá léptették elő.

A CSENDŐRSÉGNÉL ÉS ÉLETE VÉGE

1931. november 1-jén a magyar királyi csendőrség felügyelőjévé nevezték ki Budapesten, 1935. május 1-jén pedig altábornaggyá léptették elő beosztásában. 1936. augusztus 1-jén felmentették állásából. 1936. november 1-jén nyugállományba helyezték, azután Budapesten élt.

Az Államvédelmi Hatóság 1948 augusztusában letartóztatta. Szabadulása után, az átélt megrázkódtatások hatására 1948. szeptember 8-án öngyilkosságot követett el Budapesten. A rákoskeresztúri Új köztemető 93. parcellájában temették el.

1922. augusztus 15-én avatták vitézzé, 1928. november 26-ától 1945-ig a 4. számú vitézi törzsszék törzskapitánya volt. 1932. augusztus 11-én igazolták régi magyar nemességét és a szinai nemesi előnevét. Több szervezet munkájában is részt vett, illetőleg töltött be tisztséget, így 1925–1944 között a Magyar Katonai Írók Körének tagja, 1937–1943 között pedig az Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Önkéntes Munkaszolgálatának főparancsnoka volt.⁹³

SZAKÍRÓI TEVÉKENYSÉGE

Szinay szakírói tevékenysége is tekintélyt parancsoló. A következő művek köthetők személyéhez:

SZINAY Béla (1919–1921): Áthajózás a Drinán és a Piavén (1914–1918). *Hadtörténelmi Közlemények*, 93–108.

SZINAY Béla (1920): A Piavétől – Nagyrécséig. *Magyar Katonai Közlöny*, (3), 133–145; (4), 350–365; (5), 243–255.

SZINAY Béla (1920): Géppuskás fészkek. *Magyar Katonai Közlöny*, (6), 395–410.

SZINAY Béla (1921): A gondolkozástól a cselekvésig. *Magyar Katonai Közlöny*, (2), 82–89.

SZINAY Béla (1921): Különleges harceszközök beosztása és alkalmazása mozgóharcban. *Magyar Katonai Közlöny*, (5–6), 329–340.

SZINAY Béla (1921): Támadás az ellenség mélységi övéen át különleges harceszközök segítségével. *Magyar Katonai Közlöny*, (7–8), 455–465.

SZINAY Béla (1921): Ellentámadás mozgóharcban különleges harceszközök közreműködésével. *Magyar Katonai Közlöny*, (10–11), 695–705.

SZINAY Béla (1922): A harc és általában a háborús tevékenységek pszichológiája. *Magyar Katonai Közlöny*, (1), 26–43.

SZINAY Béla (1923): A kéziránát. *Magyar Katonai Közlöny*, (1–2), 59–77.

- SZINAY Béla (1924): Erdei és éjjeli harcok jelentősége, az arra való kiképzés szüksége és módszere. *Magyar Katonai Közlöny*, (3–4), 163–182.
- SZINAY Béla (1925): *Csapatpedagógia és csapatszolgálat. Tansegédlet a M. Kir. Honvéd Ludovika Akadémia hallgatói számára.* Dorog.
- SZINAY Béla (1925): A döntőnők szolgálat. *Magyar Katonai Közlöny*, (3–4), 284–292.
- SIPOS Árpád – SZINAY Béla (1926): *Szent László ünnep a Ludovika Akadémián.* Budapest: [k. n.].
- SZINAY Béla (1939): *A magyar nemzeti munkaszolgálat. (Szabályzat.)* Budapest: [k. n.].
- SZINAY Béla (1942): Előszó. In DIENES Gyula: *Kárpátoktól a Donyeczig: egy gépágyús üteg előretörése a szovjet elleni háborúban 1941.* Budapest: [k. n.].

Jány Gusztáv

vitész, magyar királyi vezérezredes

(1931–1936)

Jány Gusztáv (akit eredetileg Hautzinger Gusztávként anyakönyveztek) 1883. október 21-én született Rajkán.

A lébényi elemi iskola és a soproni evangélikus líceum után tanulmányait 1896–1902 között a budapesti Deák Téri Evangélikus Főgimnáziumban folytatta, ahol érettségi vizsgát tett. 1902 és 1905 között a Honvéd Ludovika Akadémiát végezte.

KORAI PÁLYÁJA

Katonatiszti pályafutását 1905. augusztus 18-án hadnagyként kezdte a lugosi 8. honvéd gyalogezredben mint szakaszparancsnok. 1907. december 1-jétől az ezred egyéves önkéntes iskolájának oktatótisztje volt, majd 1908. január 15-étől ismét századtszti szolgálatot látott el alakulatánál. 1908. augusztus 12-étől ezrede kerékpáros részlegének parancsnoka volt. 1908. szeptember 12-étől századtsztként teljesített szolgálatot alakulatánál.

János Gusztáv

1908–1909-ben elvégezte a budapesti honvéd felsőbb tiszti tanfolyamot, 1909–1912 között pedig a bécsi császári és királyi Hadiiskolát.

1910. május 1-jén főhadnaggyá nevezték ki ezredénél. 1913. március 1-jétől a veszprémi 82. honvéd gyalogdandár-parancsnokság vezérkari tisztjeként szolgált. 1914. augusztus 1-jétől kezdve dandárjával az orosz hadszíntéren harcolt. Bátorságát már akkoriban bizonyította, hiszen lóháton vágta a legelső saját vonalakig heves orosz gyalogsági tűzben, hogy a dandár irányt tévesztett üldöző gyalogságát helyes irányba terelje. 1914. november 1-jén vezérkari századossá léptették elő.

1915 októberétől az osztrák–magyar XVIII. hadtest-, majd a császári és királyi 55. gyaloghadosztály-parancsnokságra beosztott vezérkari tisztként vált ismertté az orosz hadszíntéren. 1917-ben megfigyelőtisztként szolgált különböző német seregtesteknél a nyugati hadszíntéren. Azután a Galíciában harcoló osztrák–magyar 3. hadsereg-parancsnokság hadműveleti osztályára került, onnan 1918 szeptemberében a budapesti Honvédelmi Minisztérium 1. osztályára vezényelték.

A Monarchia katonai összeomlását követően az új budapesti Hadügyminisztériumban szolgált, s 1918. december 14-én annak 7. osztályára helyezték át. 1919. január 31-én a Kratochvil Károly ezredes irányította, a románok ellen harcoló Székely Hadosztály 1. dandár csoportjának vezérkari főnöke lett. A kilátástalan helyzetbe került Székely Hadosztály 1919. április 26-án Demecsernél letette a fegyvert a román hadsereg előtt. A seregtest 600 fős tisztikarával együtt Hautzinger századost előbb a szamosújvári fegyházban tartották fogva, majd 1920 februárjától a brassói Fehér laktanyában internálták.

1920. októberi repatriálása után azonnal jelentkezett a Nemzeti Hadseregbe. Időközben, 1919. november 1-jén vezérkari őrnaggyá nevezték ki. 1920. november 1-jétől a debreceni honvéd hadosztály, majd átszervezése után a 6. honvéd vegyesdandár vezérkari főnöki posztját töltötte be, 1921. szeptember 1-jétől vezérkari szolgálatot teljesítő alezredesként.

1922. május 1-jén a debreceni honvéd körletparancsnokság 1. vezérkari tiszti beosztásába helyezték. 1923. augusztus 1-jétől a magyar vezérkari tisztképzés intézményének, a trianoni tiltások miatt rejtetten *Ludovika Akadémia tiszti továbbképző tanfolyamra*, illetőleg a *Budapesti Szabályzatismertető Tanfolyamra* átkeresztelt Hadiakadémiának lett a harcászattanára. 1925. május 1-jén vezérkari ezredessé léptették elő beosztásában. 1928. május 1-jétől a 2. honvéd vegyesdandár vezérkari főnöki beosztását töltötte be Székesfehérváron.

A LUDOVIKA I. FŐCSOPORT PARANCSNOKA

1931. november 1-jén a Honvéd Ludovika Akadémia I. főcsoport parancsnokává nevezték ki. (1931-ben a Ludovika Akadémián I. és II. tanulmányi főcsoportot állítottak fel. Az I. főcsoport – a gyalogsági, a lovassági és a tüzértisztképzés – maradt a Ludovika fő- és szárnyépületében, míg a II. főcsoport – amely a repülő, a műszaki, a híradó, a vonat- és gépkocsicsapatok tisztjeinek képzését végezte – a Hűvösvölgyben kezdte meg működését, 1939 őszétől pedig a Bolyai János Műszaki Akadémia elnevezést viselte.)

Jány ezredes parancsnoki beosztását 1936. július 31-éig töltötte be, közben 1934. november 1-jén vezérőrnaggyá nevezték ki.⁹⁴ A hivatásos tisztképzés terén egy alapvetően új tanterv kidolgozásával és annak gyakorlatba történő átültetésével írta be nevét az Akadémia történetébe.

Jány tábornok a katonai hivatástudat kialakításában nagy jelentőséget tulajdonított a vallásos nevelésnek, mivel maga is mélységesen istenfélő, vallásos életet élt. Ettől az érzülettől vezérelve kijárta, hogy az intézmény római katolikus kápolnája mellett egy protestáns gyülekezeti termet is építsenek. Az Akadémián nem tűrte a durva, trágár beszédet.

Hogy a trianoni békediktátum igazságtalanságait a tiszti növendékek mindig szem előtt tartásák, s a revízió gondolatát magukba szívják, egy úgynevezett *Irredenta folyosót* rendeztetett be, ahol a megcsonkított országra vonatkozó adatokat, relikviákat állították ki. A hazaszeretet kultuszának jegyében alakíttatta ki a *Hősök folyosóját* is, ahol az első világháborúban hősi halált halt ludovikások neveit örökítették meg márványtáblára vésve.

A testedzést előtérbe állította a tisztképzésen belül, a LASE az ő parancsnoksága idején élte fénykorát. A Levente-körben folyó munka lelkes támogatója volt.⁹⁵

TOVÁBBI PÁLYÁJA ÉS A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ

1936. augusztus 1-jétől a budapesti 1. honvéd vegyesdandár 1. gyalogsági parancsnoki beosztásába került, majd 1936. november 1-jén a szombathelyi 3. honvéd vegyesdandár parancsnokává és vezénylő tábornokká nevezték ki. 1937. november 1-jén altábornaggyá léptették elő beosztásában.

1938. május 24-étől Magyarország Kormányzója Katonai Irodájának főnökévé nevezték ki Budapesten, és ebben a beosztásában az államfő katonai tanácsadója is volt, azonban őt az irodai szolgálat nem vonzotta. Kérésére 1939. január 4-én Horthy Miklós felmentette, majd 1939. február 1-jével a budapesti I. honvéd hadtest parancsnokává nevezte ki.

A magyar királyi Honvédségben 1940. március 1-jén három hadsereget állítottak fel. Jány altábornagy a budapesti székhelyű 2. honvéd hadsereg parancsnoka lett. 1940 szeptemberében hadseregével részt vett az erdélyi bevonulásban. 1941. május 1-jén gyalogsági tábornokká léptették elő. Utóbbi rendfokozati elnevezés 1941 augusztusától vezérezredesre változott. A 2. honvéd hadsereggel 1942 áprilisában a keleti hadszíntérre vonult.

Az 1943. január 12-én a Donnál megindult szovjet támadás több helyen áttörte a 2. magyar hadsereg állásait, és néhány nap alatt teljes visszavonulásra kényszerítette annak csapatait. Jány vezérezredes a végsőkig tartó védelemre adott parancsot, s január 24-ei hírhedt hadseregparancsával tetőzte a vereséget. Március 12-én visszavonta parancsát, s megkövette a Don menti harcokban részt vett katonáit. A doni katasztrófa során a hadseregét ért súlyos személyi (42 ezer hősi halott és eltűnt, 26 ezer hadifogságba került katona, 28 ezer sebesült) és anyagi veszteségek után, 1943. május 1-jén tért vissza Budapestre. 1943. augusztus 5-én beosztásából hivatalosan felmentették, és november 1-jével nyugállományba helyezték. 1944. november végéig visszavonultan élt Budapesten. Szálasi uralomra jutása után, eleget téve a kiűritési parancsoknak, előbb Dunaszerdahelyre, majd Ausztriába, végül Bajorországba települt. 1945. május 1-jén Eichendorf községben amerikai hadifogságba esett, amely számára 1946 októberében ért véget.

PERES ÜGYE ÉS HALÁLA

1945. június 19-én kelt rendeletével távollétében Vörös János magyar honvédelmi miniszter háborús bűnösként közigazgatási úton lefokozta, és kirúgta a Honvédség kötelékéből.⁹⁶

1946-ban egy hazatérő hadifogoly-szállítmánnyal jutott el Magyarországra, ahol a Honvédelmi Minisztérium Katonapolitikai Osztályának kaposvári kirendeltsége október 7-én őrizetbe vette, majd a budapesti katonai ügyészségen tartották előzetes letartóztatásban. A Budapesti Népbíróság háborús bűntett miatt 1947. október 4-én golyó általi halálra ítélte Jányt. A Magyar Köztársaság elnöke, Tildy Zoltán 1947. november 22-én a népbírósági halálos ítéletet helybenhagyta. Jány Gusztáv vezérezredest 1947. november 26-án reggel a budapesti Gyűjtőfogház udvarán golyó által kivégezték. Két nap múlva a rákoskeresztúri Új köztemetőben a 73-as parcella 1. sor 97. sírhelyén temették el. Fejfájára a neve helyett az alábbi mondatot írták: „Nem én vagyok erős, hanem aki mögöttem áll, Krisztus.”

1974. november 27-én testvére kihantoltatta, és földi maradványait szülei sírjába, a Farkasréti temető 1/6 (1/c) parcella 2. sor 16. sírhelyen helyezték örök nyugalomra.⁹⁷ Jány jogi rehabilitációja a Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága által 1993. október 4-én megtörtént, amikor is az 1947-es népbírósági ítéletet megsemmisítette, őt bűncselekmény hiányában minden vád alól felmentette. Rendfokozatát a mai napig nem kapta vissza.

1924. június 15-én vitézi címet kapott, s ezzel összefüggésben magyarosította családnevét édesanyja vezetéknévére, Jányra, amelyet a belügyminiszter 1924. június 17-én hagyott jóvá. 1940. március 5-én magyar királyi titkos tanácsosi méltóságot nyert el, 1941. január 1. és 1943. december 31. között a Honvédség protestáns egyházi szervezetének főgondnoka, 1940. november 5-étől pedig a tábornoki becsületügyi választmány elnöke volt.⁹⁸

Szombathelyi Ferenc

Szombathelyi Ferenc

vitéz, magyar királyi vezérezredes

(1936–1938)

Szombathelyi (1934. május 17-éig Knausz) Ferenc 1887. május 17-én született Győrben.

Az elemi iskola, majd a gimnázium négy osztályának befejezése után, 1902–1906 között végezte a pécsi honvéd hadapródiskolát.

KORAI PÁLYÁJA

Katonatiszti pályáját hadapród-tiszthelyettesként kezdte 1906. augusztus 18-án a Nyitrán állomásozó 14. honvéd gyalogezredben. 1907. november 1-jén hadnaggyá nevezték ki alakulatánál. 1908. április 21-étől ezred műszaki tiszt lett csapattesténél, majd 1908. szeptember 21-étől századtiszti szolgálatot látott el alakulatánál. 1910. április 1-jétől ezredsegédtiszti beosztásba került ezredénél, 1910. szeptember 1-jétől pedig századtisztként tevékenykedett alakulatánál, mindvégig Nyitrán. 1912. november 1-jén főhadnaggyá léptették elő.

1910–1911-ben a budapesti honvéd felsőbb tiszti tanfolyamot, 1911–1914 között pedig a bécsi Hadiiskolát végezte el.

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚBAN

1914. augusztus 1-jétől a császári és királyi VII. hadtest-parancsnokság, 1914. október 25-étől az osztrák–magyar 34. gyalogdandár-parancsnokság, 1915. április 11-étől pedig a 74. honvéd gyalogdandár-parancsnokság, 1915 októberétől a 39. honvéd gyaloghadosztály beosztott vezérkari tisztjeként szolgált az orosz, majd 1916 szeptemberétől a román hadszíntéren. 1916 végén a budapesti Honvédelmi Minisztérium 1. osztályára került, ahol a világháború végéig teljesített szolgálatot. 1918. november 1-jétől tovább szolgált a budapesti Hadügyminisztérium 1. osztályán, majd december 14-étől annak 8. osztályán.

1919 márciusától a Vörös Hadsereg főparancsnoksága II. csoport (hírszerző és kémelhárító osztály) délszláv nyilvántartását vezette, majd júniustól Stromfeld Aurél ezredes vezérkarában tevékenykedett. A vezérkari főnök lemondása után kilépett a Vörös Hadseregből, majd a szombathelyi, Lehár Antal ezredes által irányított katonai körletparancsnokságon tevékenykedett. 1919 augusztusában belépett a Nemzeti Hadseregbe. Három hónapon át zászlóaljparancsnok volt, majd ezredparancsnoki kipróbálásra osztották be.

1922 januárjától a 3. honvéd vegyesdandár-parancsnokság vezérkari tisztjeként szolgált Szombathelyen. 1922. szeptember 1-jén vezérkari őrnaggyá nevezték ki. 1923 januárjától a budapesti Honvédelmi Minisztérium VI-1. osztály (a Honvéd Vezérkar főnöke 1. hadműveleti osztálya a rejtés időszakában) beosztott vezérkari tisztje volt, ahol a békediktátum által engedélyezett alakulatok felállításával és a feltöltésükhöz szükséges légénység toborzásával foglalkozott.

1926. május 1-jén vezérkari alezredesi kinevezést kapott. 1926. szeptember 1-jétől a Budapesti Szabályzatismertető

Tanfolyam (a Hadiakadémia) hadtörténelem- és harcászat-tanáraként ténykedett, 1929. november 1-jétől vezérkari ezredesi rendfokozatban. 1931. szeptember 1-jén a 3. honvéd vegyesdandár vezérkari főnöke lett Szombathelyen, 1933. május 1-jétől pedig a Honvédség Főparancsnoka szárnysegédjeként tevékenykedett Budapesten.⁹⁹

A LUDOVIKÁN

1936. augusztus 1-jén vette át a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia I. főcsoport parancsnokságát. Beosztását 1938. szeptember 30-áig töltötte be, közben 1937. május 1-jén vezérőrnaggyá nevezték ki. Két év alatt sokat tett az elméleti és gyakorlati képzés modernizálása, eredményességének növelése s az ahhoz szükséges feltételek megteremtése érdekében.

Szakított elődjei elképzeléseivel, akik a tisztjelöltet általános műveltségének szélesítésével az értelmiség egyenrangú tagjává akarták tenni. A hangsúlyt nem az intellektuális, hanem a katonás és harcos szellem, valamint az erkölcsi erők fejlesztésére helyezte. Határozott elképzelése volt, hogy a keménységet és a cselekvőerőt kell az akadémikusokba belenevelni. Kétségtelen eredményeket ért el a harci szellem alakításában.

VEZÉRKARI FŐNÖKKÉNT ÉS ÉLETE VÉGE

1938. október 1-jétől a Honvéd Vezérkar főnökének helyettese lett Budapesten, majd 1939. január 15-étől az akkor megalakult kassai VIII. honvéd hadtest parancsnokává nevezték ki. Seregteste élén 1939 márciusában részt vett Kárpátalja

visszafoglalásában, majd 1939. november 1-jén altábornagygyá léptették elő. 1940 augusztusában csapatai részt vettek Észak-Erdély visszafoglalásában.

1938. június 28-ától a VIII. honvéd hadtestből, a gyors-hadtestből, valamint az 1. és a 8. határvadászdandárból álló és a Dnyeszter folyóig előrenyomult Kárpát-csoport parancsnoka, 1941. augusztus 1-jétől pedig az elfoglalt szovjet területek katonai közigazgatási parancsnoka volt. 1941. szeptember 6-án a Honvéd Vezérkar főnökévé, 1941. november 1-jén pedig vezérezredessé nevezte ki az államfő.

Beosztásában az erők megőrzésének politikáját folytatta, vagyis minél kisebb erőket kívánt a németek rendelkezésére bocsátani, s tartalékolni a Honvédség erőit a háború utáni időkre. Előterjesztésére 1941. október 28-án a kormány létrehozta a Honvéd Vezérkar Főnökének Bíróságát, amely a szoros értelemben vett hűtlenségi ügyekben (ellenséges hatalmak érdekében folytatott kémkedés, felforgató tevékenység, gazdasági bűncselekmények, rémhírterjesztés, a Honvédség és a hátország idegen hatalmak érdekében történő rombolása) ítélezett, és a második világégés végéig működött.

Vezérkari főnöki beosztása idején – 1941. április–júniusában – szállították ki a 2. magyar hadsereget a frontra, amelynek csapatait 1942. szeptember első felében a helyszínen megsemmisítette. Kezdeményezésére 1942 júliusában hadbíró-sági eljárást indítottak az az év januárjában Újvidéken a Honvédség részéről a polgári lakosság ellen elkövetett atrocitások végrehajtói ellen, amelyet a kormányzó augusztusban megszüntetett.

1944. március 19-én parancsot adott ki, hogy a magyar alakulatok ne álljanak ellen a bevonuló német csapatoknak, elkerülendő a felesleges vérontást. 1944. április 19-én a

kormányzó a németek követelésére felmentette beosztásából. Rövid német fogság után szabadon engedték, de korlátozták a másokkal való érintkezésben. 1944. augusztus 1-jén nyugállományba helyezték, azután Budapesten élt.

1944. október 16-án a nyilasok letartóztatták, és Sopronkőhidára szállították, onnan Bajorországba hurcolták. 1945 májusától 1945 októberéig amerikai hadifogságban sínylődött.¹⁰⁰

PERES ÜGYE ÉS HALÁLA

1945. június 19-én kelt rendeletével távollétében Vörös János magyar honvédelmi miniszter háborús bűnösnek közgazgatási úton lefokozta, és kirúgta a Honvédség kötelékéből. Az új magyar hatóságok kikérték az amerikaiaktól, és hazaszállították. 1945. október 12-étől a Honvédelmi Minisztérium Katonapolitikai Osztálya őrizetében, 1945. november 23-ától előzetes letartóztatásban tartották Budapesten. A Budapesti Népbíróság 1946. március 30-án bűnösnek mondta ki népellenes bűntettekben és hivatali hatalommal való visszaélésben. Fő büntetésül 10 évi fegyházban letöltendő szabadságvesztésre, mellékbüntetésül állásvesztésre, nyugdíjigényének megvonására, vagyonek kobzásra és politikai jogai gyakorlásának 10 évre történő felfüggesztésére ítélte. Az ítéletet a Népbíróságok Országos Tanácsa 1946. május 22-én életfogytiglani fegyházra változtatta, a mellékbüntetések érintetlenül hagyása mellett.

1946. július 10-én a magyar igazságügy-miniszter törvénytelen módon kiadta a jugoszláv hatóságoknak, ahol ellene eljárást indítottak. 1946. október 30-án mint háborús bűnöst (az 1942 januárjában a Délvidéken a magyar hatóságok által

elkövetett túlkapások miatt) halálra ítélték, és 1946. november 4-én a pétervárad-i erődben golyó által kivégezték.¹⁰¹

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága 1994. március 16-án az 1946-os ellene hozott két népbírói ítéletet mint törvénysértőt hatályon kívül helyezte, az ellene háborús bűntett miatt emelt vád alól felmentette. A magyar köztársasági elnök vezérezredesi rendfokozatát 1994. július 15-én posztumusz helyreállította.¹⁰²

1934. június 3-án vitézzé avatták. 1941. október 23-án magyar királyi titkos tanácsosi címet kapott.¹⁰³

SZAKÍRÓI TEVÉKENYSÉGE

KNAUSZ Ferenc (1925): Az oldal- és hátbatámadások az erkölcsi erők szempontjából. *Magyar Katonai Közlöny*, (5–6), 400–418.

KNAUSZ Ferenc (1930): Clausewitz Károly tábornok 150. születésnapjára. *Magyar Katonai Közlöny*, (7–8), 650–656.

SZOMBATHELYI Ferenc (1941): Alkalmi fegyvernemek. *Magyar Katonai Szemle*, (6), 646–652.

SZOMBATHELYI Ferenc (1943): A korszerű harcászat és kiképzés. *Magyar Katonai Szemle*, (6), 433–436.

SZOMBATHELYI Ferenc (1943): Bevezető. In LUKINICH Imre – MARKÓ Árpád szerk.: *Sorsdöntő csaták Marathontól a második világháborúig*. 1–2. kötet. Budapest: [k. n.].

SZOMBATHELYI Ferenc (1944): *Mátyás király, a katonauralkodó*. Budapest: [k. n.].

BARTYIK István szerk. (1990): *Szombathelyi Ferenc visszaemlékezése*. Budapest: Zrínyi.

Farkas Ferenc

vitéz nemes kisbarnaki, magyar királyi vezérezredes

(1938–1943)

Farkas Ferenc 1892. május 27-én született a Sopron vármegyei Kismartonban.

1898-tól 1902-ig a kismartoni elemi iskolát, 1902–1906 között a kismartoni polgári iskola négy osztályát, majd 1906–1909 között a soproni honvéd főreáliskolát végezte el, ezt követően magánszorgalomból Budapesten érettségi vizsgát tett. 1909-től 1912-ig a Ludovikán folytatta tanulmányait, ahol jeles előmenetelű volt.

KATONAI PÁLYAFUTÁSA

Katonatiszti pályafutását 1912. augusztus 18-án hadnagyként kezdte a soproni 18. honvéd gyalogezredben, ahol századtiszti szolgálatot látott el. A nagy háború kitörése után, 1914. november 1-jén főhadnaggyá nevezték ki alakulatánál, amelynek századparancsnokaként harcolt az orosz hadszíntéren. 1915-ben egy ellenséges géppuska lövedéktől sebesülést szenvedett Lutowiskánál, majd Budapesten és Pozsonyban lábadozott.

Farkas Ferenc

1916-ban a 7. honvéd huszárezred pótszázad parancsnoka volt Pápán és Tapolcafőn, közben elvégezte a császári és királyi légjáró csapatok műszaki tanfolyamát Fischamendben. 1917-től a világháború végéig a 18. honvéd gyalogezredben szolgált, először a román frontra vezényelték, ahol az Ojtoziszorosban küzdött a Kárpátokban, majd 1917. június 1-jétől ezredsegédtisztként teljesített szolgálatot. 1917. november 1-jén századossá nevezték ki.

1918-ban az olasz hadszíntéren harcolt, a júniusi piavei offenzíva során a Montello hegyháton, majd a Piave mentén Sompradónál. 1918 szeptemberében a 37. honvéd gyaloghadosztály alárendeltségében szállították át ezredével a háború nyugati frontjára, ahol a németekkel együtt Verdun, St. Dié, Blamont körzetében tartózkodott november elejéig, majd hazaszállították Sopronba.

1918. december 1-jén rokkantként nyugállományba helyezték, majd Budapesten élt. 1919–1921 között a Vas vármegyei Katonai Parancsnokságon szolgált Szombathelyen mint szolnoki Jármű Elemér ezredes segédtisztje. A vezérkari képzést nyújtó Ludovika Akadémia tiszti továbbképző tanfolyamát (Hadiakadémia) 1921–1923-ban végezte el.

1923. szeptember 1-jétől a szombathelyi 3. vegyesdandárparancsnokság kiképzési osztályát vezette. 1924. május 3-ától fél éven át a szombathelyi 5. honvéd gyalogezred II. zászlóaljában szolgált.

1924. szeptember 1-jétől a budapesti Honvédelmi Minisztérium VI-7./k. osztályra (közlekedési ügyek) osztották be, de szolgálatteljesítésre a szombathelyi 3. vegyesdandárparancsnokságra vezényelték, ahol 1928. május 1-jén vezérkari őrnaggyá nevezték ki. Közben 1927. március 1-je és május 31-e között az 5. honvéd gyalogezred II. zászlóalját vezette Szombathelyen.

1928. szeptember 1-jétől a Honvédelmi Minisztérium VI-6. osztályán (szabályzatszerkesztés) szolgált. 1930. július 1-jén a Budapesti Szabályzatismertető Tanfolyam (Hadiakadémia) harcászattanára lett, ahol 1933. november 1-jén alezredessé lépett elő. 1935. július 15-étől a Honvédelmi Minisztérium 1.d. osztályának vezetője volt (amely a HM és a társmisztériumok között felmerülő szervezési kérdéseket intézte), 1936. november 1-jén vezérkari ezredessé nevezték ki beosztásában. Közben 1936. január 1-je és június 30-a között fél éven át csapatszolgálatot látott el, s a budapesti 1. honvéd gyalogezred parancsnoka volt.

A LUDOVIKA ÉLÉN

1938. október 1-jétől a Honvéd Ludovika Akadémia I. főcsoport, majd Honvéd Ludovika Akadémia parancsnoki beosztását töltötte be 1943. augusztus 20-áig, közben 1940. szeptember 1-jén vezérőrnaggyá, 1943. február 1-jén pedig altábornaggyá léptették elő.¹⁰⁴

Parancsnokságának időszakára esett a Honvédség hivatalos visszatérése az általános védkötelezettségre, ami nagy volumenű mennyiségi és minőségi fejlesztésekkel járt együtt. A változások leképeződtek a tisztképzésben is. A nagyobb létszámú évfolyamok mellett új fegyvernemek, technikai újdonságok, fegyverek oktatását is bevezették, valamint a kiképzés ütemének gyorsítására is szükség volt.

Parancsnoksága alatt kétszer is előfordult, hogy egy évben két évfolyamot avattak fel (1939. január 15-én és augusztus 20-án, valamint 1942. június 18-án és december 6-án). A hagyományápolás terén tovább folytatta az elődei által megkezdett munkát: a különböző fegyvernemek védő-

szentjeinek szobrokat állítottak az Akadémia kertjében, 1939 folyamán Szent Lászlónak (gyalogság), Szent Borbálának (tüzérség), Szent Györgynek (lovasság), 1941-ben Szent Kristófnak (az 1940 óta létező gyorsosztály – kerékpáros, gépkocsizó lövész, páncélos – hallgatóinak védőszentje).

A Ludovika akadémikusai a területi visszacsatolások időszakában Farkas ezredessel, majd tábornokkal az élükön vettek részt az 1938. november 11-ei kassai, majd az 1940. szeptember 15-én lezajlott kolozsvári bevonulásban.¹⁰⁵

Farkas tábornok 1942 augusztusában saját kérésére hat-hetes szabadságát a doni fronton töltötte, meglátogatva a Ludovikáról kikerült fiatal tiszteket.

1942. augusztus 25-én Jány Gusztáv, a 2. magyar hadsereg parancsnoka megsebesült, őt távollétében Csataj Lajos altábornagy, a IV. hadtest addigi parancsnoka helyettesítette, Farkas vezérőrnagy pedig átvette a pécsi IV. hadtest parancsnokságát a Donnál, s részese volt a közben lezajlott korotojaki csatának.

A HÁBORÚ

TOVÁBBI SZAKASZÁBAN

1943. augusztus 21-én a debreceni VI. honvéd hadtest parancsnokává nevezték ki. 1944. április 15-e és október 13-a között irányította a Kárpátok előterében felvonult 1. magyar hadsereg alárendeltségébe tartozó hadteste harcait a Tatár-hágó körül, mintegy 90–100 km széles arcvonalon. A szovjetek július 13-án áttörték az 1. magyar hadsereg arcvonalát, s német követelésre Beregfy vezérezredest leváltották. Farkas 1944. július 26-a és augusztus 1-je között rangidősként az 1. honvéd hadsereg megbízott parancsnoka volt.

Az arcvonalat visszavette a Kárpátok gerincére, a Tatár-hágót pedig sikeresen megtartotta.

1944. október 13-án a kormányzó a budapesti hídfő parancsnokává nevezte ki, sőt a Lakatos-kormány esetleges lemondása esetén őt kívánták egy új kormány megalakításával megbízni, amire nem került sor. A hatalomra került nyilas vezetés Farkast a kormányzó hívének tartotta, megvonták hídfőparancsnoki megbízatását, s 1944. október 16-án felmentették a VI. hadtest parancsnoksága alól.

1944. október 23-ától országos elhelyezési kormánybiztosi beosztást látott el Nagycenken, 1944. október 31-étől vezérrezredesként. Neki kellett gondoskodnia az illetékes minisztériumok döntése alapján a hadműveletek által veszélyeztetett intézmények, gyárak, közhivatalok, személyek és állatok Dunántúlra, illetve Németországba történő kimenekítéséről. 1945. január 8-án felmentették, és vezetői tartalékállományba helyezték, Nagycenken élt. 1945. február 1-je és 1945 májusa között a honvédelmi miniszter és a Honvédség Főparancsnoka törzskülönítményébe beosztott vezetői tartalék volt, vagyis beosztás nélkül maradt a háború végéig.

EMIGRÁCIÓBAN ÉS A NYUGATI ELLENKORMÁNY

1945. március 27-én elrendelték azonnali letartóztatását és nyugdíjazását, ami elől a bajorországi Johanniskirchenbe költözött. 1945. április 18-án a Németországba települt Honvédelmi Minisztérium részéről őt kérték fel, hogy tárgyaljon a Honvédség nyugati hatalmak előtti fegyverletételéről az amerikai csapatokkal. A tárgyalások után, 1945 májusa és júliusa között a Normandiában található foucarville-i

amerikai hadifogolytáborban raboskodott, majd az emigrációt választva a bajorországi Johanniskirchen, 1950. október 17-étől pedig már a Németországi Szövetségi Köztársaság Arnstorf településén élt.

Vörös János magyar honvédelmi miniszter 1945. június 19-én kelt rendeletével távollétében háborús bűnösként közigazgatási úton lefokozta, és kicsapta őt a Honvédség kötelékéből.

1945. augusztus 20-án a bajorországi Altöttingben a nyugatra menekült korábbi magyar parlamenti képviselők a nyugati magyar ellenkormány miniszterelnökévé választották, azonban 1948-ban lemondott tisztségéről. Az emigrációban a Magyar Szabadság Mozgalom egyik megszervezője és vezetője, a Vitézi Rend főkapitánya (1962 és 1977 között), a Szent László Társaság kormányzója volt. 1980. április 14-én hunyt el Arnstorf bei Landau településen, négy nap múlva temették el a helyi temetőben.

1921-től nyolc éven át a szombathelyi III. cserkészkerület irányítója és a 48. Rákóczi tanonc cserkészcsapat vezetője volt. 1928–1945 között a Magyar Cserkész Szövetség elnökségi tagja, 1942-től 1945-ig a Magyar Cserkész Szövetség országos társelnöke (vezetője) volt. 1928. június 17-én vitézi címet kapott. 1510-ből származó nemesi címét és a kisbarnaki előnév jogos használatát 1936. november 13-án a Belügy-minisztérium újból elismerte. Az 1938-ban Budapesten rendezett 34. Eucharisztikus Világkongresszus fő szervezője, 1943. augusztus 10-étől főcserkészként az Országos Köz-oktatási Tanács tagja volt.¹⁰⁶

SZAKÍRÓI TEVÉKENYSÉGE

FARKAS Ferenc (1928–1929): *A katonai térképészet vázlatos ismertetése*. Budapest: [k. n.].

FARKAS Ferenc (1933): A IV. világjamboree. *Magyar Katonai Szemle*, (8), 228–233.

FARKAS Ferenc (1936): *Harcászati elvek vezérszavakban*. Budapest: [k. n.].

FARKAS Ferenc (1936): A polgári belbiztonsági előkészületek és a közigazgatás. In MARTONFFY Károly (szerk.): *A mai magyar közigazgatás*. Budapest: [k. n.], 830–838.

FARKAS Ferenc (1938): Az ország megszervezése háború esetén. *Magyar Katonai Szemle*, (9), 8–14.

FARKAS Ferenc (1938): Az országmozgósítás helyzete külföldön. In MARTONFFY Károly (szerk.): *A mai magyar város*. Budapest: [k. n.], 92–106.

FARKAS Ferenc (1952): *Tatárhágó visszánéz*. Buenos Aires: [k. n.].

FARKAS Ferenc (1953): *Kämpfe um den Tataren-Pass*. Köln: [k. n.].

FARKAS Ferenc (1969): *Az altöttingi országgyűlés története*. München: [k. n.].

FARKAS Ferenc (1971): Vorwort. In FRANZ ADONYI-NAREDY: *Ungarns Armee im Zweiten Weltkrieg. Deutschlands letzter Verbündeter*. Neckargemünd: [k. n.].

Sáska Elemér

magyar királyi vezérőrnagy

(1943–1944)

Sáska Elemér 1898. november 20-án született Kassán. Népiskolai tanulmányainak befejezése után, 1908 és 1913 között a zilahi Wesselényi Református Főgimnázium négy osztályát végezte el jeles eredménnyel. 1913. október 1-je és 1916. augusztus 18-a között a nagyváradi honvéd hadapródiskolában tanult, amelyet sikeresen elvégzett.

KATONAI PÁLYAFUTÁSA

Katonatiszti pályafutását zászlósként kezdte 1916. augusztus 18-án a 32. honvéd gyalogezred beosztott tisztjeként. 1916–1917-ben harcolt az első világháború orosz frontján, majd 1917–1918-ban az olasz hadszíntéren. 1917. május 1-jén hadnaggyá nevezték ki alakulatánál. Harctéri sebesülést szenvedett, majd 1917. május 2-a és szeptember 1-je között kórházban lábadozott Budapesten.

1918–19-ben román hadifogságban sínylődött. Családjával Erdélyből Magyarországra menekült. 1919-től a békéscsabai gyalogezredben, 1922-től a szegedi 10. honvéd gyalogezred-

Sáska Elemér

ben, majd 1924-től a szombathelyi 5. honvéd gyalogezredben szolgált. 1922. szeptember 1-jén főhadnaggyá, 1927. november 1-jén pedig századossá nevezték ki. 1926 és 1929 között a Budapesti Szabályzatismertető Tanfolyamot (Hadiakadémia) évfolyamelsőként végezte el.

1929. május 1-jétől a budapesti Honvédelmi Minisztérium VI-1. osztályának fogalmazótisztje, majd alosztályvezetője volt, 1930. május 1-jétől vezérkari századosként. 1935. január 1-jétől a 9. honvéd gyalogezredben szolgált Szegeden. 1936. május 1-jén a budapesti Honvédelmi Minisztérium VI-4. osztályán tevékenykedett. 1936. november 1-jén vezérkari őrnaggyá nevezték ki beosztásában.

1938. szeptember 19-étől a 7. honvéd gyalogezredben látott el csapatszolgálatot Kecskeméten, majd 1938. november 12-étől ismét a budapesti Honvédelmi Minisztérium VI-1. osztályán teljesített szolgálatot. 1939. november 1-jén vezérkari alezredessé nevezték ki. 1941. február 1-jén a magyar királyi Honvéd Vezérkar Főnöke VKF 1. osztályának vezetőjévé nevezték ki Budapesten, részt vett többek között a délvidéki magyar hadműveletek előkészítésében és vezetésében, közben 1942. április 1-jén ezredessé léptették elő.

1942. május 1-jétől az 1. honvéd gépkocsizó lövészdandár, 1942. augusztus 8-ától a 12. könnyű hadosztály, 1942. november 2-ától pedig az 1. tábori páncélosadosztály parancsnoka volt a keleti fronton a Donnál. 1942. december 7-én beosztották a budapesti Honvéd Ludovika Akadémiára, ahol a vezérkari törzstiszti tanfolyam parancsnoka volt.¹⁰⁷

A LUDOVIKÁN

1943. augusztus 21-étől 1944. október 15-éig a Honvéd Ludovika Akadémia parancsnoki teendőit látta el. Parancsnoksága idején, 1944. augusztus 20-án zajlott le az utolsó hadnagyavatás Budapesten, összevontan a Bolyai János Akadémián.¹⁰⁸

TÖVÁBBI PÁLYÁJA

1944. október 16-ától a Honvéd Vezérkar főnökének (a beosztás megnevezése 1944. december 20-ától a Honvédség főparancsnoka) helyettese volt Budapesten, majd Kőszegen, 1945. március 30-ától pedig Bajorországba áttelepülve, Metten és Tann településeken. 1944. november 1-jén vezérőrnaggyá nevezték ki beosztásában. 1945. május 1-jén amerikai hadifogságba esett, majd Riedenburg, Landshut, Regensburg településeken tartották fogva. 1945. június 19-én kelt rendeletével távollétében Vörös János magyar honvédelmi miniszter háborús bűnösként közigazgatási úton lefokozta, és kicsapta a Honvédség kötelékéből.

1946. június 8-án szabadult ki a hadifogságból, azután az emigráció keserű kenyerét választotta. Először Dornhaselbach bei Moosburgban élt munkanélküliként, majd a Német Szövetségi Köztársaságban 1952-től eladóként dolgozott az Egyesült Államok hadseregének heidelbergi boltjában. 1961-től Stuttgartban lakott. 1985. március 31-én hunyt el Stuttgartban, 1985. április 3-án temették el a steinhaldenfeldi (Stuttgart, Bad Cannstatt) temetőben.¹⁰⁹

SZAKÍRÓI TEVÉKENYSÉGE

Pályája során egy írásmű jelent meg a neve alatt:

SÁSKA Elemér (1929): *A koncentrikus és excentrikus támadás, a külső és a belső vonal, megkerülés, fordított arcvonaltú csata, oldalállás értéke és jelentősége.* Budapest.

Kocsis László

Kocsis László

magyar királyi vezérkari ezredes

(1944–1945)

Kocsis László 1901. március 4-én született Mezőtúron. A mezőtúri református főgimnázium hét osztálya és az érettségi vizsga letétele után, 1918–1921 között a budapesti Honvéd Ludovika Akadémiát végezte el.

KATONAI PÁLYAFUTÁSA

Katonatiszti pályafutását 1921. szeptember 1-jén kezdte hadnagyként a 10. honvéd gyalogezred beosztott tisztjeként Szolnokon. 1924. szeptember 1-jén főhadnaggyá, 1929. május 1-jén pedig századossá nevezték ki alakulatánál. Ismereteinek bővítésére 1925-től a kecskeméti református jogakadémián folytatott tanulmányokat, majd a vezérkari testületbe kerüléshez szükséges végzettség megszerzése céljából 1928–1931 között a Budapesti Szabályzatismertető Tanfolyamot (Hadiakadémia) végezte el.

1931. április 1-jei kezdettel tartósan a debreceni 6. honvéd vegyesdandár-parancsnokságra vezényelték, ahol 1931. május 1-jén századossá léptették elő. 1931. szeptember 1-jétől a

6. honvéd vegyesdandár-parancsnokságra beosztott, vezérkari szolgálatot teljesítő tisztként tevékenykedett. 1934. augusztus 1-jétől a budapesti Honvédelmi Minisztérium VI-1. osztályára beosztott vezérkari tisztként szolgált, ahol a Honvédség háborús felkészítésével és hadműveleti ügyekkel foglalkozott.

1938. augusztus 1-jétől az 1. honvéd vegyesdandár személyi tartalékában látott el vezérkari szolgálatot Budapesten. 1938. szeptember 23-ától ideiglenesen a Honvéd Vezérkari Főnökség 1. osztályára (háborús felkészítés, hadműveleti ügyek) vezényelték Budapestre, ahol 1939. február 20-án vezérkari törzstiszti vizsgát tett tanfolyam elvégzése nélkül, majd 1939. május 1-jén vezérkari őrnaggyá nevezték ki.

1939. július 1-jétől a budapesti Vezérkari Főnökség 7. k. osztályán (közlekedési ügyek) szolgált beosztott vezérkari tisztként. 1940. március 1-jétől a budapesti Honvédelmi Minisztérium 8. e. alosztály (tishti személyügyek) vezetőjeként, egyben a Honvédelmi Minisztérium 8. osztály (tishti személyi, beosztási, nyilvántartási ügyek) osztályvezető-helyetteseként ténykedett. 1941. szeptember 1-jén a Honvédelmi Minisztérium 8. osztály osztályvezetőjévé, majd 1942. április 1-jén alezredessé nevezték ki.

1942. augusztus 1-jétől a budapesti Honvéd Hadiakadémia állományába tartozott, s 1942. november 1-jén ezredessé léptették elő. 1944. június 15-étől az I. honvéd hadtest vezérkari személyi tartaléka volt hadműveleti területen. 1944. augusztus 15-étől a Vezérkari Főnökség 7. k. osztályának vezetőjeként működött a magyar fővárosban.¹¹⁰

A LUDOVICA UTOLSÓ PARANCSNOKA

1944. október 16-ától 1945 májusáig a Honvéd Ludovika Akadémia utolsó parancsnoka volt. Vezetése alatt 1944 őszén a Ludovika Akadémia először Körmendre, majd részenként Németországba települt ki. Része volt az 1944. november 15-én Körmenten végbement, utolsó magyar földön történt hadnagyavatásnak s a feltételezhetően 1945 áprilisában német területen lezajlott utolsó ludovikás tisztavatásnak.¹¹¹ 1945 májusában amerikai hadifogságba esett, majd 1946-os szabadulása után élete végéig emigrációban élt. 1980. január 17-én hunyt el Argentínában, Vicente López településen.¹¹²

SZAKÍRÓI TEVÉKENYSÉGE

A következő hadtudományi munkák köthetők személyéhez:

KOCSIS László (1931): *1848/49. évi magyar szabadságharc. Események az 1849. évi felmentő hadjáratig*. Budapest.

KOCSIS László (1931): *A támadás és védelem viszonyának kialakulása a világháború alatt*. Budapest.

KOCSIS László (1943): Harcok Putiwl körül és azok tanulságai. *Magyar Katonai Szemle*, (3), 489–498.

KOCSIS László (1944): A korszerű zászlóaljtrözs. *Magyar Katonai Szemle*, (4), 1–7.

KOCSIS László – MATHIA Károly (1962): *A Ludovika története*. [H. n.]: [k. n.].

Összegzés

A Ludovika Akadémia irányítóira általában jellemző volt a magas szintű szakmai tudás, a hivatástudat, a kötelesség-érzet, a motiváltság, a hazaszeretet és a nemzeti hagyományokhoz, valamint értékekhez való ragaszkodás, a szilárd erkölcsi értékrend, a becsületesség, az alárendeltjeikről való gondoskodás, s még számos, tőlük jogosan elvárható kiváló vezetői és emberi tulajdonság. Csakis azok birtokában tudták irányítani és pozitív irányban befolyásolni az intézményben folyó oktató- és nevelőmunkát.

Személyes példamutatásukkal is segítették a növendékek, illetve az akadémikusok nevelését, valamint a leendő hivatásuk szempontjából fontos jellemvonásaik kifejlődését. Igyekeztek olyan, a hazájukhoz és nemzetükhöz mindvégig hű honvédtiszteket képezni, akik minden körülmények között teljesítik esküjükben vállalt kötelezettségüket. Olyan katonai vezetőket és parancsnokokat, akik ugyan a harctéri győzelemre és dicsőségre készülnek, azonban a hazájuk szabadságáért akár az életüket is készek feláldozni.

A Ludovika igazgatóinak és parancsnokainak túlnyomó többsége kivívta a növendékek, majd az akadémikusok tiszteletét és megbecsülését, s akaratlanul is példaképekké váltak.

Az Akadémia vezetőinek áldozatos munkája nemcsak a magyar politikai paletta összes képviselője által 1868 és 1918 között, majd 1919 után egyaránt nemzeti intézménynek tekintett Honvédség, hanem az egész magyar társadalom számára is számos hozadékkal járt. Tevékenységük elősegítette a Honvédségen belül is szinte önálló kasztként létező honvédtisztek összetartozás-érzésének és öntudatának ki-fejlődését és annak fenntartását, valamint a honvédtiszti értékrend és hagyományok meggyökereztetését, majd meg-őrzését.

Jól végzett munkájuk következtében jelentős mértékben megnőtt a honvéd tisztikar társadalmi elfogadottsága, tekintélye is. A honvédtiszti pálya egyre inkább vonzóvá vált a magyar társadalmon belül a középosztályhoz tartozó fiatalok körében, ami a honvéd hadapródiskolákba, a honvéd főreáliskolába és a Ludovikára jelentkezők évről évre növekvő számában is megmutatkozott.

A Ludovika élén álló igazgatók és parancsnokok több mint hét évtizedes tevékenysége jelentős mértékben hozzájárult a Honvédség hivatásos tiszti utánpótlásának zavartalan biztosításához. Mindezt alátámasztja az 1873 és 1944 novembere között az intézményben felavatott honvédtisztek – összesen 9435 fő – magas száma is.

A Ludovika Akadémia igazgatóinak és parancsnokainak irányításával, valamint tevékeny közreműködésével egy európai színvonalon álló tisztképző intézménnyé fejlődött, amely nemzetközi összehasonlításban is magas elismertségnek örvendett. A Ludovikát végzett tisztek az intézmény vezetőinek köszönhetően biztos tudással és a legkorszerűbb szakmai ismeretekkel rendelkeztek, amelyek birtokában kiválóan megállták helyüket tiszti pályafutásuk bármilyen csapattiszti vagy vezérkari beosztásában.

Bármely más hadsereg tisztjével felvették a versenyt, amit a két világháború poklában is számtalanszor bizonyítottak. Hősiessé váltak, sokszor életüket is a hazáért áldozva. Közülük 350 ludovikás honvédtiszt esett el az első világháború, 620 pedig a második világháború hadszínterein.

A Ludovika Akadémia egykori irányítóinak emlékét a honvédtisztek több nemzedéke még haláluk után is megőrizte az utókor számára. Nem rajtuk múltott, hogy az idegen földre kényszerült Ludovika Akadémiát a történelem 1945-ben végleg elsodorta.

Jegyzetek

- ¹ ÁCS–CSIKÁNY 2009: 11–12.
- ² ÁCS 2013: 89.
- ³ ÁCS 2013: 90.
- ⁴ NÉGYESI 2021: 62–75.
- ⁵ ÁCS 2013: 92–98.
- ⁶ NÉGYESI 2021: 94.
- ⁷ BALLA 2022: 9–11.
- ⁸ NAGY 2020: 303–304.
- ⁹ GÁLOS 1937: 16–19.
- ¹⁰ DEZSÉRI BACHÓ 1930: 49.
- ¹¹ GÁLOS 1937: 20.
- ¹² GÁLOS 1937: 14.
- ¹³ NAGY 2020: 303–304.
- ¹⁴ DEZSÉRI BACHÓ 1930: 115.
- ¹⁵ NAGY 2020: 303–304.
- ¹⁶ GÁLOS 1937: 26–27.
- ¹⁷ TÓTH 2003: 23.
- ¹⁸ NAGY 2020: 303.
- ¹⁹ ZÁDOR–GENTHON 1983: 744–745.
- ²⁰ BONA 2000: 485.
- ²¹ DEZSÉRI BACHÓ 1930: 204–205.
- ²² DEZSÉRI BACHÓ 1930: 230.
- ²³ BONA 2000: 486.
- ²⁴ BONA 2000: 568.

- ²⁵ DEZSÉRI BACHÓ 1930: 239–240; ÁCS 2013: 94–96.
- ²⁶ DEZSÉRI BACHÓ 1930: 286; ÁCS 2013: 96–98.
- ²⁷ BONA 2000: 568.
- ²⁸ Wikipédia-szerkesztők 2025.
- ²⁹ BONA 2000: 527–528.
- ³⁰ MNL HL AKVI 27170.
- ³¹ DEZSÉRI BACHÓ 1930: 356–363, 438–439, 449.
- ³² MNL HL AKVI 27170.
- ³³ MNL HL AKVI 5881.
- ³⁴ BONA 2000: 316.
- ³⁵ MNL HL AKVI 5881.
- ³⁶ DEZSÉRI BACHÓ 1930: 363–376, 453.
- ³⁷ MNL HL AKVI 5881.
- ³⁸ BONA 2000: 316.
- ³⁹ MNL HL AKVI 11946; KISS 2016: 168–169.
- ⁴⁰ DEZSÉRI BACHÓ 1930: 453.
- ⁴¹ MNL HL AKVI 11946; KISS 2016: 168–169.
- ⁴² MNL HL AKVI 8585, 33542.
- ⁴³ MNL HL AKVI 25057; KISS 2016: 188–189.
- ⁴⁴ BONA 2000: 640.
- ⁴⁵ KISS 2016: 188–189.
- ⁴⁶ DEZSÉRI BACHÓ 1930: 391–401.
- ⁴⁷ MNL HL AKVI 25057; BONA 2000: 640.
- ⁴⁸ BONA 1988: 592–593.
- ⁴⁹ MNL HL AKVI 22907; KISS 2016: 194.
- ⁵⁰ DEZSÉRI BACHÓ 1930: 402–403, 406–407, 454–455.
- ⁵¹ MNL HL AKVI 22907; KISS 2016: 194.
- ⁵² DEZSÉRI BACHÓ 1930: 441.
- ⁵³ KISS 2016: 69–70; MNL HL AKVI 32420.
- ⁵⁴ DEZSÉRI BACHÓ 1930: 404–407, 414–415, 421–422, 428–429, 439, 534–537.
- ⁵⁵ MNL HL AKVI 32420; KISS 2016: 69–70.
- ⁵⁶ MNL HL AKVI 11810; KISS 2016: 153–154.
- ⁵⁷ DEZSÉRI BACHÓ 1930: 537, 633–649; SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY – B. KALAVSZKY 2013: 96.
- ⁵⁸ MNL HL AKVI 11810; KISS 2016: 153–154.
- ⁵⁹ MNL HL AKVI 36207; KISS 2016: 199–200.

- ⁶⁰ DEZSÉRI BACHÓ 1930: 542; SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY – B. KALAVSZKY 2013: 129.
- ⁶¹ MNL HL AKVI 36207; KISS 2016: 199–200.
- ⁶² BALLA 2010: 70–71; MNL HL AKVI 13192.
- ⁶³ DEZSÉRI BACHÓ 1930: 542–543.
- ⁶⁴ MNL HL AKVI 13192; BALLA 2010: 70–71.
- ⁶⁵ BALLA 2010: 90–91; MNL HL AKVI 6751.
- ⁶⁶ DEZSÉRI BACHÓ 1930: 556–557.
- ⁶⁷ MNL HL AKVI 6751; BALLA 2010: 90–91.
- ⁶⁸ BALLA 2010: 291–292; MNL HL AKVI 10918.
- ⁶⁹ BALLA 1993: 18–45.
- ⁷⁰ MNL HL AKVI 10918; BALLA 2010: 291–292.
- ⁷¹ MNL HL AKVI 12167, 29633; BALLA 2019a: 18–21.
- ⁷² DEZSÉRI BACHÓ 1930: 563, 567.
- ⁷³ BALLA 2019a: 18–21.
- ⁷⁴ MNL HL AKVI 12167, 29633.
- ⁷⁵ MNL HL AKVI 8645.
- ⁷⁶ DEZSÉRI BACHÓ 1930: 568, 942–951.
- ⁷⁷ BALLA 2019a: 21–26.
- ⁷⁸ BALLA 2019b: 64–65.
- ⁷⁹ MNL HL AKVI 1890/3089.
- ⁸⁰ HETÉS 1978.
- ⁸¹ MNL HL AKVI 10468.
- ⁸² MNL HL HM Lymbus 6840. doboz, 1920/3.
- ⁸³ MNL HL AKVI 22703.
- ⁸⁴ MNL HL AKVI 33819.
- ⁸⁵ MNL HL AKVI 6962.
- ⁸⁶ MNL HL AKVI 1890/1999; SZAKÁLY 2020: 138–139.
- ⁸⁷ DEZSÉRI BACHÓ 1930: 764–767, 774, 814–815, 818–819, 823–826, 836–837, 841–850.
- ⁸⁸ MNL HL AKVI 1890/1999; SZAKÁLY 2020: 138–139.
- ⁸⁹ MNL HL Personalia 153/F; SZAKÁLY 2020: 139–141.
- ⁹⁰ DEZSÉRI BACHÓ 1930: 788–789, 835, 850–851, 859–871, 884; SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY – B. KALAVSZKY 2013: 109–113.
- ⁹¹ MNL HL AKVI 26867; SZAKÁLY 2013: 233–234; 2020: 141–142.
- ⁹² DEZSÉRI BACHÓ 1930: 852; SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY – B. KALAVSZKY 2013: 2.
- ⁹³ MNL HL AKVI 26867; SZAKÁLY 2013: 233–234; 2020: 141–142.

- ⁹⁴ MNL HL AKVI 1890/3155; SZAKÁLY 2019: 504–507.
- ⁹⁵ RADA 1998: 616, 639–640, 648, 661, 746, 748.
- ⁹⁶ SZAKÁLY 2019: 508–511; MNL HL AKVI 1890/3155.
- ⁹⁷ GYÖRKEI 2002a: 48–71.
- ⁹⁸ MNL HL AKVI 1890/3155; SZAKÁLY 2019: 507–512.
- ⁹⁹ MNL HL AKVI 1890/3137.
- ¹⁰⁰ DOMBRÁDY 2012: 14–34; SZAKÁLY 2020: 144–146.
- ¹⁰¹ GYÖRKEI 2002b: 69–163.
- ¹⁰² GYÖRKEI 2002b: 164–193.
- ¹⁰³ MNL HL AKVI 1890/3137; SZAKÁLY 2020: 144–146.
- ¹⁰⁴ MNL HL AKVI 1892/426; MNL HL Personalia 335; SZAKÁLY 2020: 146–147.
- ¹⁰⁵ RADA 1998: 615; RADA 2001: 882–890, 895–901.
- ¹⁰⁶ MNL HL AKVI 1892/426; MNL HL Personalia 335; SZAKÁLY 2020: 146–147.
- ¹⁰⁷ MNL HL Personalia 425; SZAKÁLY 2020: 148.
- ¹⁰⁸ RADA 1998: 487–490, 545.
- ¹⁰⁹ MNL HL Personalia 425; SZAKÁLY 2020: 148.
- ¹¹⁰ SZAKÁLY 2020: 149.
- ¹¹¹ RADA 1998: 474, 510.
- ¹¹² SZAKÁLY 2020: 149.

Irodalomjegyzék

- ÁCS Tibor (2013): A magyar katonai akadémia előtörténete: A tervtől a megnyitáig (1790–1849). *Hadtörténelmi Közlemények*, 126(1), 73–102.
- ÁCS Tibor – CSIKÁNY Tamás szerk. (2009): *1808–2008. A magyar katonai felsőoktatás 200 éve*. Budapest: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem.
- BALLA Tibor (1993): A magyar királyi honvéd tüzérség, 1912–1914. I. rész. *Hadtörténelmi Közlemények*, 106(3), 18–45.
- BALLA Tibor (2010): *A Nagy Háború osztrák–magyar tábornokai: Tábornagyok, vezérezredek, gyalogsági és lovassági tábornokok, tábornagyok*. Budapest: Argumentum.
- BALLA Tibor (2019a): A magyar királyi Honvéd Ludovika Akadémia parancsnokai a Nagy Háború idején. *Hadtudományi Szemle*, 12(Klsz), 17–26. Online: <https://doi.org/10.32563/hsz.2019.1.ksz.1>
- BALLA Tibor (2019b): *A Nagy Háború osztrák–magyar tábornokai: Altábornagyok*. Budapest: HM Hadtörténelmi Intézet és Múzeum.
- BALLA Tibor (2022): *A honvédtisztképzés irányítóinak arcképcsarnoka: A magyar királyi Honvéd Ludovika Akadémia igazgatói és parancsnokai, 1872–1945*. Budapest: Ludovika.
- BONA Gábor (1988): *Kossuth Lajos kapitányai*. Budapest: Zrínyi.
- BONA Gábor (2000): *Tábornokok és törzstisztek az 1848/49. évi szabadságharcban*. Budapest: Heraldika.
- DEZSÉRI BACHÓ László szerk. (1930): *A Magyar Kir. Honvéd Ludovika Akadémia története*. Budapest: Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia.
- DOMBRÁDY Lóránd (2012): *Szombathelyi Ferenc vezérezredek*. Budapest: HM Hadtörténelmi Intézet és Múzeum.
- GÁLOS Dezső (1937): *Kisfaludy Sándor és a nádori udvar: Adatok Petrich András élettörténetéhez*. Pécs: Pécsi Egyetemi Könyvkiadó és Nyomda.

- GYÖRKEI Jenő (2002a): *Vae victis: Tábornokok meghurcolása, 1945–1948.* Budapest: Accordia.
- GYÖRKEI Jenő (2002b): *Idegen bírák előtt: Szombathelyi Ferenc újvidéki pere és kivégzése.* Budapest: Zrínyi.
- HETÉS Tibor (1978): *Stromfeld Aurél.* Budapest: Zrínyi.
- KISS Gábor (2016): *Tábornokok a Magyar Királyi Honvédségben, 1868–1914.* Budapest: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum.
- NAGY L. István (2020): *A császári-királyi hadsereg magyarországi tábornokai, 1787–1815.* Budapest: Zrínyi.
- NÉGYESI Lajos (2021): *Ludovika.* Budapest: Ludovika.
- Petzelt József (1905). In SZINNYEI József (szerk.): *Magyar írók élete és munkái. 10. kötet: Ótocska–Popea.* Budapest: Hornyánszky, 1095–1096. Online: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-irok-elete-es-munkai-szinnyei-jozsef-7891B/p-9E91B/petzelt-jozsef-A12AB/>
- RADA Tibor (1998): *A Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia és a testvérintézetek összefoglalt története (1830–1945).* I–II. Budapest: Gálós-Nyomdász.
- SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY Klára – B. KALAVSZKY Györgyi (2013): *A Ludovika.* Budapest: Zrínyi.
- SZAKÁLY Sándor (2013): *Akik a magyar királyi csendőrséget 1919 és 1945 között vezették: Történelmi-statisztikai áttekintés a magyar királyi csendőrség felső vezetőiről.* Budapest: Magyar Napló.
- SZAKÁLY Sándor (2019): „Nem kérek kegyelmet, mert azzal bűnösségemet ismerném el”: Vitéz Jány (Hautzinger) Gusztáv vezérezeredes, a tragikus sorsú magyar királyi 2. honvéd hadsereg parancsnoka (1940–1943) – Életút vázlat. In KINCSES Katalin Mária – ILLÉSFALVI Péter (szerk.): *Élet az arcvonala mögött: Tanulmányok Szabó Péter hadtörténész tiszteletére.* Budapest: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, 504–512.
- SZAKÁLY Sándor (2020): A magyar királyi honvéd Ludovika Akadémia parancsnokai (1919–1945). *Honvédségi Szemle*, 148(4), 130–150.
- TÓTH Vilmos (2003): A Farkasréti temető története. *Budapesti Negyed*, 11(2), 3–95.
- Wikipédia-szerkesztők (2025): Petzelt József. *Wikipédia.* Online: <https://w.wiki/PEwL>
- ZÁDOR Anna – GENTHON István szerk. (1983): *Művészeti lexikon.* Harmadik kötet. L–Q. Budapest: Akadémiai.

A kötetben felhasznált képek forrása

A képek lelőhelye a HM HIM Hadtörténeti Múzeum Fotóarchívuma.

- 26. oldal: HTM 62.572 (Sepsiszentgyörgyi és nagyvárad Móricz Sándor ezredes, a Ludovika Akadémia első igazgatója)
- 32. oldal: HTM 62.573 (Edényi Lipót ezredes, a Ludovika Akadémia igazgatója)
- 36. oldal: HTM ltszn.111.8 (Péchujfalusi Péchy Ede vezérőrnagy, a Ludovika Akadémia igazgatója)
- 40. oldal: HTM 88.258 (Bassarabits Sándor ezredes, a Ludovika Akadémia igazgatója)
- 44. oldal: HTM 62.576 (Boczonádi Szabó József vezérőrnagy, a Ludovika Akadémia igazgatója)
- 50. oldal: HTM 62.577 (Nemesságodi Szvetics József altábornagy, a Ludovika Akadémia első parancsnoka)
- 56. oldal: HTM 62.578 (Csesznák Benő vezérőrnagy, a Ludovika Akadémia parancsnoka)
- 62. oldal: HTM 62.579 (Székelyi Nyíri Sándor vezérőrnagy, a Ludovika Akadémia parancsnoka)
- 68. oldal: HTM 62.490 (Pávai Vajna Béla Albert vezérőrnagy, a Ludovika Akadémia parancsnoka)
- 72. oldal: HTM 62.581 (Bartheldy István vezérőrnagy, a Ludovika Akadémia parancsnoka)
- 76. oldal: HTM 62.584 (Braun József vezérőrnagy, a Ludovika Akadémia parancsnoka)

80. *oldal*: HTM 91.410 (Eberswaldi Siegler Konrád vezérőrnagy, a Ludovika Akadémia parancsnoka)
84. *oldal*: HTM 62.585 (Papp-Váry Elemér alezredes, a Ludovika Akadémia parancsnoka)
90. *oldal*: HTM ltszn.111.27 (Bartha Lajos altábornagy, a Ludovika Akadémia parancsnoka 1918-ban)
96. *oldal*: HTM ltszn.111.18 (Stromfeld Aurél ezredes mint a császári és királyi XXVI. hadtest vezérkari főnöke)
102. *oldal*: HTM 88.261 (Kirchlechner Károly címzetes vezérőrnagy)
103. *oldal*: HTM 91.042 (Binder Ferenc ezredes)
105. *oldal*: HTM 75.246 (Kerekes József főhadnagy 1907-ben)
105. *oldal*: HTM 65.952 (Bartha László vezérőrnagy 1932-ben)
106. *oldal*: HTM 82.355 (Nemes Balassa Béla ezredes)
108. *oldal*: HTM 62.586 (Dombóvári Révy Kálmán vezérőrnagy, a Ludovika Akadémia parancsnoka)
114. *oldal*: HTM 62.587 (Sipos Árpád vezérőrnagy, a Ludovika Akadémia parancsnoka)
120. *oldal*: HTM 62.588 (Vitéz Szinay Béla vezérőrnagy, a Ludovika Akadémia parancsnoka)
126. *oldal*: HTM 59.006 (Vitéz Jány Gusztáv altábornagy)
132. *oldal*: HTM 59.361 (Vitéz Szombathelyi Ferenc vezérezredes)
140. *oldal*: HTM ltszn.111.12 (Vitéz nemes kisbarnaki Farkas Ferenc ezredes, a Ludovika Akadémia parancsnoka)
148. *oldal*: HTM 90.615 (Sáska Elemér ezredes, a Ludovika Akadémia parancsnoka)
152. *oldal*: HTM 90.613 (Kocsis László ezredes, a Ludovika Akadémia utolsó parancsnoka)

Az 1872. évi XVI. és XVII. törvénycikk rendelkezései következtében létrehozott magyar királyi Honvéd Ludovika Akadémia 1872 decemberétől egészen 1945 tavaszáig a magyar honvédtisztképzés fellegváraként létezett.

A Ludovika Akadémia működését két nagy, egymástól jól elkülöníthető történelmi korszakra lehet szétválasztani, mégpedig az 1872–1918, továbbá az 1919–1945 közötti időszakra, amelyeken belül az intézmény egymást követő vezetőinek neve is mind külön korszakot fémjelzett annak fennállása idején.

A honvédtisztek egymást követő nemzedékei a Ludovika Akadémia egykori vezetőinek emlékét haláluk után is megőrizték az utókor számára. Nem rajtuk múltott, hogy a történelem vihara 1945 után a Ludovikát is magával ragadta.

Az alapvetően ismeretterjesztő céllal közreadott, az érdeklődő olvasók számára közérthetően megfogalmazott és hiánypótló kötet a Ludovika Akadémia felállításától a második világháború végéig az intézmény élén kezdetben igazgatói, majd parancsnoki beosztást betöltött összesen 28 katonatiszt és tábornok életútját, valamint tevékenységét foglalja össze tudományos igénnyel.

ISBN 978-963-653-353-3

9 789636 533533